

ОДБРАНА

АРСЕНАЛ
52

Тенк М-84 АБ1

Корак ДО ВЕЛИКОГ ПОСЛА

Интервју

Др Зоран Јефтић, државни секретар
Министарства одбране

Завршетак, али и НОВИ ПОЧЕТАК

putovanje

BEZ GRANICA

LASTA

EUROLINES

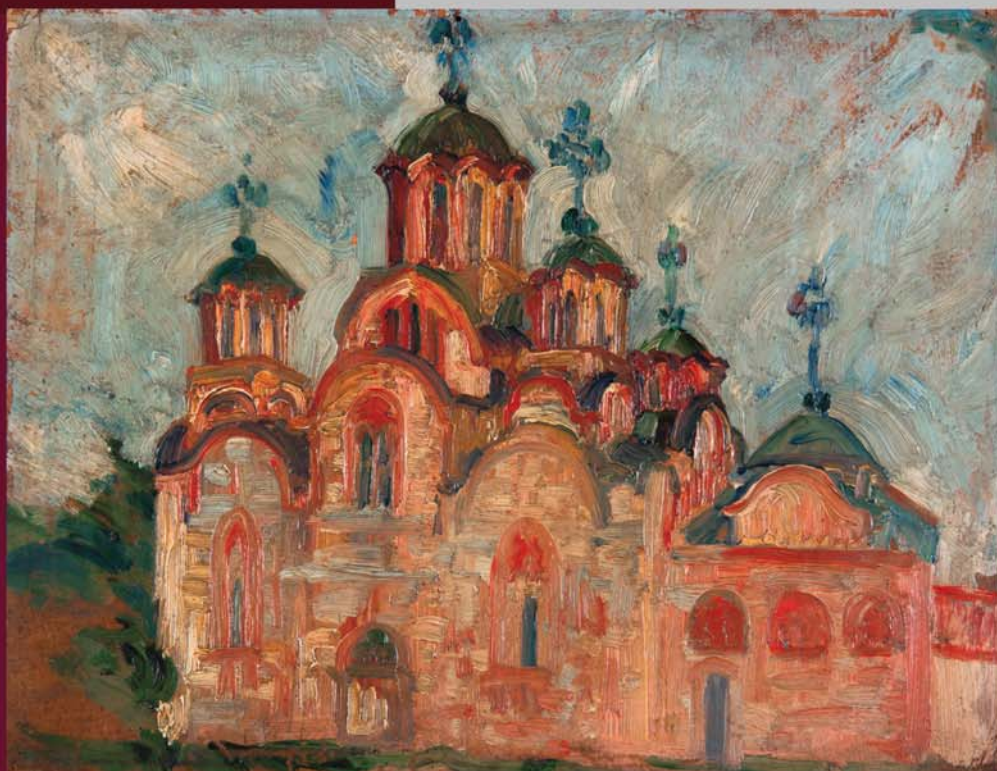
LASTA info centar • 011/3348-555

www.lasta.co.yu • www.lasta-turizam.com

ИЗЛОЖБА
УМЕТНИЧКЕ ГАЛЕРИЈЕ
„НАДЕЖДА ПЕТРОВИЋ“
ЧАЧАК

ОД 7. АПРИЛА ДО 4. МАЈА

ВЕЛИКА ГАЛЕРИЈА
ДОМА ВОЈСКЕ СРБИЈЕ

ROADSTAR RADIO

98,5^{MHz}

U ritmu
proleća!

www.roadstar.rs

„Одбрана“ наставља традицију „Ратника“, првог војног листа у Србији, чији је први број изашао 24. јануара 1879.

Издавач

Медија центар „ОДБРАНА“
Београд, Браће Југовића 19
medijacentar@mod.gov.rs

Директор

Славољуб М. Марковић, потпуковник

Главни и одговорни уредник

мр Раденко Мутавић

Заменик главног уредника

Владимир Почуч, мајор

Уредници

Мира Шведић

Душан Глишић

Александар Петровић, поручник

Стални сарадници

Станислав Арсић, мр Себастиан Балаш,
мр Славиша Влацић, Милосав Џ. Ђорђевић,
Владица Крстић, др Милан Мијалковски,
мр Зоран Миладиновић, мр Миљан Милкић,
Крсман Милошевић, др Милан Милошевић,
Никола Остојић, Никола Оташ, Иштван Пољанац,
Будимир М. Поподић, Влада Ристић

Дизајн и прелом

Енес Међедовић (ликовни уредник),
Станислава Струњаш, Бранко Сиљевски,
Марија Марић и Слободан Михаиловић
(технички уредници)

Фотографија

Даримир Банда (уредник)
Горан Станковић и Јово Мамула (фоторепортери)

Језички редактор

Слађана Мирчевски

Коректор

Слађана Грба

Секретар редакције

Вера Бијеловук

Документација

Радован Поповић (фото-центар)

ТЕЛЕФОНИ

Директор 3241-258; 23-809
Главни и одговорни уредник 3241-257; 23-808
Секретар редакције 3201-809; 23-079
Прелом 3240-019; 23-583
Маркетинг 3241-026; 3201-765; 23-765
Претплата 3241-009; 3201-995; 23-995

ТЕЛЕФАКС 3241-363

АДРЕСА

11000 Београд, Браће Југовића 19

e-mail

odbrana@mod.gov.rs

redakcija@odbrana.mod.gov.rs

Internet

www.odbrana.mod.gov.rs

Жиро-рачун

840-19540845-28 са позивом на број
122742312923110000 за МЦ „Одбрана“

Претплата

За припаднике МО и Војске Србије преко РСЦ
месечно 160 динара.

За претплатнике преко Поштанске штедионице
месечно 180 динара.

Штампа „ПОЛИТИКА“ АД, Београд,

Македонска 29

ОДБРАНА ISSN 1452-2160

Магазин излази сваког 1. и 15. у месецу

„Одбрана“ је члан
Европског удружења војних новинара

БРОЈ 134

НА НАСЛОВНОЈ СТРАНИ:

Са демонстрације модерновог
тенка М-84 АБ1 у Кувајту

Из фотодокументације
Југоимџорџи – СДПР

САДРЖАЈ

■ АКТУЕЛНО

6 Састанак министара одбране Србије и Француске

ПАРТНЕРИ У МИСИЈАМА МИРА

7 Потписан Меморандум о разумевању у области одбране с Кувајтом

КОРАК ДО ВЕЛИКОГ ПОСЛА

8 Обележена годишњица пробоја Сремског фронта

ПОЧЕТАК СЛОБОДЕ

9 Предавање министра Дачића у Школи националне одбране

ЗАЈЕДНИЧКО ДЕЛОВАЊЕ

■ ИНТЕРВЈУ

10 Др Зоран Јефтић, државни секретар Министарства одбране

ЗАВРШЕТАК, АЛИ И НОВИ ПОЧЕТАК

15 ГЕНЕРАЛ БЈЕЛИЦА ПРЕУЗЕО ДУЖНОСТ ЗАМЕНИКА НАЧЕЛНИКА ГЕНЕРАЛШТАБА

20 Симпозијум „Науке одбране 2011“

ЗАВРШНИЦА РЕФОРМЕ ВОЈНОГ ОБРАЗОВАЊА

■ ОДБРАНА

22 Састави Треће бригаде у гарнизону Зајечар ПЕШАДИНЦИ ТИМОЧКЕ КРАЈИНЕ

Припадници 31. и 32.
пешадијског батаљона обуку
доживљавају као нешто што
одређује и само постојање
јединица и зато у реализацији
садржаја оспособљавања
улажу максимум напора
и воље

АРСЕНАЛ 52

Савремено наоружање и опрема
код нас и у свету

Шездесет година Центра
за испитивање наоружања
у Никинцима

25 Евалуација учешћа припадника Војске Србије у мисији на Кипру

ДОПРИНОС МИРУ НА ПОДЕЉЕНОМ ОСТРВУ

26 Оспособљавање за речне јединице

ПРОФЕСИОНАЛИЗАЦИЈА СТРУКЕ

Речна флотила нема статус центра за специјалистичку обуку кандидата за професионалне војнике. Ипак, због специфичности обуке и профила кадра у речним јединицама у том саставу Војске Србије редовно се обучавају и увежбавају будући професионалци.

28 Пријемни за упис на Војну академију

БУДУЊНОСТ У СРПСКОЈ ВОЈСЦИ

Када је 2007. сазнала да Војна академија у Београду за студенте прима и жене, Ива Просинечки, братаница прослављеног фудбалера Роберта Просинечког, окончала је потрагу за животним позивом

ДРУШТВО

32 Запис са Косова и Метохије

ЧАРИ ЦАРСКЕ ПЛАНИНЕ

Лепота Брезовице и потенцијали у области туризма и сточарства могу знатно помоћи да се реше економски проблеми и Срба и Албанаца на простору некадашње Сиринићке жупе

КУЛТУРА

40 Уметничка галерија „Надежда Петровић“ у Великој галерији Дома Војске Србије

ЗЛАТНИ ЈУБИЛЕЈ

реч уредника

ПОСЛОВИ

5

После посете српске државно-привредне делегације Кувајту, коју је предводио председник Борис Тадић и потписивања Меморандума о разумевању у области одбране на који је са српске стране потпис ставио министар одбране Драган Шутановац, извесније је да је Србија за значајан корак ближа коначном добијању великог посла – ремонта и модернизације 149 тенкова М-84, извезених почетком деведесетих година.

Вредност посла модернизације тенкова у Кувајту процењује се на око 400 милиона долара и без обзира какав аранжман коначно буде закључен, биће то изузетно добар посао за читаву српску одбрамбену индустрију. У том послу могле би да учествују и хрватске и словеначке фирме, о чему је било речи на трилатералном састанку председника Србије Бориса Тадића и премијера Хрватске и Словеније Јадранке Косор и Бурута Пахора, 1. априла у Смедереву.

Тенк М-84 био је заједнички производ 24 фабрике бивше СФРЈ, које су у њега уграђивале делове произведене у 1.000 предузећа у свим њеним републикама.

Првих пет тенкова из „пробне партије“ урађени су 1984, а јавности представљени током војне параде у Београду, на Дан победе, 9. маја 1985. године. Производне могућности на годишњем нивоу биле су око 150 примерака.

Снага наменске индустрије СФРЈ види се из податка да је, поред производње за домаће потребе, годишње од извоза зарађивала од пет до седам милијарди долара.

Извозни посао са Кувајтом закључен је 1990, а последњи тенкови испоручени су 1992. године.

Очекивани ремонт и модернизација тих тенкова биће наставак серије успешних наступа српске одбрамбене индустрије на страним тржиштима последњих година. Тако је 2007. извезено наоружања и војне опреме у вредности 75 милиона америчких долара, 2008. године војни извоз износи 183 милиона долара, 2009. године – 246 милиона долара, а са наплаћеним и уговореним пословима у 2010. години укупан извоз достигао је цифру од 1,2 милијарде долара.

Такав резултат омогућило је и стално улагање у опоравак и модернизацију предузећа одбрамбене индустрије, које за те четири године износи 29 милиона евра. У наредне три године планирано је улагање 45 милиона евра.

Извозни адути војних фабрика су комплетан асортиман муниције, од пешадијске калибра 5,56 mm до противавионске разних калибара и артиљеријске од 155 mm, школски авиони „ласта“ које панчевачка „Утва“ сада ради за ирачко ваздухопловство, модернизована хаубица 105 mm, самоходна хаубица „нора Б-52“, аутомати М-92 и пушкомитраљези М-84, барути, ракетна горива, експлозивни, заштитни панцири...

На овим пословима у фабрикама одбрамбене индустрије ради око 9.000 радника, стално или повремено, уз запошљавање младих стручњака који треба да наставе развојне процесе производње наоружања и војне опреме. ■

Раденко МУТАВЏИЋ

Састанак министара одбране Србије и Француске

Партнери у мисијама мира

гли да укључе у цивилне и војне мисије Уније.

Министри су разговарали и о укључивању официра Војске Србије у контингент француске војске у мисији ЕУ Atalanta, као и санитетског тима у мисију EUTM Сомалија – Уганда. Саговорници су се сложили да ће тиме Војска Србије, поред ангажовања у мултинационалним операцијама УН, бити укључена као равноправни партнер у цивилне и војне мисије ЕУ, и постати партнер државама Европе у обезбеђивању мира.

Двојица министара разговарали су и о војно-економској и војно-техничкој сарадњи, посебно о потреби унапређења техничке сарадње и заједничких наступа на трећим тржиштима. Такође, наглашавајући напредак у војном здравству у Србији, министри су се договорили о унапређењу сарадње у овој области.

Након разговора министри Шутановац и Лонге потписали су *Споразум о билатералној сарадњи у области одбране*, којим се предвиђа унапређење сарадње између два министарства одбране у области школовања, војно-економске и војно-техничке сарадње и размене официра-стручних сарадника.

Приликом потписивања *Споразума* министар Шутановац је нагласио да је ово значајан моменат за Србију, да у оквиру партнерства са Француском истовремено закључи и споразум о питањима одбране, чиме се још више учвршћују традиционално добри билатерални односи две војске.

На основу овог споразума биће омогућено да официри Војске Србије наставе стару традицију српске војске и школују се у најпрестижнијим војним школама, каква је француски Сен Сир.

Министар Лонге се сагласио са овим ставом и нагласио да и на овај начин Француска подржава Србију у њеном процесу реформи и европских интеграција.

На крају састанка министар Шутановац је позвао француског министра одбране да посети Србију, што је наишло на добар пријем код министра Лонге. ■

У оквиру посете председника Републике Србије Бориса Тадића Републици Француској, одржан је одвојени билатерални састанак министара одбране Србије Драгана Шутановца и француског министра одбране Жерара Лонгеа

Након пријема уз највише војне почести, које је колеги Шутановцу организовао министар Лонге, две делегације су, 7. априла, разговарале о више значајних тема.

Најпре су разменили мишљења о политичко-безбедносној ситуацији у региону западног Балкана, као и о стању у северној Африци и Обали Слоноваче. Саговорници су се сагласили да је билатерална војна сарадња између Србије и Француске на веома високом нивоу, али да увек има услова за њено даље унапређење.

Министар Шутановац упознао је министра Лонгеа с реформама у сектору безбедности које су до сада спроведене у Србији, наглашавајући посебно процес професионализације Војске Србије, достизање стандарда модерних европских армија, испуњавања обавеза из „Партнерства за мир“, као и укључивање у Заједничку одбрамбену и безбедносну политику ЕУ.

Такође, информисао је министра Лонгеа да очекујемо да Србија врло брзо закључи два споразума о безбедности са ЕУ, како би се официри, војници али и полицајци из Србије мо-

Потписан Меморандум о разумевању у области одбране са Кувајтом

Корак до великог посла

Министар одбране Драган Шутановац потписао је 10. априла *Меморандум о разумевању у области одбране* са Кувајтом. Према његовим речима, споразум између министарстава одбране Кувајта и Србије отвара бројне могућности за сарадњу у области одбране две војске, али и одбрамбене индустрије, која има много потенцијала за проширење на простору Кувајта.

– Познато је да је бивша Југославија испоручила Кувајту велики број наоружања и војне опреме, пре свега тенкова, и да постоји потреба да се они модернизују и ремонтују. Ми смо дали такву понуду и верујемо да ће овај *Споразум* бити и један корак ка

коначном добијању тог посла, који ће бити изузетно велик за читаву нашу одбрамбену индустрију – истакао је министар Шутановац.

Министар Шутановац је уочи посете Кувајту државне делегације коју је предводио председник Тадић, изјавио да ремонт и модернизацију 149 тенкова модел М-84, које је некада радила буквално цела бивша Југославија, данас може да уради Србија уз помоћ одбрамбених индустрија Русије и Француске. Он је навео и да „уколико на тржишном принципу буду понуђени и извођачи из Словеније и Хрватске радо ћемо радити са жељом да будемо интегратор одбрамбених индустрија целе бивше Југославије”. ■

Тенк М-84 био је заједнички производ 24 фабрике бивше Југославије, које су у њега уградиле делове произведене у 1.000 предузећа, а извоз тенкова у Кувајт био је највећи извозни уговор 1990. године.

Оклоп за М-84 производила је железара „Равне” у Словенији, мотор сарајевски „Фамос”, хидраулику „Прва петолетка” из Трстеника, систем за управљање рађен је у „21. мају” из Раковице, а аутопуњач у суботичком „Северу”. Ласер и електронику тенка прављени су у „Искри” из Сарајева, а оптика у „Зраку”, такође из тог града, топ је производило „Братство” из Травника, а гранате „Претис” из Воغوшће. Завршно склапање тенка обављано је у „Ђури Ђаковићу”, а у процесу његове производње учествовали су Металски заводи „Тито” из Скопља, „11. октомври” из Прилепа, „Руен” из Кочана, „Југотурбина” из Карловца, подгорички „Радоје Дакић” и „Индустрија лежајева” из Котора.

Последњи тенкови испоручени су Кувајту 1992. године. Вредност посла модернизације тенкова процењује се на око 400 милиона долара.

Обележена годишњица пробоја Сремског фронта Почетак слободе

Уз војне и државне почести, 12. априла је у Адашевцима код Шида обележена 66. годишњица пробоја Сремског фронта, који је означио крај Другог светског рата на територији Србије

На спомен-комплекс венце су, у име Владе Србије и Министарства одбране и Војске Србије, положили заменик премијера и министар унутрашњих послова Ивица Дачић и начелник Генералштаба генерал Милоје Милетић, као и представници Аутономне покрајине Војводина, СУБНОР-а и делегације амбасада земаља савезника у Другом светском рату.

Полагању венаца и културно-уметничком програму присуствовало је око десет хиљада грађана из Србије и гостију из Словеније, Црне Горе и Македоније.

Сремски фронт је једно од најтежих и најтрагичнијих српских, али и бојишта Другог светског рата, на коме је у рововској борби од октобра 1944. до 12. априла 1945. године учествовало око 250.000 војника на обе стране. Током борби, погинуло је 13.000 бораца НОВЈ, али тачан број именом и презименом никада није утврђен.

После пробоја Сремског фронта, у садејству са савезничком офанзивом, југословенске снаге су за непуних месец дана ослободиле целу територију земље, Истру и Словеначко приморје, док је неколико јединица доспело до Трста и Караванки. ■

Д. ГЛИШИЋ
Снимио З. МИЛОВАНОВИЋ

15. април 2011.

Сарадња са Аустријом

Државна секретарка Министарства одбране др Тања Мишчевић посетила је Републику Аустрију на позив начелника Дирекције за безбедносну политику Савезног министарства одбране и спорта Републике Аустрије генерал-мајора Јохана Пухера.

Констатовано је да је сарадња у области одбране веома развијена. Истакнута је потреба њеног даљег унапређења у области школовања и усавршавања, АБХО, логистике, војне медицине и припреме за учешће у мировним операцијама. Савезно министарство одбране и спорта Републике Аустрије наставиће да пружа помоћ у процесу реформе система одбране, регионалним иницијативама и пројектима, усвајању стандарда из Програма „Партнерства за мир“ и европским интеграцијама.

У разговору са политичким директором Министарства спољних послова др Јоханесом Кирлом и генералним секретаром ОЕБС-а Марком Перином де Бришанбом, др Мишчевић истакла је да је прикључење ЕУ приоритетни циљ и да очекујемо наставак аустријске подршке. Искуства Аустрије, као неутралне државе, из учешћа у мировним операцијама од изузетног су значаја за Министарство одбране и Војску Србије.

Државна секретарка Мишчевић имала је излагање у Форуму за безбедносну сарадњу ОЕБС и учествовала у панел-дискусији на Националној академији одбране Аустрије на тему „Реформски процеси система одбране“.

Последњег дана посете Аустрији, др Мишчевић сусрела се са председником Одбора за безбедност Парламента Републике Аустрије др Петером Фихтенбауером. Саговорници су разменили мишљења о политичко безбедносној ситуацији у региону и Србији, посебно о улози парламента у процесу реформи сектора безбедности. Државна секретарка захвалила је члановима аустријског парламента што су по убрзаној процедури ратификовали Споразум о стабилизацији и придруживању. ■

Предавање министра Дачића у Школи националне одбране

Заједничко деловање

Официрима 54. класе генералштабног и 57. класе командно-штабног усавршавања, који се школују за најодговорније дужности у систему одбране, министар Дачић говорио је о аспектима унутрашње безбедности Републике Србије

Заменик председника Владе Србије и министар унутрашњих послова Ивица Дачић одржао је 1. априла предавање полазницима Школе националне одбране у амфитеатру Центра за симулације и учење на даљину Војне академије.

Предавању су присуствовали и државни секретар Министарства одбране Игор Јовичић и

начелник Војне академије бригадни генерал Младен Вуруна.

– Питања унутрашње и спољне безбедности су данас неодојива, тако да је потребан интегрални поглед на безбедност друштва у целини. Истовремено, и улоге актера у сектору безбедности су промењене, тако да Министарство одбране и Министарство унутрашњих послова наше земље данас остварују своје мисије делујући заједно у свим сегментима посла – истакао је министар Дачић.

Министар Дачић говорио је о доприносу МУП-а Србије у достизању одрживе безбедности Србије. Он се посебно осврнуо на резултате у сузбијању тероризма и организованог криминала, корупције, недозвољене трговине наркотицима и оружјем, илегалном трговином људима на простору наше земље.

Према речима министра Дачића, подаци релевантних домаћих и страних агенција указују да је у Србији стопа класичног криминала веома ниска, чак испод европског просека, а да је у односу на 2009, прошле године смањен укупан број извршених кривичних дела.

– Организовани криминал и корупција су највећи безбедносни изазови данашњице, који подривају укупни систем владавине права. Због тога је борба против тих безбедносних претњи у самом врху приоритета Владе Србије, а напредак у тој области, уз питање реформе правосуђа, једно је од кључних аспеката на путу европских интеграција – поручио је министар Дачић.

Када је реч о ванредним ситуацијама, министар Дачић нагласио је спремност министарства на чијем је челу за деловање у ванредним ситуацијама, али и на неопходност сарадње са Министарством одбране у области ефикасне заштите у таквим околностима. Према његовим речима, МУП Србије и Министарство одбране теже ка томе да, поред тога што се ангажују у мировним мисијама Уједињених нација, буду у прилици да учествују и у мировним мисијама под окриљем Европске уније.

У завршном делу излагања, министар Дачић оценио је да је сарадња између министарстава одбране и унутрашњих послова на највишем нивоу у последњих две деценије, закључујући да су и војска и полиција на истом задатку, свакодневно се обучавају за послове за које се сви надају да се неће догодити. ■

Б. МИЉИЋ

Заједничка вежба ваздухопловства Србије и Румуније

Контрола неба

На аеродрому Батајница 12. априла одржана је заједничка вежба Ваздухопловства и противваздухопловне одбране Војске Србије и Ваздухопловства Румуније „ – Air Solution 2011“, чији је основни циљ подизање нивоа интероперабилности ваздухопловних снага Србије и Румуније за извођење мултинационалних операција и подизања нивоа контроле и заштите ваздушног простора.

Вежбовни оперативни центри два ваздухопловства симултано су размењивали информације о ситуацији у ваздушном простору.

Према сценарију вежбе, румунски транспортни авион Ан-26, који је представљао “неидентификовани авион” у ваздушном простору Србије, ловачки пар мигова 29 српског ваздухопловства пресрео је и принудно приземљио на аеродром Батајница, док је у румунском ваздушном простору српски Ан-26, у истој улози, приземљен акцијом пара румунских ловаца миг-21 лансер.

Истовремено, по сценарију вежбе, авиони Г-4 давали су ватрену ваздухопловну подршку снагама на земљи. У оквиру овог дела вежбе са два хеликоптера Ми-8 симулирано је трагање и спасавање обореног пилота.

Командант вежбе, са српске стране, био је пуковник Душко Жарковић. Вежби на Батајници присуствовали су командант ВиПВО бригадни генерал Ранко Живак и командант ваздухопловства Румуније генерал-мајор Фаника Карну.

Као гости, вежби на аеродрому Батајница присуствовали су припадници Националне гарде Охаја. ■

Н. АНДРИЋ

Снимио И. САЛИНГЕР

Др Зоран Јефтић, државни секретар Министарств

Завршетак, али

Професионализацијом смо добили Војску која је много оперативнија и оспособљенија за обављање додељених мисија. Уз напор целог система, тај процес је приведен крају. То се може сматрати завршетком, али и озбиљним почетком. У току је нова фаза адаптације целокупног система за потребе професионалне Војске.

Повод за разговор са државним секретаром др Зораном Јефтићем је објављивање и промоција књиге „Цивилно-војна сарадња“, чији су аутори он и Миленко Лаловић. Код нас је цивилно-војна сарадња нова тема, али од кад постоји војска ту је и њена комуникација са цивилним актерима и сарадња у којој се постижу два циља – онај који себи поставља војска и онај који је на страни друштва и становништва.

■ У највећем броју земаља са развијеним системом одбране, та област односи се на мировне мисије, односно за припрему официра који ће се

у оквиру контингента бавити цивилно-војном сарадњом, односно да у зони одговорности јединица остварују одређене активности које ће стварати повољнији амбијент за остваривање мисије и циља који је постављен пред јединицу у тој мировној мисији. Међутим, код нас је цивилно-војна сарадња везана за све шри мисије Војске?

– Када је то питање покренуто, било је нерационално да се бавимо само једним аспектом цивилно-војне сарадње, па смо одлучили да је вежемо са све три мисије Војске. У начелима будуће доктрине цивилно-војне са-

радње обухватили смо сва три оквира, што нас је сврстало међу малобројне земље које су то учиниле, али сматрам да ће се у савременим доктринама све више тежити ка обухватању свих мисија војске.

У оквиру Војске Србије, та функција је организационо устројена, од нивоа Генералштаба до бригаде, професионалном структуром припадника у тој области.

Определили смо се и за отварање канцеларија за ту намену и мислим да смо по томе јединствени јер имамо канцеларије у Четвртој и Другој бригади.

Такво искуство је изузетно значајно јер активности цивилно-војне сарадње, са свим актерима цивилног

И НОВИ ПОЧЕТАК

друштва, на тај начин релаксирају команданта у обављању његових војничких дужности и стварају повољнији амбијент за извршавање свих задатака које се пред војску постављају. Истовремено, оне су и тренинг центри за обучавање официра који се професионално баве цивилно-војном сарадњом. Уз едукацију у центрима у иностранству, разменом искуства и практичном применом стечених знања, добијамо квалитетан кадар у тој области. То је веома значајно не само због обављања мирнодопске функције, већ и због учешћа у мултинационалним операцијама и то може постати наш специфични капацитет.

■ *Како оцењујете цивилно-војну сарадњу у Министарству и Војсци и на чему треба највише радити, односно који су нам приоритетни задаци у тој области?*

– Сматрам да је потребно знати шта хоћете и следствено томе успоставити добру организацију. Ми то знамо, направили смо добру организацију и сада следи период функционалног увезивања и развијања свих елемената цивилно-војне сарадње. За наредни период, потребно је да се нормативно затвори систем, односно да се заврше доктринарна и поддоктринарна документа и да се усвоји доктрина и правилник о цивилно-војној сарадњи. То је нарочито битно јер је реч о великом броју разнородних активности које је неопходно нормативно уредити да би се тачно знале процедуре и поступци за реализацију цивилно-војних односа.

Препознавању значаја цивилно-војне сарадње у оквиру Војске Србије, али и скретању пажње на њу треба

да допринесу и активности наших припадника који се тиме баве, јер они треба да докажу да раде озбиљан посао. Осим тога, поверење команданта у те особе мора да се још више развије, а њихово ангажовање мора да се прошири на готово све активности у Војсци Србије. Тај део везује се и за ангажовање Здружене оперативне команде Генералштаба, у оквиру

ПРЕДНОСТИ ПРОФЕСИОНАЛИЗАЦИЈЕ

Професионализација омогућава да се оперативне и функционалне способности Војске Србије подигну на већи ниво. То је искуство и свих земаља који су ушли у тај процес, а данас ћете ретко наићи на земљу која нема професионалну војску или која неће да је уведе. Аустрија отпочиње процес професионализације, а Русија је најавила нешто слично, али јој по сопственом признању, недостају средства.

Мислим да то није тренд, већ потреба сваке модерне земље, јер се на тај начин добија поузданија структура кадра, људи су више мотивисани за оспособљавање и извршење свих задатака који су пред њима. Савременом техником не може да се у потпуности овлада за неколико месеци, потребна је дужа обука, а реч је о изузетно скупим борбеним средствима и због свега тога ниво обучавања треба да буде трајнијег карактера.

С друге стране, од људи који су мотивисани и желе да уђу у систем одбране и да се усавршавају, може се лако изабрати подофицирски кор, кадар који носи војску.

које постоји орган за цивилно-војну сарадњу, који би требало да има више учешћа у ангажовање Војске у миру, нарочито кроз трећу мисију. Исто тако, треба подићи и ниво обуке.

Практично, активности цивилно-војне сарадње у Војсци Србије у протеклом периоду биле су, највећим делом, усмерене на пружање подршке цивилним органима власти и становништву у отклањању последица елементарних непогода и пружање подршке становништву, посебно у Копненој зони безбедности.

■ *Каква је сарадња на шом плану са другим земљама?*

– У оквиру цивилно-војне сарадње имамо добру међународну сарадњу са бројним земљама – Мађарском, Турском, Италијом, Данском, Холандијом, Норвешком и Европском командом САД. Наши представници се обучавају у центрима за цивилно-војну сарадњу НАТО-а и на курсевима који се организују у Србији.

У склопу Индивидуалног партнерског програма у оквиру Програма „Партнерство за мир“ прихватили смо реализацију партнерског циља који се односи на изградњу капацитета специјалиста за цивилно-војну сарадњу. Сматрам да је то још један пример препознавања значаја те функције. Сада смо у ситуацији да се ниједна вежба, било међународна или наша, не одвија без консултовања припадника цивилно-војне сарадње. Није више реч о томе да ли то неко хоће или не, цивилно-војна сарадња се указује као потреба.

■ *Нејосредно сће укључени у реализацију пројекта конверзије дела аеродрома „Морава“ у Лађевцима. Како најређују радови?*

– Влада Републике Србије одобрила је оспособљавање дела аеродрома „Морава“ као аеродрома од националног значаја за авио-превоз путника и ствари. Радни тим који предводи координира активности везане за поменути пројекат у сарадњи са аеродромом „Никола Тесла“. У складу са закључком Владе, формиран је пројектно-менаџерски тим и урађен Инвестициони програм, који је Влада усвојила септембра 2010. године. Укупна вредност свих радова и опреме износи 2.300.000.000 динара. Наведеним износом нису обухваћена потребна средства за изградњу и опремање зграде аеродромске контроле летења. Торањ контроле летења гради и опрема Агенција за контролу летења из сопствених средстава.

У току је завршетак првог дела прве фазе пројекта, рашчишћавање оштећених објеката, уређивање основне стазе, израда Урбанистичког плана комплекса, изградња термоблока, енергане и друге потребне инфраструктуре. Планирани рок завршетка ових радова је крај априла 2011. године. За изградњу дела пристанишне зграде и платформе, одобрена су средства у износу од 200.000.000 динара, која обезбеђује аеродром „Никола Тесла“ Београд. У току је израда техничке документације, чији су завршетак и усвајање предвиђени за мај 2011. године, након чега следи поступак јавне набавке и избор извођача радова за изградњу пристанишне зграде и платформе. Планирано је да изградња дела зграде и платформе буде завршена до краја септембра 2011. године.

■ *Какве ће све користи донети цивилно-војна функција овог аеродрома?*

– Аеродром у Лађевцима поседује добре логистичке ресурсе, који се могу ставити у функцију цивилног авиообраћаја. Поред тога, његово укључење у мрежу аеродрома Републике Србије има изузетан значај за развој пољопривреде, индустрије, саобраћаја и туризма. Положај аеродрома „Морава“ је такав да му при-

ЦИВИЛНО-ВОЈНА САРАДЊА

Целокупан пакет активности у цивилно-војној сарадњи сада је формално и организационо устројен у оквиру Генералштаба, али исходи из њега, као и из Војске Србије и шири се и на Министарство одбране. Сматрам да је тако устројена цивилно-војна сарадња изузетно значајна за укупан систем одбране, и на тај начин смо увели нову и значајну функцију Војске која је и у тренутку професионализације изузетно битна, нарочито у оквиру треће мисије, где је потребно остварити њену већу видљивост у случају помоћи цивилним органима и институцијама, што она већ и данас чини.

родно гравитира велики део становништва и привреде централне и југозападне Србије са великим индустријским центрима као што су Чачак, Краљево, Крагујевац, Горњи Милановац, Крушевац, Нови Пазар, те туристичким центрима Копаоник, Гоч, Врњачка Бања. У ужем гравитационом подручју аеродрома „Морава“ живи око 750.000 становника, а у ширем скоро два милиона.

Продужењем полетно-слетне стазе биће омогућено повећање категорије аеродрома, а изградњом

уређаја за светлосно обележавање полетно-слетне стазе аеродром ће моћи да се користи у свим условима, како за цивилне, тако и за војне ваздухоплове.

Сматрам да је тај пројекат још један од успешних примера цивилно-војне сарадње.

■ *Завршена је професионализација Војске Србије. У процесу који је започео још 2003. године највише је урађено последњих година. Који су основни квалитети остварени професионализацијом и у чему је њихов значај и за Војску и за одбрану земље?*

– Професионализација је, када је реч о Министарству одбране и Војсци Србије, одређена као приоритет у току мандата садашњег руководства Министарства одбране. Она је најављена 2003. године, али су најзначајнији кораци учињени управо последњих неколико година. У ту сврху, министар одбране формирао је Радни тим који је координирао ту активност, али процес је везан за рад целокупног система. Уложен је изузетно велики напор да се посао доведе до краја, односно да он буде крунисан одлуком Скупштине Србије о обустави обавезног служења војног рока.

Професионализацијом смо остварили оно што смо у овом тренутку и желели, пре свега због сопствених потреба и стандарда, а на тај начин створили смо предуслове да добијемо бољу, оперативнију војску. У претходном периоду ресурси нису били ефикасно искоришћени, јер су млади људи одлазили из система након шест месеци обуке и боравка у јединици. Професионализацијом смо добили војнике који се константно обучавају, и који су много оперативнији и оспособљенији за обављање свих мисија које су додељене Војсци.

■ *Уједно, што је још увијек новог изграђивања Војске према потребама савременог безбедносног изазова и окружења?*

– Да, то се може сматрати завршетком, али и озбиљним почетком. У току је нова фаза адаптације целокупног система за потребе професионалне војске. Иако је много тога урађено, велики део стоји пред нама да бисмо у правом смислу речи добили професионалну војску какву сматрамо да Србија треба да има. Завршили смо један део процеса који се односио на нормативно одређење, организационо устројство и визију како то треба да радимо. Сада смо ушли у фазу у којој желимо да изградимо нову војску, обучену и опремљену сходно потребима наше земље, али и према међународним стандардима.

Такође, створили смо и нормативне предуслове да они који желе да добровољно служе војни рок то могу и да учине. Прописана је могућност добровољног служења војног рока са оружјем и даје се могућност женама и лицима која су служила војни рок без оружја да добровољно служе војни рок са оружјем. Први конкурс показао је велико интересовање младих. То само сведочи о популарности војске али и жељи младих људи да се обучавају и по завршетку обуке постану професионални војници или део резервног састава.

Када је реч о рационализацији трошкова одбране, финансијска средства за обуку, храну и смештај сада се редукују, свде се на меру која је неопходна за професионалну војску, и нема дилеме да ће то бити повољнији амбијент за рад. Даља професионализација везана је за модернизацију војске, и очекујемо да ћемо у наредном периоду имати озбиљнију набавку опреме и наоружања. Уједно, планирамо нови састанак Радног тима где ће се анализирати пресек стања, и видети који су то кључни моменти и проблеми које морамо да размотримо за даљи рад.

■ *У шoku је реализација пројекта увођења новог модела професионалне селекције кадра у систему одбране чији сће координатор. Које су основне одлике таквог модела?*

БАЗА „ЈУГ“

■ *Када је реч о пројектима од изузетног значаја за Министарство одбране и Војску Србије, у којој фази је пројекат база „Југ“, којим шакође координираше?*

– Прича о бази „Југ“ у овом тренутку је у фази израде озбиљног пројекта како би се она развила у место у коме ће се одвијати обука и припрема јединица до нивоа чете, посебно оних које су декларисане за учешће у мултинационалним операцијама. База „Југ“ располаже значајним смештајним и инфраструктурним капацитетима и потребно је да се ураде одређени захвати на полигонима у складу са нашом проценом. Намера нам је да идемо у правцу развијања центра за наше потребе али и са могућношћу учешћа представника страних армија. С обзиром на њен капацитет, могуће је и развијање садржаја који се односе на обуку за цивилно-војну сарадњу, планирање за ванредне ситуације или различите курсеве.

Свакако да ће та база бити компатибилна са ресурсима који постоје у региону.

У сваком случају ради се о бази која има велике потенцијале.

– Реч је о јединственом моделу професионалне селекције кадра, који ће се први пут примењивати у систему одбране. При крају смо реализације прве фазе пројекта и очекујемо да почетком маја отпочнемо са реализацијом друге, главне фазе, која је суштина пројекта. Предвиђено је формирање четири центра који ће омогућити оперативнији приступ селекцији и централизовано прикупљање података о кандидатима. Први и главни центар биће Војномедицинска академија.

Укратко, реч је о процени личности и процени њеног психосоцијално-физичког стања. Није реч о медицинској процени, већ о једној врсти професионалне оријентације, односно психосоцијалне процене личности за обављање професионалне дужности. То је врло важан део управљања људским ресурсима и та процена ће бити један од параметара каријерног вођења.

Након сагледавања чињеничног стања, комисија доноси одлуку о сваком кандидату, која се са резултатима тестирања похрањује у јединствену базу података. За сваку врсту селекције постоје критеријуми који су дефинисани у зависности од захтева које одређена дужност поставља пред кандидате. Почетна идеја била је да то буду центри за психолошку селекцију кадра, што је само један сегмент

сагледавања, а крајњи циљ центри за професионалну селекцију кадра.

■ *Професионализацијом, посебан акценат стављен је на физичку обуку и спорт у Војсци Србије. Шта се, у односу на раније, променило у том погледу?*

– У складу са постојећим реформама, физичка обука и спорт су ревидирани, јер треба имати у виду да војничка професија захтева висок степен физичке спремности. Израђена су нова системска документа и нормативни акти којима се регулише област физичке обуке и спорта у Војсци Србије. Упутство за физичку обуку у Војсци Србије и Упутство о спортским такмичењима у Војсци Србије, која су ступила на снагу током прошле и ове године, усклађена су са критеријумима, нормама и стандардима савремених армија света, али и са пропозицијама и правилима гранских савеза и Међународног савета за војне спортове (CISM).

Након једногодишњег опитовања, израђена је нова, прихватљивија, прилагодљивија, практичнија али и захтевнија Батерија тестова за проверу физичке способности професионалних припадника Војске Србије, која је сразмерна годинама старости, радном месту и функционалној ду-

жности коју лице обавља. Донета је и нова Уредба о оцењивању професионалних војних лица, којом је оцена са провере физичке способности постала саставни део службене оцене.

■ У области војног спортиа, где сте шеф Делегације Србије при Међународном савету за војне спортове (CISM), остварујемо зајажене резултате. Како је у организационом смислу сада пошављен спорти у Војсци Србије и да ли ти треба нешто мењати?

– Мотив CISM-е, која броји 137 земаља и делује у оквиру Уједињених нација, јесте „пријатељство кроз спорт“, а ми покушавамо да будемо активни и да се покажемо у што бољем светлу, јер је то врло важан аспект цивилно-војне сарадње, али и сарадње војски међусобно. Такође, тежи се ка стварању CISM-е на нивоу Југоисточне Европе како би се појединоставила и појединила организација такмичења и како би земље региона лакше комуницирале.

Системско уређење ове области пратиле су и организацијско-формацијске промене, са којима смо задовољни. Направљена је пирамидална структура спорта у систему одбране, а спортска такмичења постала су неопходност, традиција и стварност физичке обуке и физичког васпитања. Управа за обуку и доктрину Војске Србије је тактички, технички, функционални и стручни носилац функционисања и развоја физичке обуке и спорта у систему одбране, а у надлежности новоформираног Одсека за војни спорт Војне академије је и развој врхунског спорта у Министарству одбране и Војсци Србије.

У току је почетна фаза реализације пројекта изградње затворене атлетске дворане у кругу Војне академије, у сарадњи са Министарством омладине и спорта и Атлетским савезом Србије. Њеном изградњом добија се нови инфраструктурни капацитет Војсци Србије, који је недостајао целој држави, чиме атлетски капацитети на Војној академији испуњавају

ЗДРАВЉЕ ВИШЕ ОД ЗЛАТА

■ Недавно је, поводом дана Војномедицинске академије, презентована публикација „Здравље више од злата“, чији сте коаутор. О чему је реч?

– Књига се односи на анализу активности ВМА у здравственом збрињавању учесника 25. Летње универзијаде, с обзиром на то да је ВМА организовала једно од најбољих медицинских збрињавања великих спортских догађаја, где је учествовало око 7.000 спортиста и 10.000 чланова особља. О њима је бринуло 400 војних здравствених радника различитих профила. То је био изузетно велики задатак војног здравства, који је обављен на врхунском нивоу и управо та публикација је писани траг посвећен том догађају. Организатори наредних универзијада у Кини и Казахстану, како сазнајемо, показали су велико интересовање за наша искуства у том погледу.

све услове да постану савремени атлетски центар, и засигурно јединствен у земљи.

У складу са Акционим планом Стратегије развоја спортиа у Републици Србији за период од 2009. до 2013. године, где је један од стратешких циљева интеграција војног у национални спорт, радимо на изналажењу нормативно-правних оквира за формирање клубова–секција–тимова који би званично учествовали у такмичарском делу у оквиру гранских спортских савеза.

Такође, тренутно смо у фази испитивања постојећих и изналажења оптималних организацијских решења јединственог планирања и организовања припрема и учешћа на спортским манифестација наших припадника у земљи и иностранству, као и решења за њихово стабилно и централизовано финансирање. То не значи да напуштамо досадашњи концепт финансирања из буџетских и из ван-

буџетских извора. Напротив, желимо да на један дугорочан начин приђемо том проблему.

■ Шта нас у војном спортиу очекује у овој години?

– Годину смо започели освајањем четвртог места на Војном светском првенству у зимским спортовима у велеслалому у екипном пласману, а ако то упоредимо са прошлогодишњим трећим местом на Светским војним играма, онда је то најбољи резултат који је наша земља освојила у скијању, било да се ради о цивилним или војним такмичењима.

Календар такмичења је богат спортским дешавањима, на свим пољима. Активни смо учесници бројних такмичења у земљи и иностранству.

Унутар система одбране отпочео је циклус спортских првенстава, по нивоима, који ће бити крунисан Четвртим спортским првенством Војске Србије од 19. до 24. јуна у организацији Ваздухопловства и противваздухопловне одбране. Очекујем да ће на свим нивоима такмичења учествовати преко 6.000 припадника система одбране.

На међународном плану, тачније у оквиру CISM-а, примарно је учешће на 5. Светским војним играма у Бразилу, од 15. до 26. јула ове године. Одлуку о учесницима на тим играма doneћемо по завршетку 4. Спортског првенства Војске Србије. Надамо се да ће мо успети да обезбедимо услове како би на играма учествовали наши најбољи пентатлонци, џудисти, падобранци, оријентирци, стрелци, атлетичари и такмичари у једрењу.

Од 13. до 16. маја, са локалном самоуправом Димитровграда бићемо организатори 2. CISM регионалног војног првенства у планинском трчању. За сада су долазак најавили припадници оружаних снага БиХ, Бугарске, Хрватске, Црне Горе, Македоније, Румуније и Немачке.

У октобру, у сарадњи са општинском Апатин, организоваћемо Апатински CISM полумаратон, на којем, такође, очекујемо учешће представника оружаних снага земаља региона. ■

Биљана МИЉИЋ
Снимио Горан СТАНКОВИЋ

Примопредаја дужности заменика начелника Генералштаба

Генерал-мајор Милан Бјелица примио је 1. априла дужност заменика начелника Генералштаба Војске Србије од генерал-потпуковника Младена Ћирковића.

Генерал Ћирковић дужност заменика начелника Генералштаба обављао је од 2009. године. Након богате војничке каријере, у току које је обављао најодговорније командантске дужности, одлази у пензију.

Указом председника Републике Србије Бориса Тадића генерал-мајор Милан Бјелица постављен је на дужност заменика начелника Генералштаба Војске. На нову дужност генерал Бјелица долази са места начелника Кабинета министра одбране.

Свечаности у Генералштабу Војске Србије присуствовао је начелник Генералштаба генерал Милоје Милетић са сарадницима.

Генерал Милетић захвалио је генералу Ћирковићу на изузетно доброј сарадњи. Начелник Генералштаба изразио је уверење да ће генерал Бјелица и на новој дужности, својим професионализмом и одговорношћу, остваривати запажене резултате. ■

Сусрет генерала Бјелице и Карнуа

Заменик начелника Генералштаба Војске Србије генерал-мајор Милан Бјелица примио је команданта Ваздухопловства и противваздухопловне одбране Оружаних снага Румуније, генерал-мајора Фанику Карнуа.

Повод сусрета двојице генерала је заједничка вежба ваздухопловстава Војске Србије и Оружаних снага Румуније - „Air Solution 2011“.

Генерали Бјелица и Карнуа разменили су мишљења о достигнутом нивоу сарадње у области одбране и могућностима за унапређење војно-војних односа у наредном периоду. ■

Војна сарадња Србије и САД

Годишња конференција за планирање активности билатералне војне сарадње Србије и САД за 2011. годину одржана је 7. априла у Дому Гарде у Топчидеру. Присутствовали су представници Министарства одбране и Војске Србије и Европске команде оружаних снага САД, Националне гарде Охајо и Пентагона.

Том приликом усаглашене су активности, а начелник Управе за међународну војну сарадњу Милорад Перић и изасланик одбране САД у Београду пуковник Пол Броцен потписали су План који садржи 99 активности. Издвајају се практични облици сарадње одржавањем заједничких вежби, усавршавање и школовање у САД и цивилно-војна сарадња.

Потписан је, такође, и *Проџекат о школовању америчког официра на командно-штабном усавршавању на Универзитету одбране Србије.* ■

Одбрамбене консултације Србије и Италије

У Београду су 7. априла одржане билатералне одбрамбене консултације Србије и Италије, којима су руководили начелник Управе за међународну војну сарадњу Милорад Перић и заменик помоћника за војну политику и планирање Генералштаба Оружаних снага Италије контра-адмирал Паоло Сандали.

Током консултација, потписан је и *План билатералне војне сарадње за 2011. годину.* Србија и Италија имају развијену војну сарадњу, чији је степен реализације међу највишим у региону. Тежишне су активности из области школовања, размене искустава из мировних операција и специјалистичке обуке.

Италија је изразила спремност да подржи Министарство одбране и Војску Србије у укључивању у заједничку политику одбране и безбедности Европске уније, ангажовањем експерата и бољег разумевања захтеваних процедура. ■

Посета чешке делегације Универзитету одбране

Најава добре сарадње

Ректор чешког Војног универзитета проф. др Рудолф Урбан посетио је 12. априла Универзитет одбране, где га је примио ректор Универзитета генерал-мајор проф. др Миодраг Јевтић.

После посете Ректорату, чешка делегација посетила је Војну академију и Војномедицинску академију, саставне делове Универзитета одбране.

Снимко Ј. МАМИЋА

Начелник Војне академије бригадни генерал др Младен Вуруна разговарао је са ректором Урбаном о раду Војне академије и сарадњи у области научноистраживачког рада. На Војномедицинској академији са гостима из Чешке разговарао је начелник те установе пуковник проф. др Маријан Новаковић.

Професор Рудолф Урбан одржао је предавање о чешком Војном универзитету и њиховој Војномедицинској академији. ■

Н. ДРАЖОВИЋ

Годишњица бомбардовања Београда

У Галерији науке и технике САНУ, 4. априла, отворена је изложба фотографија и предмета поводом 70 година од бомбардовања српске престонице – „Ловачка авијација у одбрани Београда априла 1941“.

Изложбу, коју је организовао Аеро-клуб „Галеб“, а чији је аутор Марио Хрељ, отворио је ваздухопловни историчар Чедомир Јањић. Одржана су и два предавања о губицима непријатељског ваздухопловства и ретроспектива сећања учесника у одбрани Београда.

Командант Ваздухопловства и противваздухопловне одбране Војске Србије бригадни генерал Ранко Живак отворио је 7. априла округли сто о бомбардовању Београда пре 70 година. Скуп је организовало Удружење пензионисаних војних летача и падобранаца Србије у Команди нашег ваздухопловства. Генерал Живак истакао је да је обељевање и неговање херојских подвига наших авијатичара изузетно значајно за данашње и будуће генерације ваздухопловаца. ■

П. ВОЈИНОВИЋ

Снимко З. МИЛОВАНОВИЋ

Састанак Управног одбора Поверилачког фонда

Састанку Управног одбора Поверилачког фонда за Помоћ вишку војног кадра у Републици Србији, који обељжава завршну фазу пројекта, присуствовали су представници 18 земаља донора, са Краљевином Норвешком на челу, представници Министарства одбране и Међународне организације за миграције (ИОМ), која је извршни агент пројекта.

Начелник Управе за традицију, стандард и ветеране, пуковник Слађан Ристић нагласио је том приликом да је пројекат пример успешне сарадње Министарства одбране наше земље, држава чланица НАТО-а и Програма „Партнерство за мир“, као и Међународне организације за миграције. Он је истакао потребу за наставком сарадње, износећи предлог за нови програм у чијем ће фокусу овог пута бити професионални војници, али и други припадници система одбране којима ће, по потреби службе, служба престати током наредне две године. Помоћ би се огледала у саветовању и пружању бесповратне помоћи у висини до 1.500 евра за започињање самосталног посла, субвенционисаном запошљавању или специфичним курсевима.

Према речима пуковника Ристића, пројекат би трајао две године, а предвиђено је да обезбеди 300 пакета помоћи у висини до 1.500 евра на годишњем нивоу, на основу установљених критеријума. Укупна директна помоћ корисницима би за две године износила 900.000 евра. Као потенцијални партнери Министарства одбране том пројекту наводе се донатори, ИОМ, Национална служба за запошљавање, те бизнис инкубатори и остале државне установе надлежне за запошљавање и економски развој.

Изасланик одбране Норвешке пуковник Есбен Ос, шеф Мисије ИОМ Грегоар Гудстајн и менаџер пројекта Маурицио Гиаћеро говорили су о реализованим активностима, плановима за наредни период и финансијском плану.

Наредни састанак Управног одбора планиран је за крај маја, који ће уједно бити и последњи, јер се пројекат завршава у јуну, када ће бити организована завршна конференција пројекта. ■

Б. МИЉИЋ

Разговори о борбеним групама Европске уније

Представници Европске уније разговарали су у Министарству одбране и Генералштабу Војске Србије о борбеним групама Европске уније. Током разговора било је речи о институционалној структури, органима и механизмима управљања кризама ЕУ с тежиштем на концепту снага за брзо реаговање и борбеним групама ЕУ.

Разговорима су присуствовали и представници министарства спољних послова, унутрашњих послова и Канцеларије за европске интеграције.

Представнике Европске службе за спољно деловање и Војног штаба ЕУ примио је и начелник Управе за међународну војну сарадњу Милорад Перић. Он је истакао задовољство што су овакви разговори представника Министарства одбране и Европске уније одржани први пут и изразио наду да ће ова пракса бити настављена убудуће.

Будући да је приоритетан спољнополитички циљ Србије учлањење у Европску унију, све активности које воде до интензивирања сарадње у оквиру Заједничке безбедносне и одбрамбене сарадње ЕУ, које обухватају и укључење у војне мисије ЕУ, приоритетан су задатак Министарства одбране, рекао је Перић. ■

Информисање војних изасланика о буџету

Представници Сектора за буџет и финансије и Управе за међународну војну сарадњу информисали су стране војне представнике акредитоване у Београду о буџету Министарства одбране Србије за 2011. годину.

Помоћник министар одбране за финансије Србислав Цвејић и начелник Управе за буџет и финансије пуковник Саша Трандафиловић говорили су изасланицима о структури и задацима Сектора за буџет и финансије и поступку усвајања и реализације буџета Министарства одбране.

Инострани војни представници захвалили су на квалитетном и исцрпном информисању и указали на значај наставка сарадње у тој области. ■

Стратешка документа у систему безбедности

У оквиру Плана билатералне војне сарадње са Сједињеним Америчким Државама, у Управи за стратегијско планирање Сектора за политику одбране одржани су експертски разговори са делегацијом Ратног колеџа КоВ САД о стратешким документима у систему безбедности и одбране.

Делегацију Министарства одбране преводио је начелник Управе за стратегијско планирање генерал-мајор др Божидар Форца, а у разговорима су, поред припадника Управе за стратегијско планирање, учествовали и представници Управе за међународну војну сарадњу, Управе за обуку и доктрину (Ј-7) и Здружене оперативне команде Генералштаба Војске Србије.

Трочлану делегацију Ратног колеџа КоВ САД предводио је професор Фил Еванс.

Током разговора размењена су искуства и ставови о

Снимко Ј. МАМУЛА

садржају, начину доношења и усвајања стратешких документа у домену безбедности и одбране. Америчка делегација је исцрпно информисала припаднике Министарства одбране и Генералштаба о стратегији националне безбедности и стратегији одбране САД и практично демонстрирала начин примене стратегија у пракси, на примеру Копнене војске Оружаних снага САД.

Обострано је закључено да су разговори били изузетно садржајни и корисни за обе стране, те да сарадњу треба наставити и убудуће. ■

Инострани војни представници у Војном архиву

Инострани војни представници акредитовани у Србији посетили су 5. априла Војни архив.

Госте је примио директор Архива пуковник Драган Милошевић и информисао их о историјату, структури и начину рада установе. ■

Делегација Министарства одбране боравила у Турској

Делегација Министарства одбране и одбрамбене индустрије коју је предводио помоћник министра Илија Пилиповић боравила је крајем марта у Републици Турској.

На састанку са подсекретаром Министарства одбране Турске за одбрамбену индустрију Мурадом Бајаром обострано је констатовано задовољство нивоом сарадње у области одбране између две земље и оцењено да постоји простор за даље унапређење односа нарочито у области војно-економске сарадње. Вођени су разговори

о конкретним облицима и модалитетима сарадње и договорени су наредни сусрети на високом нивоу.

Током посете делегација је сагледала капацитете и могућности одбрамбене индустрије Турске и том приликом су препознате области у којима је могуће унапредити сарадњу у наредном периоду. ■

СНИМИЛА Р. ТОМИЋ

Представници Амбасаде Чешке посетили Универзитет одбране

Представници Амбасаде Чешке Републике, изасланик одбране пуковник Лоран Куртоши и саветник у Амбасади Јиржи Јурик посетили су 5. априла Универзитет одбране Републике Србије у Београду.

Госте је примио ректор Универзитета генерал-мајор проф. др Миодраг Јевтић који је представио новоформирани Универзитет одбране и изразио задовољство што у првој званичној посети Универзитету бораве представници Чешке Републике.

Током сусрета вођени су разговори о плану активности које ће у 2011. реализовати представници универзитета одбране Чешке Републике и Републике Србије и унапређењу сарадње два универзитета у области војног школства и војног здравства. ■

С. ВАСИЛЕСКИ

Донација Немачке војном санитету Србије

СНИМИО Ј. МАМУЛА

Амбасадор Републике Немачке у Србији Волфрам Мас уручио је 8. априла као донацију три санитарска возила марке „Мерцедес“ нашој војној здравственој служби, у касарни „Народни херој Стевица Јовановић“ у Панчеву. У име Министарства одбране и Војске Србије возила је примио начелник Управе за војно здравство бригадни генерал др Вељко Тодоровић.

Том приликом, амбасадор Мас истакао је да је донација резултат квалитетне сарадње војски две земље. Посебно је изразио задовољство што ће санитарска возила моћи да се користе и за војне и за цивилне потребе.

Генерал Тодоровић захвалио је на помоћи и нагласио да је војни санитет значајан сегмент сарадње

две државе, те да ће се и у будућности развијати, посебно у области заједничког учешћа у мировним мисијама. ■

П. ВОЈИНОВИЋ

СНИМЛО Ј. МАМУЉА

Сарадња са Шпанијом

Прва посета на експертском нивоу у области саобраћаја и транспорта између Министарства одбране и Војске Србије и Оружаних снага Шпаније реализована је крајем марта када је у Београду боравила шпанска делегација коју је предводио потпуковник Хавијер Отон, из Одељења за логистику Министарства одбране Шпаније.

Домаћин делегације био је Одсек за транспорт и транспортна средства Управе за општу логистику.

Циљеви посете били су размена искустава у организацији војног саобраћаја и транспорта и организацији транспортне подршке националних контингената у мировним операцијама, посебно имајући у виду будуће учешће наших представника у оквиру шпанског контингенту у мисији у Либану.

Шеф Одсека за транспорт и транспортна средства пуковник доц. др Жељко Ранковић презентовао је организацију, структуру и процедуре саобраћаја и транспорта и досадашња искуства у остваривању циљева у оквиру Партнерства за мир.

Потпуковник Хавијер Отон говорио је о организацији и структури саобраћаја и транспорта Оружаних снага Шпаније.

У оквиру посете гости су обишли Центар за мировне операције Војске Србије и том приликом шеф делегације Шпаније изнео је искуства шпанске војске у коришћењу могућности Координационог центра за кретање који се налази у Ајндховену, у оквиру Стратегијских ваздухопловних транспортних снага (SALIS), и тенденције будуће организације саобраћајне подршке снага у мултинационалним операцијама.

На крају посете закључено је да су билатерални експертски разговори корисни за обе стране и да треба наставити са конкретним активностима на припреми за реализацију стратегијског транспорта, једног од почетних циљева ПАРП-а, као и остваривање компатибилности и интероперабилности декларисаних снага које би заједнички учествовале у мировној операцији. ■

Међународни медија тренери

19

Министарство одбране и Војска Србије добили су четири сертификована међународна медија тренера на последњем курсу који је одржан у Скопљу од 13. до 20. марта.

Ана Милетић, Данијела Марјановић и капетан Јован Кривокапић из Управе за односе са јавношћу и поручник Милан Гујаница из Четврте бригаде КоВ успешно су завршили пет нивоа обуке за међународне тренере у Регионалном тренинг центру за комуникације у Скопљу. Обуку су организовала министарства одбране Норвешке и Македоније, а изводили су је инструктори Кетрин Адаир (Норвешка), Тим Дан (Канада) и Франко Велтри (Италија).

– Управа за односе са јавношћу и до сада је реализовала низ медија тренинга за припаднике система од-

бране, а овим су додатно ојачани наши капацитети и отворена је могућност ангажовања у региону. То је још један корак ка успостављању службе за односе са јавношћу у систему одбране – изјавио је капетан бојног брода Петар Бошковић, начелник Управе за односе са јавношћу.

Обука за тренере почела је средином 2009. године и од укупно 45 полазника из региона сертификовано је 12 тренера из: Србије (4), Хрватске (3), Македоније (3) и Босне и Херцеговине (2) и још два асистента тренера из Македоније. Последњи ниво обуке (сертификациони) био је практична провера знања где су тренери осмислили и реализовали Основни курс за комуникацијске вештине и медија тренинг за 20 полазника из региона. ■

Симпозијум
„Науке одбране 2011“

Завршница реформе војног образовања

Овакви научностручни скупови треба да дају конкретне резултате који се могу уградити у реформу војног образовања, а циљ овогодишњег симпозијума је да науке у одбрани буду на листи наука које дефинише Национални савет образовања

У Дому Војске Србије у Београду одржан је дводневни научностручни скуп „Науке одбране 2011“. На отварању су говорили начелник Војне академије бригадни генерал др Младен Вуруна, ректор Универзитета одбране генерал-мајор др Миодраг Јевтић и председница Националног савета за научни и технолошки развој др Вера Дондур. Скупу су присуствовали државни секретар у Министарству одбране Игор Јовичић и представници система одбране Србије.

У раду симпозијума учествовали су и гости из иностранства – генерал-мајор Мирко Шундов, равнатељ Војног училишта Хрватске, бригадни генерал у пензији Рудолф Урбан, ректор Универзитета одбране Републике Чешке, и пуковник Питер Лодевик, проректор за наставу и развој Краљевске Војне академије у Белгији.

Генерал Вуруна подсетио је да је, када се пре две године на Академији почело с интензивним активностима

око поновног успостављања војноистраживачке делатности, направљен план активности који је резултирао двоструком акредитацијом Војне академије – као високошколске установе у министарствима просвете и науке и технолошког развоја.

– У том плану, као једну од важних активности, нагласили смо да сваке академске године организујемо научностручни скуп. Први такав организован је децембра 2009. на тему „Потребна знања официра за период 2010–2020. године“.

Други скуп јесте овај, посвећен наукама у одбрани – рекао је генерал Вуруна. Према његовим речима, намера је да ови скупови дају конкретне резултате који се могу непосредно уградити у реформу војног образовања. Циљ овогодишњег симпозијума је да науке у одбрани буду на листи наука које дефинише Национални савет образовања.

– Имали смо састанак са председником САНУ и добили њихову подршку за овај научностручни скуп. Сматрамо да би науке у одбрани, пре свега стратегија, оперативна тактика, логистика, одбрамбене технологије, мо-

УЛОГА НАУКА ОДБРАНЕ

Дводневни рад научностручног скупа организован је у четири сесије. Током симпозијума учесници су разматрали место и улогу наука одбране као интердисциплинарних наука у систему наука у Републици Србији, научну утемељеност одбрамбених технологија као интердисциплинарних наука у систему наука у друштву, и примену научних знања из области наука одбране и одбрамбених технологија приликом израде докумената система одбране.

гле бити уврштене у науке одбране, односно бити интердисциплинарно и мултидисциплинарно поље које још није до краја дефинисано и обликовано. Овај скуп управо то треба да докаже. То представља и завршницу реформе војног образовања која за основни циљ има хармонизацију војног образовања са системом образовања у нашем друштву – истакао је генерал Вуруна.

На скупу је генерал-мајор др Миодраг Јевтић, ректор Универзитета одбране, презентовао организациону структуру, циљеве и задатке Универзитета.

– На хармонизацији војног образовног система са школством у друштву интензивно се ради од 2008. године. У међувремену, акредитовани су студијски програми у три научна поља и на три нивоа студија, а затим и акредитација Универзитета одбране, на коме ће се оспособљавати академски образовани официри Војске и усавршавати у струци. Објединиће се научноистраживачки и образовни рад као компоненте јединственог процеса високог образовања за потребе Министарства одбране и Војске Србије. Треба истаћи да је Универзитет одбране једина матична високошколска установа за изучавање наука у одбрани, а овај скуп треба да подржи хармонизацију војног и цивилног образовног система – нагласио је генерал Јевтић.

Председница Националног савета за научни и технолошки развој др Вера Дондур истакла је да су науке у одбрани међу првим мултидисциплинарним наукама.

– Наука је синоним за развој и напредак, а када погледамо науке у одбрани увидећемо да су оне напредовале током развоја човечанства и његових друштвених делатности. Велики напредак начињен је формирањем Универзитета одбране у Србији. Дуго година су институције које припадају војсци водеће у многим научним дисциплинама. Било би добро да поново успоставимо сарадњу са осталим универзитетима у Србији у области науке – истакла је др Вера Дондур. ■

Никола ДРАЖОВИЋ
Снимео Даримир БАНДА

Промоција монографије „Цивилно-војна сарадња – стварност и потреба“

Потреба савремене војске

У Свечаној сали Дома Војске промовисана је монографија „Цивилно-војна сарадња – стварност и потреба“, чији су аутори државни секретар Министарства одбране др Зоран Јефтић и Миленко Лаловић, пуковник у пензији, доскорашњи начелник Одељења за цивилно-војну сарадњу Генералштаба Војске Србије.

О публикацији која истражује цивилно-војну сарадњу као функцију савремених оружаних снага, поред аутора, говорили су професори Факултета безбедности др Жељко Иваниш и др Мирослав Младеновић и бригадни генерал доц. др Миодраг Гордић. Промоцији књиге присуствовали

су представници Министарства одбране, Војске Србије и бројни гости.

„Стварност и потреба, како је и наведено у називу дела, наметнули су потребу да се у оваквој публикацији саберу наше искуство у модерном поимању цивилно-војне сарадње, стечена искуства из ранијих периода, као и да се прикажу међународна искуства у тој области земаља сличних нама. Такође, покушали смо да предвидимо и аспекте будућег рада у области цивилно-војне сарадње у нашем систему безбедности“, истакао је државни секретар Јефтић.

Говорећи о публикацији, коаутор Миленко Лаловић, пуковник у пензији, доскорашњи начелник Одељења за цивилно-војну сарадњу Генералштаба Војске Србије нагласио је да би мото дела „Цивилно-војна сарадња – стварност и потреба“ могао да гласи да нема добрих односа без квалитетне сарадње, али ни без координације. С логичко-методолошког аспекта, књига обухвата три целине, нагласио је он, а њено тежиште јесте сагледавање релевантних чинилаца цивилно-војне сарадње, нарочито у Војсци Србије, али и изношење визије развоја у свету и код нас. ■

Б. МИЉИЋ
Снимео Д. БАНДА

Састави Треће бригаде у гарнизону Зајечар

Пешадинци Тимочке

Припадници 31. и 32. пешадијског батаљона обуку доживљавају као нешто што одређује и само постојање јединица и зато у реализацији садржаја оспособљавања улажу максимум напора и воље. Предуслов за успешну реализацију обуке јесте добра физичка припремљеност припадника јединице, па се због тога свакодневно реализују часови физичке обуке и кондиционог вежбања.

У Зајечару су данас смештене два пешадијска батаљона Треће бригаде Копнене војске, формирана 2007. највећим делом од људства и средстава ратне технике некадашњих бригада из Зајечара и Пирота. У јавности је познатији 31. пешадијски батаљон, јер представља декларисану јединицу за учешће у мировним операцијама, али и по високом нивоу оперативне способности, квалитетној обуци, познатом ракетном кабинету и достигнућима у инфраструктурном обезбеђењу.

Припадници 32. батаљона, такође, професионално извршавају наменске задатке, који су специфични-

ји – односе се на планирање и организовање мобилизације. У разговору са командантима батаљона потпуковницима Зораном Ђорђевићем и Жикицом Ђорђевићем сазнајемо да старешине, професионални војници и цивилна лица предано раде на својим функционалним дужностима и да су потпуно спремни да одговоре професионалним изазовима и задацима.

Креативни потенцијал

Обука и припрема декларисане јединице за учешће у мултинационалним операцијама јесте основни задатак 31. пешадијског батаљона. Моторизована пешадијска чета, којом командује капетан Дејан Ташков, предвиђена је да буде прва ротација приликом евентуалног учешћа у некој од мировних операција. Јединица се тренутно налази у периоду интензивне колективне обуке, а за упућивање у мировне операције биће спремна после националне евалуације, у другој половини године.

У међувремену, декларисана чета већ је учествовала на значајним вежбама у земљи и иностранству. Мировњаци су квалитет доказали на вежбама на полигону „Бабадаг“ у Румунији, током „Здруженог подухвата 2010“ на Пасуљанским ливадама и на вежби „Ушће 2011“.

Колико год да је увежбавање декларисане јединице важно, не заоставља се ни обука осталих састава батаљона. Посебна пажња придаје се оспособљавању команди батаљона и садржајима пешадијске обуке. Непроцењив значај за пешадијску

крајине

ДЕСЕТ САТИ ОПЕРАЦИЈА

Српски мировњаци придружили су се снагама из тридесет земаља света и имају задатак да пруже медицинску помоћ војном и цивилном персоналу Мисије. Локалном становништву пружају медицинску помоћ само у изузетним случајевима. Таква ситуација била је средином септембра, када је српски тим упућен специјалним летом у Централноафричку Републику, у градић Бирао, 500 километара од Абешеа.

У околини тог места парамилитарна јединица напала је локално становништво и тројица мештана су задобила повреде. Наши лекари, заједно с млађим колегама из Тогоа, Либерије и Шри Ланке, збринули су повређене. Операције су трајале дуже од десет сати. Пацијенти су после тога транспортовани у град Банги. Ујутру, по повратку у Абеше, мировњаке је на аеродрому сачекао ирски бригадни генерал Џералд Ахерне и лично им захвалио на том подухвату.

Кабинет енглеског језика

обуку има добро инфраструктурно уређење и квалитетно опслуживање стрелишта „Кривул“ код Зајечара, на коме припадници јединице годишње изведу више од педесет различитих гађања.

На стрелишту је могуће да десет стрелаца буде у смени за припремно

у целини и добра физичка припремљеност припадника јединице, те се због тога свакодневно реализују часови физичке обуке и кондиционог вежбања. Провере физичког оспособљавања говоре да је уложени напор дао резултате и да је просечна физичка оспособљеност старешина и

и пет за аутоматско гађање, док се у истом тренутку може гађати 246 циљева. Једна од инфраструктурних новина на стрелишту јесте и уређивање сектора за гађање ручном одбрамбеном бомбом. Ни на једном стрелишту Војске Србије, сем на „Кривулу“, не постоји могућност тако брзе промене (само тридесет секунди) врсте гађања и јединица које извршавају гађање.

– Обуку доживљавамо као нешто што одређује и само постојање наше јединице, па зато у реализацији садржаја оспособљавања улажемо максимум напора, воље и креативних потенцијала – каже командант потпуковник Зоран Ђорђевић.

Подразумева се да је предуслов за успешну реализацију обуке

професионалних војника на вишем нивоу него раније.

Обука резервног састава

У 31. пешадијском батаљону свакодневно се унапређују услови за живот и рад, а највећи напредак у том области остварен је уређењем парка техничких средстава, квалитетним одржавањем средстава ратне технике и реновирањем просторија за смештај људи. Може се рећи да су инфраструктурни и други услови у зајечарској касарни „Никола Пашић“ добри, али се у батаљону не задовољавају тиме већ из дана у дан чине напоре да макар и ситним детаљима побољшају и оплемене радне просторије и укупан изглед касарне.

Команда 32. пешадијског батаљона настоји да развије и унапреди оперативне способности и достигне потребну расположивост снага за планирање и организовање мобилизације.

– Задатке реализујемо свакодневном обуком команде и редовним одржавањем технике, јер тек кад су ова два сегмента у потпуности заступљена, можемо успешно реализовати и остале задатке. Досадашње контроле показале су да смо на правом путу – истиче командант потпуковник Жикица Ђорђевић.

Када је реч о планирању и организовању мобилизације, Команда јединице добро сарађује са центрима Министарства одбране у Зајечару и одељењима у Неготину, Сокобањи и Књажевцу. Током прошле године редовно је позиван резервни састав.

У наредном времену припадници 31. и 32. пешадијског батаљона наставиће да активно раде на што бољој припремљености за наменске задатке. У центру пажње ће и даље бити обука и евалуација декларисане јединице за учешће у мировним операцијама и оспособљавање осталих јединица 31. батаљона. Другим речима, полигони зајечарске касарне „Никола Пашић“ и наредних дана биће пуни и на њима ће се свакодневно изводити увежбавања, обука и курсеви. ■

Зоран МИЛАДИНОВИЋ

РАКЕТНИ КАБИНЕТ

Ракетни кабинет у зајечарској касарни „Никола Пашић“ користи се за обучавање и кондицирање оператора на ПОЛК-у 9К11 (маљутка) и ПОРС-у 9К111 (фагот) свих јединица Копнене војске.

Командир чете за подршку поручник Саша Трајковић истиче да оператори јединица Копнене војске два пута годишње и реализују обуку у ракетном кабинету. Тренутно се изводи преобука професионалних војника Прве и Друге бригаде за дужности послуживоца на „фаготу“.

Према речима командира одељења ПОРС 9К111 заставника Ађифа Авдића, истовремено се изводи и кондицирање оператора „фагота“ на тренажеру 9Ф618М, који се налази на моторном возилу ГАЗ 66.

О успешности обуке у кабинету и на тренажеру сведоче резултати гађања, који су – одлични. Треба знати да, на пример, једна ракета кошта око пет хиљада евра, и тек онда схватити колико је обука у кабинету и на тренажеру неопходна и економична.

Евалуација учешћа припадника Војске Србије у мисији на Кипру

Допринос миру на подељеном острву

У Центру за мировне операције Генералштаба Војске Србије недавно је одржана евалуација учешћа припадника Војске Србије и Министарства одбране у мисији UNFICYP на Кипру. Шесточлана делегација боравила је на Кипру у оквиру мађарског контингента од октобра 2010. до марта ове године. На основу изнетих података, учешће наших припадника ове ротације у мисији Уједињених нација на острву обострано је оцењено као успешно.

По повратку мировњака у Србију, евалуацији су присуствовали начелник Центра за мировне операције пуковник Јелесије Радивојевић и представници организационих целина Министарства одбране и Војске Србије. Током презентације, заставник Предраг Пантош, један од српских мировњака који су боравили у тој ротацији мисије UNFICYP, говорио је о историји сукоба на том подељеном острву, мандату, основним задацима мировне мисије и о искуствима наших припадника у раду у мултинационалном окружењу. Делегација наше земље бројала је седморо припадника који су патролирали дуж зоне раздвајања и обављали штабне дужности у центру мултинационалне мисије.

Задаци наших мировњака били су свакодневно патролирање моторним

возилима и периодично осматрање из хеликоптера ради извештавању о стању дуж зоне раздвајања. Према речима заставника Пантоша, теоријске припреме у мађарском кампу за обуку и обука у теренској вожњи непосредно пре одласка на Кипар биле су од великог значаја, нарочито у првим данима мисије.

Услови у кампу, у ком су са колегама из мађарског контингента били смештени, кажу наши мировњаци, били веома добри, и што је веома важно, прилагођени животу и раду у сменама.

Безбедносни ризици с којима су се сусретали у зони раздвајања кипарских Грка и Турака огледали су се у повременим демонстрацијама локалног становништва, нелегалним преласцима, а повремено и крађама из напуштених објеката у зони коју су надгле-

ПОЛА ВЕКА МИСИЈЕ

Мисија мировних снага Уједињених нација на Кипру (UNFICYP – United Nations Peacekeeping Force in Cyprus) успостављена је 4. марта 1964. једногласним усвајањем резолуције 186 Савета безбедности, којом се саветује успостављање мировних снага у Републици Кипар. Снаге су постављене оперативне након 27. марта 1964. године. Војска Србије је у мировну мисију UNFICYP ангажовала једног штабног официра и шест припадника система одбране у оквиру мађарско-словеначког контингента. Тренутно се у мисији налази други тим наших мировњака – UNFICYP-2.

дали. Међутим, како кажу чланови српског тима, све проблеме с којима су се током шестомесечног боравка сусретали успешно су превазилазили и у оквиру матичног контингента, али и у сарадњи с колегама из више од двадесет земаља контрибутора у мисији на Кипру.

Поред тога што доприносе миру на том подељеном острву, припадници наших оружаних снага труде се да промовишу традицију и културу Србије, организујући прославу православног Божића у кампу. Током оних дана када нису били ангажовани на редовним задацима и у режиму дежурства у резервним снагама, слободно време користили су за спортске активности, али и за туристички обилазак знаменитости широм острва.

После скоро четири деценије, мисија на Кипру је прва у коју је наша војска отпутовала својим транспортним авионом, носећи своју опрему и лако наоружање. Такође, Војска Србије је том приликом први пут у мировну мисију послала једног професионалног војника – реч је о десетару који је у активној служби осам година. ■

Биљана МИЉИЋ

Оспособљавање за речне јединице

Професионализација

Речна флотила нема статус центра за специјалистичку обуку кандидата за професионалне војнике. Ипак, због специфичности обуке и профила кадра у речним јединицама у том саставу Војске Србије редовно се обучавају и увежбавају будући професионалци.

Програм и стандард обучавања у Речној флотили усклађен је с захтевима Упутства за управљање обуком у Војсци. Према речима капетана корвете Томислава Михајловића, начелника Групе за обуку у Команди тог састава,

такав начин оспособљавања јесте функционалан и квалитетан.

Кандидатима за рад у речним јединицама пружа се могућност стручно-специјалистичког усавршавања у оквиру шест професионалних војничких војноевиденционих специјалности речних јединица.

Бродарска специјалност подразумева бављење палубним дужности-

ОБУКА ВОЈНИХ РОНИЛАЦА

Једино се у Речној флотили, у новосадској касарни „Александар Берић“, изводи стручно-специјалистичка обука кандидата за дужност професионалног војног рониоца.

Према речима поручника фрегате Шерифа Бајрамија референта у Групи за обуку Команде Флотиле и инструктора роњења, поменута осмонедељна обука делимично се изводи и у базенима новосадског ЈКП „Војводина“.

ма као што су одржавање и вез брода, употреба и рад с основном бродском опремом на броду и средствима за спасавање.

Струке

Нишанције на бродском артиљеријском наоружању, односно двадесет милиметарским противавионским једноцевним, двоцевним и четвороцевним топовима, припадају артиљеријској специјалности, док се припадници минске и противминске специјалности оспособљавају за опслуживање речних мина и миноловки.

Сигнална специјалност обухвата рад на бродским средствима везе, од жичних до радио и сигналних. Моторна специјалност подразумева опслуживање помоћних и главних бродских мотора, а електричарска старање о коришћењу, исправности и одржавању свих електричних бродских инсталација.

У оквиру речних јединица не постоји посебан састав за обуку професионалног војничког кадра. Да би се удовољило различитим захтевима обу-

ке бројних специјалности у Речној флотили су, у оквиру постојеће формације, формиран привремени састави одељенског и водног нивоа за обуку.

– Одређен број старешина, који има сертификате инструктора и евалуатора индивидуалне специјалистичке

обуке, ангажован је током петонедељне обуке кандидата за речне јединице – каже капетан корвете Михајловић.

Јединица тренутно не располаже средствима за извођење практичне обуке па се користе формацијска средства ратне технике, бродови и бродско наоружање, што увећава потрошњу ресурса и опремање потребних кабинета.

После обуке кандидати стичу један од основних услова за заснивање радног односа у Војсци Србије на дужности професионалног војника у речним јединицама. Да је позив професионалног војника у Речним јединицама све популарнији показује и податак да се за једно радно место просечно пријави више од три кандидата. ■

Будимир. М. ПОПАДИЋ

Пријемни за
упис на Војну
академију

Будућност у српској војсци

Када је 2007. сазнала да Војна академија у Београду за студенте прима и жене, Ива Просинечки, братаница прослављеног фудбалера Роберта Просинечког, окончала је потрагу за животним позивом.

Одлука коју је Ива донела пре неколико година није нимало једноставна. У случају да положи пријемни испит на Војној академији, Ива ће за собом морати да остави девет година живота у Лисабону и започне нов живот у Београду. Ипак, везе с Београдом и Србијом током живота у иностранству никада нису биле потпуно прекинуте.

– Многи ме питају зашто у Београду, а не у Португалу, зар тамо нису бољи услови? Љубав према домовини и чињеница да ми је највећи део породице овде у Београду, и да ми они пружају подршку и помажу да се осећам као код куће, вероватно су пресудили у корист Београда. У Србију долазим двапут годишње, за зимски и летњи распуст, а понекад и за Ускрс. Редовно се чујем и са породицом и са пријатељима, а и Београд је одувек у мом срцу тако да бих стварно волела да се вратим, упишем Академију и остатак живота проведем овде – каже Ива.

Ива би највише волела да буде пилот борбеног авиона, а на ту одлуку породица није имала пресудан утицај.

– Свесна сам шта ме очекује на Војној академији и баш због тога је и уписујем. Ред и дисциплина су нешто што је сваком човеку потребно да би добро функционисао, а како су они присутни у мом животу, мислим да ће ми то одговарати. Првенствено хоћу да будем војник, а жеља ми је да будем пилот. Много сам летела и доста времена проводила у авионима. Увек сам тражила да посетим кокпит, да се упознам с пилотима. Највише волим борбене авионе, а сан сваког пилота јесте да лети у F-16.

На листи Ивиних омиљених борбених авиона којима би волела да пилотира, осим F-16, налазе се и F-22 као и алфа-џет. Наравно, свесна је да пријемни испит на није лак и да је конкуренција сваке године јака. Због тога ће бити задовољна и неким другим смером на Академији, а као свој следећи избор наводи војнохемијско инжењерство. Ипак, авијација је оно чему се највише нада.

Током марта била је у Београду, обавила лекарски преглед и попунила преостале формуларе за конкурс на Војној академији.

– Процедура око прикупљања докумената била је компликована. Морала сам да прикупим много потврда. Потврду да нисам осуђивана ни тамо ни овде, потврду да живим у Португалу, пасош, да видим шта је од докумената које имам важеће, а шта није. На лекарском прегледу је све било добро, тако да се сада враћам за Португал, својим редовним обавезама, школи и контролним задацима – каже Ива.

У Београд поново долази средином маја, неколико дана пред пријемни испит на Академији који ће се одржати 16. маја. На пријемном ће кандидати полагасти тест из математике и физичке провере. Оба теста биће одржана истог дана, а Ива је већ почела са припремама. Задатке из математике вежба сваког дана, и сама и са професором, а припреме за физичку проверу Ива је започела давно, јер је спорт већ дуго саставни део њеног живота.

– Физичка провера обухвата трчање на 2.400 и на 60 метара, затим скок удаљ, склекове и пливање. Трчим сваког викенда, а пошто већ пет година тренирам веслање то ми много помаже. Веслање и кајак много волим, мада не знам да ли ћу успети да наставим тренинге ако се упишем на Академију пошто, вероватно, нећу имати довољно времена.

Оно што Иви преостаје, као последњи тест са којим мора да се избори, јесте то што за собом мора да остави и дечка.

– Дечко ми је у Португалу, студира Војну академију на смеру за пилоте, и то је нешто што још не знам како ћу да премостим. Ипак, морам да гледам шта је боље за мене и не могу на основу једне особе да одлучујем о будућности и каријери. После завршене Академије у Београду чекају ме сигуран посао и каријера. Наравно, и једна и друга академија су подједнако добре, али се, ипак, у Београду осећам као код куће – сматра Ива Просинечки. ■

Никола ДРАЖОВИЋ
Снимио Д. АТЛАГИЋ

Примопредаја дужности команданта 3. бригаде

Унишкој касарни „Књаз Миахило“ бригадни генерал Чедомир Бранковић предао је дужност команданта 3. бригаде Копнене војске пуковнику Желимиру Глишовићу.

Свечаности. 1. априла, присуствовали су командант Копнене војске генерал-потпуковник Љубиша Диковић, команданти бригада и батаљона Копнене војске, представници Топличког управног округа, града Ниша, општина Гаџин Хан, Сврљиг и Медвеђа, Српске православне цркве и борачких организација.

Генерал-потпуковник Љубиша Диковић одао је признање бригадном генералу Чедомиру Бранковићу, за време чијег командовања је 3. бригада постигла запажене резултате у изградњи оперативних способности.

Пуковнику Желимиру Глишовићу, досадашњем заменику команданта 3. бригаде, честитао је постављење на дужност команданта Бригаде и изразио уверење да ће успешно одговорити тој тешкој дужности. ■

З. М.

Провера обучености

Први методички курс евалуатора колективне обучености, у организацији Управе за обуку и доктрину Генералштаба, одржан је од 21. до 25. марта у Команди 250. ракетне бригаде.

Циљ курса је оспособљавање официра за планирање, организацију и извођење евалуације обучености команди, јединица и установа Војске Србије.

Полазници курса су официри из Генералштаба и команди оперативног нивоа.

Петодневни курс обухватио је предавања, семинаре, вежбе и практичну израду докумената. Наставу су изводили официри из Управе за обуку и доктрину који су творци концепта евалуације колективне обучености.

Анализи курса присуствовао је и начелник Управе за обуку и доктрину бригадни генерал Јовица Драганић. ■

Сарадња са Агенцијом за безбедност саобраћаја

29

Поводом 49. Међународног салона аутомобила, Удружење произвођача друмских возила Србије, уз подршку Агенције за безбедност саобраћаја Владе Србије, организовало је стручно-тематску конференцију „Безбедност саобраћаја и техничка регулатива за возила“.

На конференцији су учествовали представници свих релевантних институција у области мотора, возила и безбедности саобраћаја у Србији. Представник Министарства одбране и Војске Србије, шеф Одсека за транспорт и транспортна средства, пуковник доц. др Жељко Ранковић, презентовао је на конференцији стање безбедности војних учесника у саобраћају, са посебним освртом на примену Закона о безбедности саобраћаја на путевима и војна возила.

На позив Агенције за безбедност саобраћаја, на њиховом штанду на Сајму аутомобила, представници Одсека за транспорт и транспортна средства и припадници Управе војне полиције, организовали су презентацију и демонстрацију активности, које се предузимају у области безбедности војних учесника у саобраћају и приказали део савремене опреме коју користи Саобраћајна војна полиција у извршавању задатака контроле и непосредног регулисања саобраћаја војних возила. ■

Вежба 21. батаљона везе

Припадници 21. батаљона везе извели су почетком априла вежбу на терену на тему „Употреба чете везе у реализацији телекомуникационог обезбеђења на командном месту Копнене војске“.

Била је то добра прилика да припадници батаљона у широј околини Ниша провере увежбаност одељења, водова и чете и функционалност радио, радио-релејних и телефонско-телеграфских система.

„У току вежбе – нагласио је командант 21. батаљона везе потпуковник Владица Вучковић - обављена је практична провера оспособљености телеграфиста, телефониста и радиотелепринтериста и при том је проценат успешне реализације веза од 95 до 100 посто потврдио да су они одлично обучени“.

Вежба је реализована на крају периода интензивне обуке и потврдила је спремност батаљона за реализацију наменских задатака. ■

З. М.

Помен погинулим ваздухопловцима у Априлском рату 1941.

На Споменик погинулим пилотима у Априлском рату 1941. године, 6. априла положени су венци. Помен погинулим пилотима одале су делегације Министарства одбране и Војске Србије, Удружења пензионисаних војних летача и падобранаца, Удружења пилота „Курјаци са Ушћа“ и представници градске власти.

У име Министарства одбране и Војске Србије, венце је положио бригадни генерал Сreto Малиновић, заменик команданта Ваздухопловства и ПВО, а представник града Београда био је члан Градског већа Жељко Ожеговић.

У Априлском рату 1941. године, ваздухопловство Краљевине Југославије, сразмерно величини и снази, пружио је организован и одлучан отпор непријатељу. Поги-

нуло је 135 летача и 600 нелетача. Изгубљени су скоро сви борбени авиони, уништен је већи део помоћне авијације и заробљено је око 30.000 ваздухопловаца и одведено у немачке логоре. ■

Н. ДРАЖОВИЋ

Сећање на хероје са Маљена

Команда 126. бригаде ваздушног осматрања јављања и навођења организовала је 6. априла комеморативни скуп на спомен-обележју на планини Маљен, поводом обележавања дванаестогодишњице трагичне погибије потпоручника – официра за навођење Жељка Савичића и Синоше Радића.

Двојица младих официра, најбољих другара током студија на Војној академији, положили су живот у ноћи 6. априла 1999. године, када је разорна авио-бомба погодила њихову радарску кабину.

Помену су присуствовали родитељи и родбина настрадалих потпоручника и представници 126. бригаде, 210. батаљона везе и Команде гарнизона у Ваљевоу.

О погинулим официрима, који су постхумно унапређени у чин поручника, говорио је заступник команданта 126. бригаде, потпуковник Драган Радовановић.

Поручници Савичић и Радић постхумно су одликовани и медаљом за заслуге у области одбране и безбедности. Уз спомен-обележје на месту погибије двојице официра Војске подигнута је и спомен-плоча на зиду Храма Светог Пантелејмона на Дивчибарама, а једна улица у Јакову одавно је понела назив поручника Савичића, а у Нишу поручника Радића. ■

Д. СТАНОЈЕВИЋ

Из рада Ваздухопловног фонда „Пилот Михаило Петровић“

У Дому ваздухопловства у Земуну одржана је свечаност поводом обележавања прве годишњице рада Ваздухопловног фонда „Пилот Михаило Петровић“.

О Михаилу Петровићу и раду Фонда који носи његово име говорио је председник Златомир Грујић. ■

М. Р.

Признања најбољим ваздухопловним спортистима

Ваздухопловни савез Србије наградио је најуспешније ваздухопловне спортисте за протеклу годину престижном статуом „Златног орла“ на свечаности у просторијама Аероклуба у Београду.

Најпрестижнијим признањем које један ваздухопловни спортиста може освојити у својој каријери одликовани су параглајдериста Горан Ђурковић у летачкој и Живан Јосиповић, ракетни моделар, у нелетачкој категорији.

Трофејни двојац поделио је победничко постоље по други пут будући да су „Златног орла“ освојили и претходне године.

Горан Ђурковић из Вршца апсолутни је првак у прецизном слетању параглајдером, како на домаћим тако и на светским такмичењима. Тренутно се налази на другом месту листе Међународне ваздухопловне федерације.

Живан Јосиповић, ракетни моделар из Земунa, успео је да по пети пут освоји „Златног орла“, што је незабележен резултат у историји домаћег ваздухопловног спорта. Троструки је победник светског купа у генералном пласману, двоструки државни рекордер и вишеструки првак државе. Добитник је медаље „Андреј Тупољев“ коју додељује међународна ваздухопловна федерација.

Ваздухопловни савез такође је доделио награде најбољим спортистима по гранама ваздухопловних спортова за постигнуте резултате на ваздухопловним спортским такмичењима у 2010. години. ■

П. ВОЈИНОВИЋ

Комутациони систем Војске Србије

У корак с временом

Користећи опрему реномираних произвођача – Alcatel, Ericsson, Aastra, и њихова системска решења у области телефонских централа, комутациони систем Министарства одбране и Војске Србије својим капацитетима и структуром спреман је да у сваком тренутку корисницима обезбеди сервисе класичне телефоније, али и напредне сервисе, сходно развоју IP сервиса.

Један од најзначајнијих сегмената телекомуникационог система у коме је Војска Србије достигла највиши ниво интеграције, односно интероперабилности, јесте комутациони систем.

Користећи искуства произвођача (Alcatel, Ericsson, Aastra) и њихова системска решења у области

MX-ONE TELEPHONY SWITCH

MX-ONE Telephony switch произвођача „Aastra” јесте наследник комуникационог система MD 110 произвођача “Ericsson” који је еволуирао и постао део решења из MX-ONE концепта. Систем је комерцијална изведба PBX система за средње и велике компаније, који својом дистрибуираном архитектуром, мрежним могућностима и интегрисаном IP функционалношћу представља једно од најбољих решења у транзицији класичне телефоније на потпуну IP телефонију.

телефонских централа, комутациони систем МО и ВС капацитетима и структуром спреман је да у сваком тренутку корисницима обезбеди сервисе класичне телефоније али и напредне сервисе, сходно развоју IP сервиса.

Опремљена новом телекомуникационом опремом Бригада везе је спремна и способна да самостално у најкраћем времену обезбеди квалитетне везе, пренос говора и података, Интернет приступ или видео пренос на било ком делу територије Србије, у свим условима.

У складу с развојем нових технологија и решења комутациони систем Војске Србије се из године у годину надограђује и осавремењава, а један од основних задатака Бригаде везе у чијем се саставу налази, јесте организација тренажних курсева за наведене системе. Комутациони систем захтева свакодневно одржавање, а кадар који рукује том технологијом редовно се обучава и усавршава.

У кабинетима Бригаде везе одржан је курс „Основно руковање и одржавање дигиталне аутоматске телефонске централе MX-ONE Telephony switch”. На стручном оспособљавању било је 12 припадника Војске Србије који раде на поменутој опреми.

Уз теоријска знања која су полазници стекли, оспособили су се и за самостално руковање системима којима Војска Србије располаже, савладали су основне процедуре за пружање услуга корисницима класичне телефоније, увезивање више система, али и поступке којима се унапређује целокупан комутациони систем. На курсу су изведене вежбе с различитим врстама системских, операторских и корисничких сервиса. ■

Б. МИЛЕТИЋ

Запис са Косова и Метохије

ЧАРИ ЦАРСКЕ ПЛА

Лепота Брезовице и потенцијали у области туризма и сточарства могу знатно помоћи да се реше економски проблеми и Срба и Албанаца на простору некадашње Сиринићке жупе. Срби из Штрпца кажу да се у политичком погледу мора пронаћи решење са завидним степеном територијалне, персоналне и културне аутономије, које ће обезбедити услове за опстанак свих етничких заједница на Космету и живот достојан човека. Већ остварени резултати потврђују да општина Штрпце може да буде добар пример у том правцу и модел могућег опстанка и живота Срба на Косову и Метохији.

На Косово и Метохију може се доћи с више страна. Дуго је најсигурнији правац уласка за Србе био са севера, зато што се путем Рашка–Митровица пролазило кроз пределе насељене српским становништвом. Други правци уласка сматрани су за непоуздане и Космет је до недавно важио за једину област у Европи за коју је требало имати храбрости да је посетите, мало среће да се вратите и добре пријатеље који ће вас на том ризичном подухвату пратити.

НИНЕ

Наш пут на најјужнију тачку Косова и Метохије показао је, ипак, да су се ствари помериле с мртве тачке и да аутомобил нишких регистрација не привлачи посебну пажњу у центру Ђилана, урошевачком крају или на магистралном путу Приштина–Скопље. Безбедност Срба и осталих путника очигледно је на знатно већем нивоу него претходних година, тако да смо већу пажњу посветили крајолику косовског Поморавља и средишњег дела Космета и огромној америчкој војној бази „Бондстил“.

Косовску равницу није могуће заволетати на први поглед зато што су је населили сви могући облици дивље градње и бензинске пумпе и хотели, најразноврснијих назива, величина, облика и боја. Има их толико да неупућени посетилац може помислити да Косово лежи на нафтним пољима и да спада у сам врх светских туристичких дестинација. Пажљивије сагледавање и разговор са људима указују да на пумпама мало ко сипа бензин и да хотели зврје празни, те да сврха тих „крајпуташа“ није да зараде новац, већ да „оперу“ паре од других, мање-више, нелегалних делатности.

НЕМА ИСЕЉАВАЊА ИЗ ШТРПЦА

Неколико километара пре границе са Републиком Македонијом одваја се пут који преко Сиринићке жупе и Превалца води у Призрен и Метохију. Нестрпљиво очекујемо да видимо Сиринићку жупу. До почетка 16. века била је метох манастира Хиландар и налазила се у средишту српске средњовековне државе. Данас је највећа српска оаза на југу Косова и Метохије. Из историје је познато да су неке суседне жупе с временом исламизирале, али то се никада није догодило у атару данашње општине Штрпце. Питамо се шта се данас догађа, како живе Штрпчани и како функционишу надалеко познати Национални парк Шара и туристички центар Брезовица?

Већ прве висоравни царске планине, како зову Шару, очаравају и говоре да се од лепоте овог краја ништа није изгубило, те да Шар-планина и даље може поносно да носи звање најлепше српске планине. Долазак у Штрпце, ипак, наговештава да се овај крај сусреће с бројним проблемима, што се већ на први поглед уочава по старој и нарушеној инфраструктури, забринутим лицима људи и некој чудној неизвесности која лебди у ваздуху.

Општина Штрпце уоквирена је масивима Шар-планине и њених огранака и размештена је на простору од долине Лепенца до врха Љуботен. Доминантни планински врхови изолују ово подручје према северу и југу, али Бродска клисура и Превалац омогућавају да Штрпчани лако стигну до Косовске и Призренске котлине. Седиште и средиште општине јесте село, варош или градић Штрпце, а у укупној мрежи од шеснаест насеља, дванаест је насељено Србима.

Занимљиво је да са овог простора није избегло много Срба и да се број становника увећао услед доласка 700 насељених лица из Урошевца и Призрена, али и због чињенице да је стопа наталитета у општини већа од стопе морталитета. Према последњим подацима, у општини Штрпце живи око дванаест хиљада Срба, што је, на пример, за трећину више него у општини Грачаница. Демографско обележје овог краја јесте и мешовити национални састав и чињеница да границе између Албанаца и Срба нису у Штрпцу тако видљиве као у неким другим местима на Космету.

Нажалост, ови охрабрујући подаци мало су познати у српској јавности и о Штрпцу се појављују написи и телевизијски прилози само у вези са „двовлашћем у општини“, укидањем мобилне телефоније или неким другим проблематичним питањем. Када смо већ поменули „двовлашће“, треба рећи да у Штрпцу, као и у многим другим српским срединама на Космету, функционишу две општинске власти, изабране на одвојеним изборима које су организовали Београд и Приштина.

СТОЈКОВА КУЋА

Нема старијих припадника специјалних јединица Војске Србије који не знају за „Стојкову кућу“ на Брезовици, јер су управо у њој боравили током обуке у зимским условима све до ратне 1999. године. Зграда је напуштена и пуста, мада камени блокови одолевају зубу времена. Мештани желе да „Стојкову кућу“ претворе у музеј. Кућа је изграђена за време Другог светског рата за потребе немачког капетана, који је надгледао рад рудника хрома. Он је заволео Брезовицу и Србе, а Штрпчани су дуго година зграду звали „Шефова вила“.

Чули смо много гласова за такве опције али и против њих, а суштина је у томе да једни следе државну политику Републике Србије, док други мисле да је дошао тренутак да судбину узму у своје руке и да решења потраже у непосредном контакту са Албанцима. Они који не воле црнобели поглед на тренутну ситуацију тврде да су у овом тренутку и српска и косовска општина важне за српски народ на Косову и Метохији.

Председник општине, изабран на изборима Републике Србије, Звонко Михајловић, тврди да је само једна власт легална и да је од највеће важности очување српских институција.

– Постоји мањи део српског народа који се укључује у косовске институције али све делатности које живот значе су у надлежности Републике Србије – каже Михајловић.

Системи здравства, школства, културе или комуналних предузећа сасвим добро су решени и њих користе сви, тако да није реткост видети Албанце из Урошевца, како долазе да се лече у српском дому здравља. Важно је подвући да многи људи раде у институцијама које финансира Република Србија.

– Проблеме нам стварају непостојање јединствене стратегије за решавање питања Срба на Косову и Метохији, сложено безбедносно окружење, бесперспективност и незапосленост више од половине радно способног становништва. Држава Србија највише може да помогне улагањем у мала и средња предузећа, поготово оних која би по-

спешила развој сточарства и туризма, некада наших најважнијих привредних грана.

Потенцијала има, што потврђује податак да се Штрпце налази међу седам општина у Србији које су проглашене за општине будућности и са dobrим пројектима здраве хране. Недавно смо проглашени и за најуспешнију општину у акцији Министарства животне средине и просторног планирања Србије „Велико спремање Србије“. Имамо разлоге да верујемо у боље сутра, а оптимизам градим пре свега на чињеници да са овог простора нема емиграције и да ако људима обезбедимо минимум егзистенције, овај крај ће заувек остати српски – каже председник општине.

ДОБРИ КОМШИЈСКИ ОДНОСИ

Аутохтоно српско становништво у општини Штрпце задржало је, услед изолованости и удаљености од великих центара, српске народне обичаје, фолклор и језик у изворном облику. Заправо, у појединим селима попут Врбештице, Јажинца, Беревца, Севца или Готовуше, може се добро сагледати како су пре много година изгледала села око Крагујевца, Ниша или Врања. Људи су у овом крају природни и гостопримљиви, док их је горштакчи живот очеличио да могу одолети свим недаћама.

Када добро упознате Штрпчане, схватите да није случајно што исламизација у овим крајевима никада није успела и што се из ових крајева, готово нико није одселио ни после 1999. године. Они не воле да их неко смешта у појмове попут српске заједнице или српске енклаве, пошто су део српског народа, нити поделе на Србе јужно и северно од Ибра и очекују да се Срби у Штрпцу, Грачаници,

Ораховцу, Гораждевцу, косовском Поморављу и осталим српским срединама неће иселити зарад наводних привилегија за Србе са севера Косова и Метохије.

У Штрпцу се данас живи нешто боље него, на пример, пре пет година, захваљујући томе што је безбедносна ситуација у великој мери стабилизована. Наравно, Штрпчани знају да је много мањи број инцидената плод жеље Албанаца да остваре велике циљеве и дисциплине унутар албанске заједнице, те да ће са погоршањем њихове политичке ситуације нестати и њихова безбедност. У Штрпцу се, иначе, плаћа у динарима и еврима. Цене су више него у српским градовима ван Косова и Метохије, а плате знатно ниже, осим за запослене у просвети и здравству.

Живи се тешко, али је несумњиво да разноврсност и атрактивност расположивих природних потенцијала, попут амбијенталних вредности, климатских карактеристика и очуваности животне средине, представљају солидну основу за укупан бржи развој општине.

Срби са Брезовице желе решење косовског питања које ће завидним степеном територијалне, персоналне и културне аутономије обезбедити услове за опстанак свих етничких заједница на Космету. Планови о децентрализацији управо заступају идеју да се системом територијалних целина и општина са српском већином, заштите преостали Срби и неалбанци и да им се омогући живот достојан човека. Већ остварени резултати потврђују да општина Штрпце може да буде добар пример у том правцу и модел могућег опстанка и живота Срба на Косову и Метохији.

У то смо се уверили и у селу Доња Битиња, где деведесетак српских и тридесетак албанских породица нису, ни у рату, а ни касније, нарушили добре међуљудске и комшијске односе. Према речима Јовице Талетовића и Миодрaга Јанићијевића, Срби и Албанци у том селу немају никакве проблеме у свакодневној међусобној комуникацији, али имају заједничке проблеме попут сиромаштва, незапослености и тешке борбе за егзистенцију.

– Није нам лако, живимо скромно, помажемо доста једни другима, пошто власт гледа само свој интерес. Важно је знати да процес помирења и сарадње Срба и Албанаца креће од обичних људи и када би они на врху подржали таква кретања, сигурно не би било никаквих проблема – каже Исмаил Арифи.

Ове наводе потврђује и командир полицијске станице у Штрпцу поручник Драган Ивановић, ин-

формацијом да у том крају већ неколико година није било међуетничких инцидената, док Реџеп Елези из Штрпца сматра да и планина Брезовица спаја Србе и Албанце на овим просторима и да им може омогућити да боље живе.

АЛПСКА ПРИРОДА

Можда би лепота Брезовице остала непозната ширем кругу људи да 1954. године, декан ДИФ-а у Београду, Миша Нишевић, није са групом студената кренуо са Попове Шапке на једнодневни марш према Штрпцу. Угледавши алпску природу, високопланински амбијент и предиван снежни прекривач, професор и студенти одмах су помислили како ти предели представљају идеалну средину за зимски, спортски и рекреативни туризам. Од идеје до реализације није прошло много и на Брезовици је изграђен модеран зимски центар са 16 километара скијашких стаза, пет жичара и пет ски лифтова.

Педесет хиљада скијаша могло је истовремено бити на стазама, које су веома брзе, али и сигурне. На Брезовици снег се задржава и до 280 дана у години. Терени су могли задовољити и почетнике и рекреативаце, и алпске и нордијске скијаше. Стаза за спус важила је за другу у Европи и трећу у свету по квалитету.

Лети се туристи на Брезовици препуштају природи, лепоти столетних шума, бескрајних пашњака, раскошних ливада, пећина и језера, рекреацији, лову, риболову и обиласку културно-исторјојских споменика. Туризам је постао основна привредна грана у Штрпцу, тражило се место више и све је говорило да се Брезовица приближава стандардима европских скијашких центара. Тако је било, а сада...

Слика коју смо затекли на Брезовици нас је с једне стране разочарала, а с друге и охрабрила. Туристички комплекси су руинирани, жичаре и ски-лифтови углавном не раде, док радници задужени за развој туризма углавном штрајкују. На популарни скијашки центар право полажу и Београд и Приштина, а кад би се спорови решили, могли би да се привуку инвеститори, отворе нова радна места и било би боље и за Србе и Албанце.

Идеје о приватизацији нису прошле из различитих разлога, нових улагања нема, тако да планина већ дуго чека нормалну скијашку сезону. Па шта је онда ту охрабрујуће? То што планину и њене чари нико није могао да уништи. И даље постоје заљубљеници у Брезовицу. Треба само чути професора Вању Денисенка како занесено говори о цирковима, глацијалним језерима, конзервираним траговима кретања леда и другим облицима, који од Брезовице праве јединствени музеј глацијалног рељефа под отвореним небом.

МЕДИЈСКА СЛИКА

На Косову и Метохији функционишу четири српске телевизије и то „Мир“ у Лепосавићу, „Мост“ у Звечану, „Пулс“ у Шилову и „Херц“ у Штрпцу. Од директора регионалне српске телевизије „Херц“ Бојана Младеновића сазнајемо да се та телевизија види на простору свих српских средина на Косову и Метохији. Она запошљава десет људи, кренула је као радио станица и брзо напредовала, тако што је 2004. године добила ТВ предајник и добру опрему од ОБС-а.

Посебну вредност брезовичке флоре и фауне представља двадесет локалних шарских ендемита – хајдучице краља Александра, шарпланинског каранфилића, 147 врста лептира и 200 врста птица. Шара је по много чему најинтересантније ловно подручје у Србији. Законом су заштићене поједине врсте дивљачи – медвед, рис, дивокоза и велики тетреб.

– Нема лепше планине када се попнете на Пирибрег, види се цело Косово и пола Македоније. Породица ми је у Новом Саду, али ја овде проводим више од осам месеци годишње. Гајим кромпир, дружим се са дивокозама, посећујем пећине, водопаде и прелепа језера – народ их зове горске очи. Овде се може наћи посебна врста хајдучке траве с цветовима од пет-шест милиметара. Брезовица је једноставно део мене – прича Вања Денисенко.

ЗАЉУБЉЕНИЦИ У БРЕЗОВИЦУ

Иван Милосављевић Бућан је рођени Штрпчанин и човек који на Брезовици живи свој живот. Човек и планина су по целу годину заједно, друже се, разговарају, веселе и тугују.

– Освојила ме Шара и њен сам до краја живота. Дани су потребни да се опише њена лепота. Живот на планини је живот из снова. Верујем да је доле у градовима џунгла, а овде права цивилизација. Аманет сам мојој деци дао да ме и сахране на Шари – каже Иван.

Бућан је један од ретких који се бави хотелијерством и угоститељством на Брезовици и једини који ради целе године.

– Оно што ја са 18 радника могу да обезбедим, то није проблем, али сам немоћан када је реч о инфраструктури и одржавању скијалишта на Брезовици. Те ствари су у надлежности друштвених структура, које често затаје, што за последицу има да у последњих десетак година жичара и друга постројења не функционишу како би требало. Тако на Шару долазе само истински заљубљеници – тврди Иван Милосављевић.

Људи који брину о гостима волели би да има што више посетилаца из Србије и спремни су да учине све што могу да се гости из Београда, Ниша, Новог Сада, Крагујевца и осталих места што пре врате на ову планинску лепотицу. Боли их што на српским телевизијским станицама нема Брезовице у метеоролошким извештајима, што се приватизација Брезовице не завршава са српским предузећима.

Постоји још једна важна и незаобилазна чињеница, која гарантује да Штрпце, Брезовица и целокупна Сирињка жупа имају лепу перспективу. Наиме, у средњим и основним школама има више од 1.700 ученика, што представља велику снагу читавог краја и бодри мештане, па и оне најстарије.

Председник Омладинског савета Косова и Метохије Бојан Томић наглашава да његова организација чини много да би младе извела из кладоница и света видео-игрица и усмерила их ка корисним активностима. Омладински савет је уз подршку Министарства за омладину и спорт Републике Србије недавно реализовао пројекат образовања и усавршавања новинара – „Новинарска радионица – Штрпце 2010“, на којој је више од двадесет полазника стекло основна знања из новинарства.

У плану је да се још више развију активности одбојкашког, фудбалског, карате, рукометног, стонотениског и планинарског клуба, да се људима у Штрпцу понуде нови садржаји попут аматерског драмског позоришта, школе гитаре и разноврсних секција, радионица и семинара.

Нажалост, подршка локалне самоуправе и надлежног Министарства за Косово и Метохију није на завидном нивоу, тако да рад Омладинског савета превасходно зависи од доприноса самих чланова. Савет ће учинити све како би сачувао природно и културно наслеђе које баштини Национални парк Шар-планине. ■

Зоран МИЛАДИНОВИЋ

Делегација Бугарске на Војној академији

Делегација Оружаних снага Републике Бугарске, коју је предводио начелник одбране генерал Симеон Симеонов, посетила је недавно Војну академију. Начелник Управе Војне академије пуковник Милољуб Сретеновић презентовао је гостима систем војног школства у Србији. Разговарало се о размени искустава у области војног школства. Генерал Симеонов истакао је квалитетну сарадњу између Оружаних снага Бугарске и Војске Србије. ■

Успех на међународном такмичењу

Представници Војне академије – кадет Владан Владисављевић и кадеткиње Јасмина Јовановић и Јелена Динић – показали су одлично познавање међународног хуманитарног права на такмичењу војних академија које је одржано од 27. марта до 2. априла у Сан Рему.

На том традиционалном надметању, које се одржава на енглеском језику, учествовали су кадети војних академија из 23 земље. Они су у екипама састављеним од представника различитих академија решавали задатке као правни саветници команданата јединица измишљених држава.

У екипној конкуренцији Владисављевићева екипа била је шеста, екипа Јовановићеве седма, док је екипа Динићеве такмичење завршила на деветом месту. Још већи успех наши кадети остварили су у појединачној конкуренцији, јер су судије оцењивале и знање сваког од 80 такмичара да би рангирале десет најбољих. Владан Владисављевић постигао је пето место, остављајући иза себе представнике престижних академија као што су амерички Вест Поинт или француски Сан Сир.

Успех наших кадета јесте значајан јер су тек недавно, као студенти прве године, положили предмет међународно хуманитарно право, док су остали учесници углавном студенти завршних година војних академија, истиче вођа такмичарске екипе, асистент потпуковник Александар Гавриловић. ■

К. Ђ. А.

Обука библиотечких радника

Помоћник директора за библиотечку делатност Библиотеке града Београда Предраг Ђукић одржао је 1. априла предавање – „Модернизација библиотечких услуга коришћењем web технологија“ у Центру за библиотекарство, војнонаучну документацију и информацију Управе Војне академије. Предавању су присуствовала тридесет три библиотекара Министарства одбране.

Том приликом, истакао је да је задовољавање потреба корисника за информацијама најважнији задатак библиотекара. Коришћење нових технологија омогућава библиотекару да кориснику пружи прецизну информацију, без обзира на то где се налази. Електронски сервис „QuestionPoint“ омогућава корисницима да са било ког места, ако су на интернету, поставе библиотекару питање на које ће брзо добити одговор. Библиотека града Београда прва је у региону која користи такав сервис. ■

Заклетва слушаца Школе резервних официра

Најмлађи слушаоци Школе резервних официра положили су 25. марта заклетву у Војној академији. То је, после укидања редовне војне обавезе, прва генерација полазника који су се добровољно пријавили за служење војног рока у Школи и који су с Министарством одбране потписали уговор. На школовање су примљена 42 слушаоца, међу којима и три жене. Први део школовања, који траје четири месеца, реализују на Војној академији, а други, два месеца, у јединицама Војске Србије. Слушаоци школовање завршавају крајем августа, када ће, уколико задовоље критеријуме, бити унапређени у чин резервног потпоручника Војске Србије. ■

Завршени тромесечни курсеви страних језика

На Војној академији недавно су завршени интензивни тромесечни курсеви страних језика – енглеског, руског, француског, немачког и италијанског језика. Уверења о успешном завршетку курсева добила су 64 припадника Министарства одбране и Војске Србије. Према речима начелника Катедре страних језика пуковника мр Драгића Марића полазници су постигли одличан успех – 8,53. ■

Припремио Светозар ВАСИЛЕСКИ
Снимила Ранка ТОМИЋ

Припрема Мирјана САНДИЋ

НЕ ПОСТОЈИ ИСКЉУЧИВО ВОЈНО РЕШЕЊУ ЗА ЛИБИЈУ

Генерални секретар НАТО-а Андерс Фог Расмусен изјавио је да не жели да нагађа колико дуго ће војна мисија Алијансе у Либији трајати и додао да се до разрешења кризе не може доћи искључиво војним путем.

Званичници НАТО-а су раније најавили да предвиђају операцију која би трајала 90 дана, али и истакли да ће одлука зависити од Уједињених нација. „Тамо смо да заштитимо цивиле од напада, али да бисмо обезбедили дугорочно одрживо решење за конфликт у Либији, потребан нам је политички процес и затражићу од свих укључених страна да трагају за таквим политичким решењима, што пре-то боље“, казао је Расмусен. ■

БРОДОВИ НАТО-а ПАТРОЛИРАЈУ СРЕДОЗЕМЉЕМ

Бродови НАТО-а почели су да патролирају дуж либијске обале како би контролисали поштовање ембарга на оружје који је уведен тој земљи, а подршку Алијанси пружио је већи број чланица слањем 16 бродова и подморница.

Генерал Алијансе Пјен Сен-Аман рекао је на конференцији за новинаре у Бриселу да је више земаља НАТО-а ставило 16 бродова и подморница на располагање Алијанси за контролу ембарга у Либији. Реч је о једном италијанском командном броду, 10 фрегата – четири турске и по једној из Канаде, Шпаније, Велике Британије, Грчке, Италије и САД, три подморнице – Шпаније, Италије и Турске и два брода Италије и Турске.

Операцијама међународне коалиције у Либији подршку ће пружити и Кувајт и Јордан, рекао је данас у парламенту британски премијер Дејвид Камерон.

„Могу да потврдим да је Катар јуче разместио авионе мираж и летелице подршке. Добићемо и логистичку подршку из земаља као што су Кувајт и Јордан“, рекао је Камерон.

Међународна коалиција коју предводе Британија, Француска и САД почела је војну интервенцију бомбардовањем циљева у Либији како би се осигурала зона забране летења изнад те земље и спречила репресију Гадафијевих снага над либијским цивилима. ■

ПЛАНЕРИ ПРИПРЕМАЈУ ВАЗДУШНЕ УДАРЕ

Војно особље НАТО-а припрема детаљне планове за преузимање пуне контроле над зоном забране лета над Либијом, након што су се земље чланице сагласиле да преузму операцију од коалиције предвођене Америком.

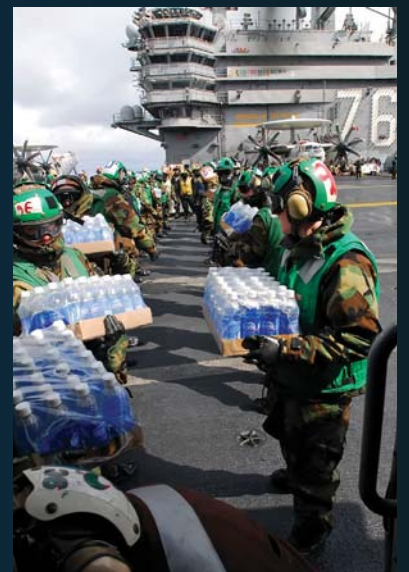
Иzasланици НАТО-а одлучили су да Алијанса надгледа зону забране летења која је уведена резолуцијом Савета безбедности УН. Они су, такође, дали инструкције војном особљу да изради планове како би НАТО заменио коалиционе ваздушне снаге које изводе ваздушне ударе против трупа пуковника Моамера Гадафија. ■

АМЕРИЧКИ ВОЈНИЦИ ПОМАЖУ ЈАПАНУ

Америчка армија, која има око 50.000 војника стационираних у Јапану, реаговала је брзо на катастрофални земљотрес и цунами који су 11. марта опустошили североисток те земље. Око 20.000 војника мобилисано је у оквиру „операције Томодачи“, (на јапанском Пријатељ). То је највећа билатерална хуманитарна мисија коју су САД спровеле у Јапану, свом најважнијем савезнику у Азији.

Америчке трупе убрзано долазе до најугроженијих подручја и испоручују тоне хуманитарне помоћи и преко потребну радну снагу како би помогли стотинама хиљада Јапанаца који су остали без крова над главом.

Претходних дана у Јапан је стигло и 70 тона помоћи које је упутила Европска унија. ■

Пише
Александар РАДИЋ

Тенковски уговор

Средином протекле
декаде водила се
маркетиншка
битка фирми из
Србије и Хрватске
око уговора за
ремонт и
модернизацију 149
тенкова М84АБ који
су 1990/91. године
извезени у Кувајт,
као део највећег
посла у историји
југословенске
привреде

У првој рунди хрватске фирме биле су у предности – из славонскобродског „Ђуре Ђаковића“ изашао је демонстратор пакета модернизације. Указивало се да су тенкови монтирани у тој фабрици и да се одржао какав-такав континуитет рада на производњи, макар малих серија за хрватске оружане снаге. Као важна референца у дугорочни план развоја хрватске војске унесена је модернизација једног тенковског батаљона, као гаранција да се не ради само за извоз у једном даху.

Хрватску понуду подржале су власти и то посетама на председничком и премијерском нивоу. Пуно новца било је у игри – 100, 150, 400 милиона долара, зависно од тога за шта се наручилац посла одлучи – да ли само за ремонт или модернизацију и у ком обиму жели да обнови и замени постојеће системе.

На тај посао рачунао је и „Југоимпорт – СДПР“, па је и он припремио свој технолошки демонстратор М-84АБ1 са новом руском, француском и белоруском техником. Потрудили су се да Кувајту представе М-84АБ1 на њиховом терену и децембра 2004. године превезен је технолошки демонстратор и провозан по пустињи.

И када се чинило да ће уговор добити Хрватска (чак су неке хрватске новине објавиле да су шансе да се не потпише уговор као да се промаши пенал без голмана), од посла није било ништа. Из Кувајта су послали поруку да нису одустали, али да ће сачекати.

У међувремену прилике у Србији су се промениле утолико што су од Министарства одбране до председничког кабинета стали иза посла са тенковима. Низале су се посете председника, премијера, министра одбране усмерене ка једном, али вредном циљу –

уговору за тенкове. Колач треба да подели регион јер сви су и учествовали у производњи, али свакако Србија може да рачуна са водећим местом.

„Тенковски уговор“ биће изузетно вредан пример како се у стварности показује место Србије у оквиру регионалне сарадње. Једним потезом треба да се дође и до посла и до политичког престижа и до врло важног покретачког механизма за обнову

производње.

Не треба се заносити да ће тенковски посао бити лако зарађене паре, јер сада треба обновити многе покидане везе у ланцу производње. За тенкове старе двадесетак година требаће велике количине резервних делова и пуно умећа да се ремонтује техника нагрижена временом. То ће у пуној мери указати на проблем недостатка стручног кадра, одлива мозгова и пресељења на пензионерске листе десетина људи који су

Има критичара који су се прерано одрекли тенкова, ценећи да је њихово време прошло, али актуелни оружани конфликти довели су неке државе, које су их избациле из наоружања, до одлуке о хиџној набавци. Више се не ради о дивизијама. Чак и велике силе своје пошеницијале мере батаљонима, а земље које могу да се пореде са Србијом чак и чеџама. Али, и поред смањења броја, тенк ће преживети и имаће место у будућим конфликтима.

тенк „у душу познавали“.

Нажалост, као и у свим другим областима живота на Балкану, и у одбрамбеној индустрији мало се учинило на подмлађивању и посебно преносу вештина на нове генерације. Сада ће тенкови бити потицај да се крене у тежак, али нужан задатак – обнову. То ће, осим великог уговора, бити највећи посредни добитак за Србију и суседе. А једном покренути ланац биће од користи и за ремонт тенкова за Војску Србије и ако буде среће модернизацију у неко догледно време.

Зато пример Кувајта треба следити и поради на томе да се и наш тенкиста нађе у обновљеној техници. ■

Уметничка галерија „Надежда Петровић” у Великој галерији Дома Војске Србије

ЗЛАТНИ ЈУБИЛЕЈ

Током пет деценија постојања, чачанска галерија приредила је више од 300 изложби у Чачку и 40 у градовима од Марибора до Врања, на којима се делима представило више од хиљаду ликовних уметника

Изложба слика и скулптура из збирки Уметничке галерије „Надежда Петровић” из Чачка представљена је београдској публици у Великој галерији Дома Војске. Према речима директора Медија центра „Одбрана” потпуковника Славољуба Марковића, реч је о првом гостовању чачанске уметничке галерије „Надежда Петровић” у престоници током пола века њеног постојања.

ЕВРОПСКА СТРЕМЉЕЊА

Надежда Петровић, рођена у Чачку 12. октобра 1873, најзначајнија је српска сликарка с краја 19. и почетка 20. века. Њено сликарство уводи српску уметност у токове савремене европске уметности, захваљујући њеном духу који је, из мале Србије, стремио модерном свету.

У Првом балканском рату учествује као добровољна болничарка на фронту, а српској војсци се поново придружила 1913. и 1914. године. Умрла је у Ваљеву, од тифуса, где је била болничарка.

После гостовања у тридесетак градова у Србији, Црној Гори и Републици Српској, тај јубилеј повод је да се поставка уврсти и у ликовни календар Галерије Дома Војске.

Изложбу је отворио професор Зоран Тодовић, декан Академије уметности Универзитета у Новом Саду, аутор једног од дела у поставци.

Обраћајући се присутнима на отварању, аутор концепта изложбе директорка Уметничке галерије из Чачка, Милица Петронијевић нагласила је да је током пет деценија постојања Галерија приредила више од 300 изложби у Чачку, 40 у градовима од Марибора до Врања, на којима се делима представило више од хиљаду ликовних уметника.

– Овде је изложено 40 слика и осам скулптура која су дело 41 аутора из збирки „Надежда и савременици“ и „Југословенска уметност друге половине 20. века“. Они су својеврстан увид у развој српске уметности током века који је за нама – поручила је Милица Петронијевић, и додала да име уметнице које Галерија носи, али и уметничко и људско дело које је она оставила у наслеђе, истовремено и обавезује и чини репрезентативним у уметничком свету.

У припремању поставке изложбе учествовале су и виши кустоси чачанске Галерије Мирјана Рацковић и Драгана Божовић.

Према избору „Арт магазина“ из Новог Сада, Уметничка галерија „Надежда Петровић“ проглашена је за најбољу галерију у Србији у јубиларној години свог постојања.

Збирке Уметничке галерије „Надежда Петровић“ броје око 1.300 експоната који су аутентични хроничари програма и изложби које је та кућа уметности организовала.

После изложби „Пут до слике“ Саве Шумановића и „Српски владари и војсковође“ у делима ликовних уметника из збирке Војног музеја, које су привукле велику пажњу јавности, изложба слика и скулптура из збирки Уметничке галерије „Надежда Петровић“ из Чачка још један је значајан културни догађај. То је уједно и потврда опредељења Медија центра „Одбрана“ да се у Галерији Дома Војске организују репрезентативне изложбе српских ликовних стваралаца у сарадњи с музејима, галеријама, задужбинама, легатима и осталим институцијама културе у нашој земљи.

Изложба у Дому Војске биће отворена до 4. маја, после чега следи изложба слика Моме Капора, прва која ће бити приређена после његове смрти. ■

Б. МИЉИЋ
Снимио Д. БАНДА

Изложба у Војном музеју

Априлски рат 1941.

41

Поводом 70 година од напада сила Осовине на Краљевину Југославију, у Војном музеју отворена је изложба „Априлски рат 1941. године“, аутора Предрага Лажетића

Изложбу је отворио државни секретар Игор Јовичић, истичући да је напад на Југославију, започет у раним јутарњим часовима 6. априла 1941, извршен без објаве рата.

– У ратним операцијама било је ангажовано око 870.000 људи сврстаних у 59 дивизија, којима се супротставила слабо технички опремљена, политички подељена и издајом ослабљена Војска Краљевине Југославије која је бројала око 600.000 војника. Београд је током првог дана бомбардовало 484 бомбардера у пратњи 250 ловаца. Иако изненађени бројношћу непријатељских авиона, југословенски пилоти су се храбро упуштали у ваздушне окршаје. Значајан отпор немачком ваздухопловству пружила је и Речна ратна флотила на Дунаву, нарочито монитор „Драва“, који је оборио и оштетио на десетине немачких авиона – навео је Игор Јовичић.

Напомињући да изложба „Априлски рат 1941.“ представља приказ судбоносних дана за Краљевину Југославију, државни секретар Игор Јовичић додао је да она приказује и судбине официра, подофицира и војника Војске Краљевине Југославије.

– Део њих заробљен је и одведен у логоре, а део, нарочито морнаричких и ваздухопловних официра, наставио је борбе у Африци и Средоземљу у државама антихитлеровске коалиције. У самој земљи значајан део припадника Војске Краљевине Југославије не прихвата капитулацију и наставља борбе у покретима отпора за ослобођење Србије и Југославије – нагласио је, сем осталог, државни секретар Јовичић.

Изложба „Априлски рат 1941. године“ приређена је у сарадњи с Музејом Југословенског ратног ваздухопловства и осталим музејским установама у Србији и иностранству. ■

Д. ГЛИШИЋ
Снимио Г. СТАНКОВИЋ

После изложбе „Алфabet звезда“

Бела ватра

Низом изложби које је отпочео прошле године у родном Ваљеву, а завршио недавно у Галерији Медија центра „Одбрана“ у Београду, Слободан Јевтић Слобо представио је српској публици своје сликарство

Публика је годинама чекала да види дела сликара који живи у Француској од 1965. године, а изложбе су концепцијски одређене слоганом „55 година у трагању за сликом“.

О Јевтићу су писали познати француски критичари, а Рене де Солије, један од најважнијих за афирмацију европске фантастике, каже поводом његовог стваралаштва: „Свемир по сили свих ствари постаје оквир за размишљање“.

Космос за размишљање

На Јевтићевим делима гори бела космичка ватра, остаци супер нове, развејаних галаксија, судара материје и антиматерије, процеси у чијој су основи највиша природна и божанска начела. Стеларну механику, небеску хармонију, или како сликар каже „Алфabet звезда“, истраживали су генијални мислиоци од Питагоре до Ђордана Бруна, од Платона до Јохана Кеплера. У време Галилеја би-

ла је предмет интересовања сликара и архитеката, астронома и окултиста. Јевтић је разумео крајње деструктивне космичке процесе али и несхватљиво савршену уређеност васионе, поредак заснован на гравитацији.

Ликовно се бави магмом, звездама али и структуром простора и времена. Не занимају га уобичајене сликарске теме већ крајње, недохватљиве, па зато на његовим платнима за која је тешко рећи да ли су апстрактна, експресивна, реална или фантастична, нема људске фигуре. Сликајући по медијалном ликовном принципу јединства супротности, уочио је математичку правилност иза стихије, па се зато на његовим уљима простиру храмови, крипте, инцијатички амбијенти са подовима у виду шах поља, степеништем и лучним сводовима као *par excellence* симболима духовног развоја.

Не треба заборавити да Јевтић припада генерацији стваралаца које је раних шездесетих обележила група „Медијала“, бурном раздобљу српске уметности када су цртач Драган Лубарда, Леонид Шејка, професор Иван Табаковић и сликар Милан Поповић, духовни учитељи генерације, размишљали о небу, звездама и вулканима. Био је то период успона енформела којим се, премда узгред, међу првима код нас бавио Шејка, време када се на сцени појављује такозвано сликарство материје и процесуално сликарство.

Енформел, најгрубљи вид апстрактне уметности, утицао је на Јевтићев сликарски поступак, у њему је открио могућност приказивања слојављења, отапања, расапа и распрснућа материје. Космос као духовну категорију симболише сакралном архитектуром налик сценографији али и моћним токовима, кретањем материје у свим правцима, титанском борбом између сила склада и ентропије. Његова уља су драматична јер у васиони ништа није слатко ни љупко, у њој се не обрађују цветни вртови већ тутње катаклизме. Шире гледано, ово дело јесте оригиналан прилог фантастичном, можда пре апокалиптичком сликарству, које постоји од средњег века до данас, песимистичко и реално гледање на неизвесну људску судбину.

Загледан у свемир и у себе

Загледан у свемир, а тиме и у себе, као уметник свим је другачији од савременика. Целокупна његова генерација, пријатељи са студија на Академији примењених уметности и Академији ликовних уметности, цењени у Француској и у свету, истраживали су естетику ружног, можда и морбног, окренути мрачној, танатолошкој страни човека. Париски сликари и цртачи као Дадо Ђурић, Љуба Поповић, Владимир Величковић, Првослав Арсић, Борко Никетић и Урош Тошковић припадници су „пола але, а не меда“, крилу „Медијале“, које залази у хтонско, телуријско, магијско, демонско, испитује естетику чудовишног и гротескног, вековима присутну у европској уметности.

Јевтић је међу ретким сликарима фантастичне имагинације посвећеним уранском, космичком и звезданом. Његово је дело, тим пре, необичније што сликар у потпуности одбацује људску фигуру као траг пролазног и земаљског. У „Медијали“ су само Светозар Самуровић, Коста Брадић, у раном периоду, и Милован Видак ликовно испитивали тајанствене космичке процесе, уочавајући стања духа, материје и енергије као важније од одвећ људске, ма колико ликовно необичне и изазовне еротике, наказности и деформисаности.

Слободан Слобо Јевтић се током целог сликарског века бави темом достојном највећих умова. Потрага за сликом је хомеровска, хераклитовска, библијска борба између материје и духа, човека и елемената, сликарство је као код пророка и магова вид духовног рата, прелазак на виши ниво спознаје, крајњи напор и изазов, узрастање и рат сила који је сликар препознао у васиони одакле долази и где се враћа све земаљско.

Пред његовим делима можемо осетити космичку језу или зебњу, нешто наднаравно, што је у времену свеопште отупелости поуздан знак да уметност још увек покреће најдубље у човеку. ■

Дејан ЂОРИЋ

ВЕРСКИ ПРАЗНИЦИ

15. – 30. априла

Православни

- 16. април** – Лазарева субота – Врбица
17. април – Улазак Господа Исуса Христа у Јерусалим – Цвети
21. април – Велики четвртак (Велико бденије)
22. април – Велики петак
23. април – Велика субота
24. април – Васкрсење Господа Исуса Христа – Васкрс
25. април – Васкрсни понедељак
26. април – Васкрсни уторак

Римокатолички

- 17. април** – Недјеља мукe - Цвијетница
22. април – Велики петак мукe и смрти Господинове
24. април – Вазам – Ускрснуће Господина нашег Исуса Христа

Јеврејски

- 19. април** – Песак (до 26. априла)

ВАСКРС У СРПСКОЈ ВОЈСЦИ

Кнез Александар Карађорђевић одобрио је 14. априла 1849. уредбу на основу које се за Васкрс одобрава шест цванцика на десет војника за куповину печенице.

У току Првог светског рата Васкрс је обележаван без изузетка сваке ратне године. Краљ Петар и престолонаследник Александар Карађорђевић редовно су учили Васкрса слали честитке војсци. Празнични дани су поштовани у мери у којој су то дозвољавале ратне прилике. У периоду од 8. до 11. априла обављани су само хитни послови, док је целокупно особље, сем дежурних, могло „располагати слободно својим временом“. У периоду од 8. до 12. априла 1916. није извођена ни трупна настава (обука и гађање).

Радно време у току васкршњих празника 1917. године, од 31. марта до 4. априла, било је ограничено на завршавање хитних послова у току поподнева. Уз честитку свим војницима, подофицирима и официрима, начелник Штаба Врховне команде прописао је престанак рада у одељењима Врховне команде за време Васкрса од 20. до 24. априла 1918. године. Обављани су само хитни послови уз ангажовање минималног броја људи. ■

Мр М. МИЛКИЋ

16. април 1944.

Прво англоамеричко бомбардовање Београда у Другом светском рату. Као дан за напад, у коме је погинуло око 2.000, а рањено око 5.000 људи, одабран је први дан Васкрса. Немачки губици у људству били су знатно мањи. До септембра 1944. године уследило је још десет бомбардовања Београда.

18. април 1867.

На основу султановог фермана о предаји српских градова, турска војска је након готово четири века окупације напустила тврђаве у Србији. До краја маја 1867. године Отоманска империја повукла је своје гарнизоне из Београда, Шапца, Смедерева и Кладова.

22. април 1930.

Уз учешће представника САД, Велике Британије, Јапана, Француске и Италије, у Лондону је завршена конференција о ратним флотама. Том приликом, договорено је да се прекине са изградњом ратних бродова до 1936. године и ограничена је производња подморница.

23. април 1815.

На празник Цвети, на састанку виђенијих људи у Такову, за вођу Другог српског устанка изабран је Милош Обреновић. Током устанка сукоби с турском војском нису имали онај интензитет који је остварен у Првом српском устанку. Ратовало се искључиво на простору Београдског пашалука. Тежиште устанка било је у Рудничкој, Ваљевској, Чачанској и Крагујевачкој нахији, где су устаници

убрзо ослободили Рудник и почели са опсадом турских гарнизона у Чачку, Крагујевцу, Карановцу (Краљево), Јагодини, Ваљеву, Обреновцу, Ужицу и другим местима.

26. април 1916.

Завршена реорганизација српске војске на Крфу. Према новој формацији, српска војска је подељена у три армије са по две пешадијске дивизије. Дивизије I и II позива спојене су у једну, а од људства ранијих 13 пешадијских дивизија формирано је шест нових дивизија ранијег назива. Коњичка дивизија била је непосредно потчињена Врховној команди. Новоформиране српске армије су по бројном стању и ватреној моћи одговарале француским корпусима. У литератури се наводи да је укупно бројно стање српске војске било 143.000.

28. април 1919.

У Паризу усвојен предлог Статута Друштва народа и потписан Пакт којим је образовано Друштво народа. Предлог за формирање Друштва народа поднео је председник САД Вудро Вилсон. Циљ Друштва био је развијање сарадње међу народима и вођење политике мира у свету.

29. април 1929.

У Чачку умро војвода Степа Степановић. Рођен је у селу Кумодраж код Београда 12. марта 1856. Ступио је у Артиљеријску школу 1874. године. У српско-турским ратовима одликован је Таковским крстом с мачевима. У чин генерала унапређен је 1907. године и постављен за команданта Шумадијске дивизије; 1908. године био је министар војни, а затим командант Дринске па Моравске дивизије. Министар војни поново је био од 1911. до 1912. године. У Церској бици је командовао Другом армијом и због тога је добио чин војводе. На челу Друге армије остао је до 1919. године. ■

**МИНИСТАРСТВО ОДБРАНЕ
РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ
ВОЈНА АКАДЕМИЈА**

расписује

КОНКУРС

ЗА ИЗБОР И ПОНОВНИ ИЗБОР
НАСТАВНИКА И САРАДНИКА
у школској 2011/2012. години

а) За наставнике:

1. За ужу научну област *Механика*, избор
– један у звање редовни професор (посебни услови: војни службеник, доктор наука из области за коју се бира)
2. За ужу научну област *Опште машинске конструкције*, избор
– један у звање ванредни професор (посебни услови: војни службеник, доктор наука из области за коју се бира)
3. За ужу научну област *Ракетни системи и системи управљања вазром*, избор
– један у звање ванредни професор (посебни услови: професионално војно лице, доктор наука из области електротехнике и рачунарског инжењерства)
4. За ужу научну област *Сигнали и системи*, избор
– један у звање ванредни професор (посебни услови: професионално војно лице, доктор наука из области електротехнике и рачунарског инжењерства)
5. За ужу научну област *Радарска техника*, поновни избор
– један у звање доцент (посебни услови: професионално војно лице, доктор наука из области електротехнике и рачунарског инжењерства)

б) За спољне сараднике – наставнике:

6. За ужу научну област *Конструкција УБС* (за предмет: Технологија производње и ремонта УБС), избор
– један у звање ванредни професор (посебни услови: професионално војно лице, доктор наука из области за коју се бира, радно искуство у производњи и ремонту убојних средстава)
7. За ужу научну област *Конструкција УБС* (за предмет: Основи конструкције ракетних мотора), избор
– један у звање доцент (посебни услови: војни службеник, доктор наука из области за коју се бира)

в) За сараднике:

8. За ужу научну област *Тактика јединица КоВ*, избор
– један у звање асистент (посебни услови: професионално војно лице, завршена Војна Академија смер АБХО, магистар војних наука – ратне вештине из области тактике)

УСЛОВИ КОНКУРСА И НАЧИН КОНКУРСИЊА

Поред посебних услова наведених за сваку тачку овог конкурса кандидати морају да испуњавају и следеће услове:

- да имају две последње службене оцене најмање врло добар;
- за поновни избор – да је кандидат већ биран у изборно звање, да му је до истека изборног звања остало мање од

шест месеци и да је до сада ангажован у реализацији наставе у Војној академији;

– да испуњавају и остале услове за избор у звање наставника и сарадника за које конкуришу, предвиђене Законом о војним школама и војним научноистраживачким установама и Статутом ВА.

Молбе за избор се подносе на адресу:

ВП 2977, Београд, са назнаком „за конкурс“.

У молби ОБАВЕЗНО навести адресу и телефон,

УЖУ НАУЧНУ ОБЛАСТ ЗА КОЈУ СЕ ПОДНОСИ

МОЛБА и БРОЈНУ ОЗНАКУ УЖЕ НАУЧНЕ ОБЛАСТИ

У КОНКУРСУ.

Уз молбу кандидати треба да приложе:

- доказе о испуњавању услова конкурса;
- биографију са описом кретања у служби, односно са описом радних дужности;
- библиографију објављених научних и стручних радова са примерцима радова;
- сагласност претпостављене команде за ангажовање у наставном процесу у Војној академији (само за места под „б“);
- упитник за премештај (попуњен и оверен) и сагласност надлежне претпостављене команде (само за професионална војна лица која се налазе ван састава Војне академије и која конкуришу за места под „а“ и „в“);

Непотпуне и неблаговремено поднете молбе неће бити разматране.

Конкурсна документација неће се враћати.

Конкурс је отворен 30 дана од дана објављивања. ■

ИСПРАВКА

У бројевима магазина „Одбрана“, који су изашли 1. марта и 1. априла 2011. године, објављен је конкурс за попуну три радна места наставника у Војној академији, пријемом лица из грађанства у својству војних службеника, у радни однос на одређено време.

Овим се поништава конкурс објављен у магазину „Одбрана“, 1. априла 2011. године.

radio **БЕОГРАД**
104,7 FM
НОВОСТИ

ГООГЛАЊЕ - ПОНЕДЕЉКОМ
ОД 20 ДО 21 ЧАСОВА -
ЕМИСИЈА ЗА СВЕ КОЈИ
ПРАТЕ И КОРИСТЕ МОДЕРНЕ
ТЕХНОЛОГИЈЕ, ОД
МОБИЛНИХ ТЕЛЕФОНА,
ПРЕКО РАЧУНАРА ДО
ИНТЕРНЕТА!

КЛАДИНИЧАРСКИ ВИКЕНД
- ПРАТИТЕ РЕЗУЛТАТЕ
СПОРТСКИХ ДЕШАВАЊА ИЗ
МИНУТА У МИНУТИ - СУБОТА
И НЕДЕЉА ОД 12.00 ДО
19.00 ЧАСОВА

**ПРОВЕРИТЕ
ЗАШТО НАС СЛУШАЈУ**

Преглед станова у закуп за расподелу

стање на дан 11.04.2011.

Р.бр.	МЕСТО/Гарнизон	СТАТУС	СТРУКТУРА							СВЕГА		
			0,5	1,0	1,5	2,0	2,5	3,0	3,5		4,0	
1	БЕОГРАД / Београд	има кандидата на ранг листама		1		2	1				4	
2	БАЧКА ТОПОЛА / Бачка Топола					1					1	
3	ВРАЊЕ / Врање					16	1	16			33	
4	ВАЉЕВО / Ваљево					1		12			13	
5	ГОРЊИ МИЛАНОВАЦ / Горњи Милановац			8	11		38		4		4	65
6	ЧАЧАК / Горњи Милановац				2		11	1	4	1	2	21
7	КРАЉЕВО / Краљево					1						1
8	ПРИЈЕПОЉЕ / Краљево								3			3
9	КРАГУЈЕВАЦ / Крагујевац				1							1
10	КРУШЕВАЦ / Крушевац					1						1
11	КУРШУМЛИЈА / Куршумлија					1	1					2
12	СМЕДЕРЕВО / Пожаревац				1							1
13	ЈАГОДИНА / Пожаревац						3		3			6
14	ПАРАЋИН / Зајечар						3					3
15	СОМБОР / Сомбор					1						1
16	НОВИ САД / Нови Сад						1		32			33
17	НИШ / Ниш			1	1		10	1	42			55
СВЕГА ЗАКУП - ИМА КАНДИДАТА НА РЛ			9	17	4	87	4	116	1	6	244	
18	БАЧКА ТОПОЛА / Бачка Топола	нема кандидата на ранг листама	1								1	
19	БОГОВАЋА / Ваљево					2					2	
20	с.БОКА / Панчево							1			1	
21	с. СРПСКА ЦРЊА / Панчево					1					1	
22	СУБОТИЦА / Бачка Топола				2						2	
23	СУДУРЛИЦА / Врање			1							1	
24	с. БАЧКИ БРЕГ / Сомбор					1					1	
25	КРУШЕВАЦ / Крушевац			2							2	
26	СТАНИШИЋ / Сомбор								1		1	
СВЕГА ЗАКУП - НЕМА КАНДИДАТА НА РЛ			3	1	2	4	2	2	1	6	12	
1	СВА МЕСТА / СВИ ГАРНИЗОНИ	ЗАКУП	12	18	6	91	4	118	1	6	256	
УКУПНО											256	

МИНИСТАРСТВО ОДБРАНЕ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ СЕКТОР ЗА ЉУДСКЕ РЕСУРСЕ Управа за традицију, стандард и ветеране

Сагласно одредби члана 43. Правилника о решавању стамбених питања у Министарству одбране („СВА“ бр. 38/05, 16/08, 26/08 и 39/08), Управа за инфраструктуру - Одељење за припрему непокретности по Мастер плану, својим актом инт. бр. 183-176/10 од 08.04.2011. године и Војнограђевин-

ски центар „Београд“ Управе за инфраструктуру Сектора за материјалне ресурсе, доставила је Управи за традицију, стандард и ветеране, пријаве и преглед за расподелу 244 стана у закуп на неодређено време у гарнизонима, односно местима, наведеним у Прегледу станова у закуп за расподелу, који је саставни део ове информације.

У наведеном Прегледу станова за расподелу пријављено је за поделу и 12 станова у закуп које није могуће поделити у складу са одредбама Правилника, јер у моменту објављивања ове информације није било стамбених интересена та у местима из наведеног Прегледа.

Право на доделу предње наведених станова имају лица која остварују право на доделу стана у закуп на неодређено време, сагласно одредбама члана 2. Правилника о решавању

стамбених питања у Министарству одбране ("СВЛ" бр. 38/05, 16/08, 26/08 и 39/08 - у даљем тексту Правилник).

У смислу члана 19. Правилника, лицу из члана 2. овог правилника може се дати у закуп и стан мањи од стана који му припада по одредбама члана 18. овог правилника, ако се са тим писмено сагласи.

Напомињемо да се у смислу прописаног чланом 26. Правилника, стан у закуп на неодређено време даје лицу из члана 2. став 1. овог правилника (професионалном официру, професионалном подофициру и цивилном лицу) у гарнизону односно месту службовања, а лицу из члана 2. став 2. и 3. овог правилника (пензионисаном официру, пензионисаном подофициру, пензионисаном цивилном лицу и члановима породичног домаћинства погинулог или умрлог лица из става 1. и 2. овог члана), стан се даје у било ком гарнизону односно месту на територији Републике Србије.

Сходно предње наведеном, потребно је да обавестите лица на служби у јединицама - установама из вашег састава, односно чланове Удружења војних пензионера, с тиме да уколико постоје кандидати - лица, која желе прихватити доделу конкретног стана, морају дати писану изјаву, оверену у јединици - установи у којој су на служби, а пензионисана лица у општини или суду, да се одричу доделе структурно припадајућег стана и прихватају доделу понуђеног односно структурно мањег стана, као коначно решење свог стамбеног питања.

У датој изјави лица се морају децидно изјаснити само за један од понуђених станова, а уколико се изјасне за више станова, у обзир ће се узети само један стан у првонаведеном месту.

По достављању изјава од стране заинтересованих лица, донеће се нови закључци на основу којих ће се према укупном збиру бодова извршити рангирање кандидата, а станови ће бити додељени лицима који за одређени гарнизон или место у коме конкуришу за стан, буду ранжирани на одговарајућем месту коначне ранг листе у складу са Одлуком о raspодели станова.

Напомињемо да су стамбени интересенти у обавези да доставе (уколико претходно нису доставили) доказе надлежног органа који се односе на њихов стамбени статус (право на поврат станова у отцепљеним републикама, признавање болести по налазу Више војно лекарске комисије и пребивалиште за носиоца права и чланове његовог породичног домаћинства, пореско задужење за стан-кућу за носиоца права и чланове његовог породичног домаћинства), јер ће се у супротном њихови захтеви за решавање стамбеног питања сматрати непотпуним и неће бити разматрани.

Предлогом Одлуке о raspодели станова биће обухваћени сви расположиве станови, које до дана доношења Одлуке о raspодели станова, пријави надлежна организацијска јединица Министарства надлежна за инфраструктуру.

Заинтересована лица треба да доставе изјаве, да се одричу доделе структурно припадајућег стана и прихватају доделу понуђеног односно структурно мањег стана, као коначно решење свог стамбеног питања најкасније до 29.04.2011. године, као дан пресека стања за доношење Одлуке о raspодели станова, Одељењу за стамбене послове Управи за традицију, стандард и ветеране Сектора за људске ресурсе МО, ул. Немањина бр. 15 Београд. ■

**МИНИСТАРСТВО ОДБРАНЕ
РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ
СЕКТОР ЗА ЉУДСКЕ РЕСУРСЕ
УПРАВА ЗА КАДРОВЕ**

расписује

Интерни КОНКУРС

за попуну формацијских места војних службеника и војних намештеника у Војсци Србије пријемом лица из Министарства одбране, у радни однос на неодређено време

а) у Војној пошти 9808 Београд

место службовања Смедеревска Паланка

1) један (1) руковаца-возач складишне механизације, ССС.

место службовања Београд

2) два (2) возача, КВ и

3) један (1) возач вучног воза, КВ.

**б) у Војној пошти 5302 Пожаревац
место службовања Пожаревац**

4) један (1) возач, КВ,

5) један (1) грађевински столар, КВ и

6) један (1) руковаца парних котлова са АТК, КВ.

место службовања Велико Градиште

7) један (1) електромеханичар за погонску опрему-оператер, ВКВ.

в) у Војној пошти 3160 Панчево

место службовања Панчево

8) један (1) возач, ВКВ.

ОПШТИ УСЛОВИ КОНКУРСА:

- да је кандидат држављанин Републике Србије,
- да се против њега не води кривични поступак због кривичног дела за које се гони по службеној дужности, односно да није осуђиван за таква дела, казном затвора у трајању дужем од шест (6) месеци,
- да има одговарајућу стручну спрему,
- да је здравствено способан за рад у Министарству одбране и Војсци Србије,
- да му раније, није престајао радни однос у државном органу, због теже повреде дужности из радног односа,
- да има радно искуство у струци.

ПОСЕБНИ УСЛОВИ КОНКУРСА:

- За радно место под редним бројем 1): завршена средња стручна спрема у трајању од 4 године (техничке струке),

расписује

Интерни КОНКУРС

за попуњу радних места војних службеника
пријемом лица из Министарства одбране,
у радни однос на неодређено време

У СЕКТОРУ ЗА БУЏЕТ И ФИНАНСИЈЕ

Место рада – Београд

- 1) три (3) контролора-аналитичара МФП, ВСС, у Рачуноводственом центру и
- 2) један (1) контролор-аналитичар МФП, ВШС, у Рачуноводственом центру.

ОПШТИ УСЛОВИ КОНКУРСА:

1. Да је кандидат држављанин Републике Србије.
2. Да се против њега не води кривични поступак због кривичног дела за које се гони по службеној дужности, односно да није осуђиван за таква дела казном затвора у трајању дужем од шест (6) месеци.
3. Да има одговарајућу стручну спрему за радно место за које конкурише.
4. Да је здравствено способан за рад у Министарству одбране и Војсци Србије.
5. Да му раније није престајао радни однос у државном органу због теже повреде дужности из радног односа.

ПОСЕБНИ УСЛОВИ КОНКУРСА:

- За радно место под редним бројем 1: завршен економски факултет.
- За радно место под редним бројем 2: завршена виша стручна спрема економске струке.
- Радно искуство на пословима контроле материјално финансијског пословања.

На интерном конкурсима могу учествовати сви професионални припадници Војске Србије и државни службеници и намештеници запослени у Министарству одбране који имају одговарајућу школску спрему и потребно радно искуство. Предност при запошљавању имаће кандидати који имају радно искуство на пословима за које конкуришу.

НАЧИН КОНКУРСИВАЊА:

- Кандидати који испуњавају опште и посебне услове конкурса, достављају следеће документе:
- пријава са биографијом или CV са наводима о досадашњем радном искуству,
 - оверена фотокопија дипломе о завршеној школи,
 - уверење надлежног суда да се против кандидата не води кривични поступак због кривичног дела за које се гони по службеној дужности,
 - уверење надлежног органа Министарства унутрашњих послова Републике Србије да кандидат није кривично осуђиван казном затвора у трајању дужем од шест месеци.

Сви докази, о испуњености услова за пријем, достављају се као оригинали, или оверене фотокопије. **Уверења која се прилажу уз молбу не могу бити старија од 6 (шест) месеци.** Уколико су наведени докази већ достављени на наведени начин, исти се не морају поново достављати.

Кандидати који уђу у најужи избор, пре пријема у радни однос, доставиће лекарско уверење о здравственој способности.

Пре пријема у радни однос, за кандидате који мењају статус и уђу у најужи избор, уз њихову сагласност, **биће извршена безбедносна провера.**

Молбе са траженим прилозима се могу поднети непосредно предајом у деловодство Сектора за буџет и финансије или поштом препоручено на адресу:

СЕКТОР ЗА БУЏЕТ И ФИНАНСИЈЕ

Бирчанинова 5, Београд
са назнаком „за конкурс“

Рок за подношење пријава је 8 дана од дана објављивања у магазину „Одбрана“.

Неблаговремене, неразумљиве и пријаве уз које нису приложени сви потребни докази у оригиналу или фотокопији овереној у општини или суду, неће бити разматране. ■

- возачка дозвола Б и Ц категорије,
- За радно место под редним бројем 2): завршена најмање трогодишња школа и возачка дозвола Б и Ц категорије,
 - За радно место под редним бројем 3): завршена најмање трогодишња школа и возачка дозвола Б и Ц категорије,
 - За радно место под редним бројем 4): завршена најмање трогодишња школа и возачка дозвола Б и Ц категорије,
 - За радно место под редним бројем 5): завршена најмање трогодишња школа и возачка дозвола Б и Ц категорије,
 - За радно место под редним бројем 6): завршена ВКВ стручна спрема електро струке,
 - За радно место под редним бројем 7): завршена најмање трогодишња школа одговарајуће струке и
 - За радно место под редним бројем 8): завршена ВКВ стручна спрема и возачка дозвола Б и Ц категорије.

На интерном конкурсима могу учествовати сви професионални припадници Војске Србије и државни службеници и намештеници запослени у Министарству одбране који имају одговарајућу школску спрему.

НАЧИН КОНКУРСИВАЊА:

Кандидати који испуњавају опште и посебне услове конкурса подносе молбу Војној пошти према формацијском месту за које конкуришу и прилажу следећу документацију:

- пријава са биографијом или CV и наводима о досадашњем радном искуству,
- уверење о држављанству Републике Србије,
- извод из матичне књиге рођених,
- оверене фотокопије диплома о завршеној школи,
- оверене фотокопије возачке дозволе (за радна места возача),

- оверену фотокопију радне књижице,
- уверење надлежног суда да се против кандидата не води кривични поступак због кривичног дела за које се гони по службеној дужности,

– уверење надлежног органа Министарства унутрашњих послова Републике Србије да кандидат није кривично осуђиван казном затвора у трајању дужем од шест месеци.

Сви докази, о испуњености услова за пријем, достављају се као оригинали, или оверене фотокопије (могу бити оверене у јединици службовања). Уверења која се прилажу уз молбу не могу бити старија од 6 (шест) месеци. Уколико су наведени докази већ достављени на наведени начин, исти се не морају поново достављати.

Кандидати који уђу у најужи избор, пре пријема у радни однос, доставиће лекарско уверење о здравственој способности.

Пре пријема у радни однос, за кандидате који испуњавају услове конкурса и уђу у најужи избор, уз њихову сагласност, биће извршена безбедносна провера.

Молбе са траженим прилозима се могу поднети непосредно предајом у деловодство или поштом препоручено на адресу:

- за радна места од 1-3: Војна пошта 9808 Београд,
- за радна места од 4-7: Војна пошта 5302 Пожаревац и
- за радно место 8: Војна пошта 3160 Панчево са назнаком „за интерни конкурс за пријем у службу“

Рок за подношење пријава је 15 дана од дана објављивања у магазину „Одбрана“.

Неблаговремене, неразумљиве и пријаве уз које нису приложени сви потребни докази у оригиналу или фотокопији овереној у општини или суду, неће бити разматране. ■

**МИНИСТАРСТВО ОДБРАНЕ
РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ
СЕКТОР ЗА ЉУДСКЕ РЕСУРСЕ
УПРАВА ЗА КАДРОВЕ**

расписује

Интерни КОНКУРС

за попуну радног места војног службеника
пријемом лица из Министарства одбране,
у радни однос на неодређено време

У СЕКТОРУ ЗА ПОЛИТИКУ ОДБРАНЕ

Место рада – Београд

– један (1) референт за координацију административне стандардизације, С2С, у Управи за стратегијско планирање.

ОПШТИ УСЛОВИ КОНКУРСА:

1. Да је кандидат држављанин Републике Србије.
2. Да се против њега не води кривични поступак, због кривичног дела за које се гони по службеној дужности, односно да није осуђиван за таква дела, казном затвора у трајању дужем од шест (6) месеци.
3. Да има одговарајућу стручну спрему за радно место за које конкурише.
4. Да је здравствено способан за рад у Министарству одбране и Војсци Србије.
5. Да му раније, није престајао радни однос у државном органу, због теже повреде дужности из радног односа.

ПОСЕБНИ УСЛОВИ КОНКУРСА:

- Завршен факултет из области политичких наука или безбедности и студије 2. степена.
- Активно познавање енглеског језика.
- Радно искуство на пословима међународне војне сарадње.

На интерном конкурсима могу учествовати сви професионални припадници Војске Србије и државни службеници и намештеници запослени у Министарству одбране који имају одговарајућу школску спрему и потребно радно искуство. Предност при запошљавању имаће кандидати који имају радно искуство на пословима за које конкуришу.

НАЧИН КОНКУРСИСАЊА:

Кандидати који испуњавају опште и посебне услове конкурса, достављају следеће документе:

- пријава са биографијом или CV са наводима о досадашњем радном искуству,

- оверена фотокопија дипломе о завршеној школи,
- уверење надлежног суда да се против кандидата не води кривични поступак због кривичног дела за које се гони по службеној дужности,

– уверење надлежног органа Министарства унутрашњих послова Републике Србије да кандидат није кривично осуђиван казном затвора у трајању дужем од шест месеци.

Сви докази, о испуњености услова за пријем, достављају се као оригинали, или оверене фотокопије. **Уверења која се прилажу уз молбу не могу бити старија од 6 (шест) месеци.** Уколико су наведени докази већ достављени на наведени начин, исти се не морају поново достављати.

Кандидати који уђу у најужи избор, пре пријема у радни однос, доставиће лекарско уверење о здравственој способности.

Пре пријема у радни однос, за кандидате који мењају статус и уђу у најужи избор, уз њихову сагласност, биће извршена безбедносна провера.

Молбе са траженим прилозима се могу поднети непосредно предајом у деловодство Сектора за политику одбране или поштом препоручено на адресу:

СЕКТОР ЗА ПОЛИТИКУ ОДБРАНЕ

Управа за стратегијско планирање

Бирчанинова 5

Београд

са назнаком „за конкурс“

Рок за подношење пријава је 8 дана од дана објављивања у магазину „Одбрана“.

Неблаговремене, неразумљиве и пријаве уз које нису приложени сви потребни докази у оригиналу или фотокопији овереној у општини или суду, неће бити разматране. ■

ОДБРАНА

НАРУЧБЕНИЦА

Претплаћујем се на магазин „Одбрана“ за 2011. годину (заокружите)

1. Полугодишња претплата (1.1 – 30.6. 2011. године, 12 бројева) – по цени 1.080,00 динара

2. Годишња претплата (1.1. – 31.12.2011. године, 24 броја) – по цени 2.160,00 динара.

Уколико се претплаћујете на већи број примерака, уплатити одговарајућу суму (помножити број примерака са претплатном ценом).

Плаћање унапред на жиро-рачун **840-19540845-28 са позивом на број 122742312923110000**

Наручбеницу и уплатницу послати на адресу: МЦ „Одбрана“, Браће Југовића 19, Београд.

Правним лицима доставићемо предрачун на основу ове наручбенице.

Купац _____

Улица и број _____

Телефон _____

Место и број поште _____

Потпис наручиоца

М.П. _____

ИЗБРАНА ПАРТИЈА

**ЖРТВА ДАМЕ,
ЗАШТО ДА НЕ?**

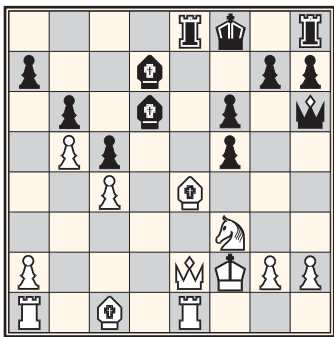
Рети – Нихолм, Баден, 1914.

1. e4 e5 2. ф4 еф4 3. Сф3 д5
У „нашем ранцу“ се, поред најбољих достигнућа модерног шаха, сваког месеца нађе места и за мало класике. Јер, нису сви наши читаоци расположени да се надмудрују према најновијој теорији; многи су, свакако, за брза решења у оштрој игри. Њима ће бити од користи неки „рецепти“ који су примењивани у давнини. Рети овде не почиње игру са 1. Сф3, а мање познат Нихолм игра, чини се, најпринципијелнији потез на агресиван Краљев гамбит. Удар црног одмах ослобађа црне снаге.

4. ед5 Сф6 5. Сц3
Није баш за препоруку одбрана пешака путем 5. ц4 ц6 6. дц6 Сц6 7. д4 Лб4 8. Сц3 Се4. Ни са 5. Лб5 бели нису постизали бог зна шта.

5...Сд5 6. Сд5 Дд5 7. д4 Лд6
Уместо овога, вуче се и не баш добро... 7...Лг4 или мало боље 7...Ле7 с једнаком игром.

8. ц4 Де6
Не би слутило на добро 8...Дд5.
9. Кф2 ц5 10. Лд3
Почињу муке због неизвршене рокаде.
10...Дх6 11. Те1 Кф8 12. Де2 Лд7 13. 64!
Таква је игра Краљев гамбит. Све се одвија филмском брзином.
Црни игра духовито и нема намеру да јефтино прода своју кожу.
13...66 14. Ле4 Сц6 15.65 Сд4 16. Сд4 Те8 17. Сф3 ф5

Бели: Кф2, Де2, Та1, Те1, Лц1, Ле4, Сф3, а2, б5, ц4, г2, х2
Црни: Кф8, Дх6, Те8, Тх8, Лд6, Лд7, а7, б6, ц5, ф4, ф5, г7, х7

18. Лд5!
Жртва даме је могућа због стешњеног положаја црног и опасног ловачког пара белог.
18...Те2 19. Те2 Ле7 20. Лб2 Лф6 21. Ле5 г5 22. Тае1 Ле5
Потребан потез, јер се 22...г4 обара са 23. Лд6 Кг7 24. Те7.
23. Се5 Дх4 24. Кг1 Ле8 25. Сф3 Дх5 26. Ср5 Кг7 27. Те7 Кх6
То је једини потез, али сада следи елегантан удар:
28. Лф7! Кг5
Лако губи 28...Дх4 Сф3, узимање ловца још брже, а после 28...Дг5 29. Т1е6 Кг7 30. Лх5 Кг8 31. Те8 Кг7 32. Т8е7 Кг8 33. Лф3, црни је безнадежан.
29. Лх5 Лх5 30. Та7 1:0

РЕКАМ СУ...
„У шаху може да се огледа највећа шепртља, али и најумнији човек.“
Штефан ЦВАЈГЕ

ЗАНИМАЉИВОСТИ
МАРШАЛИ И ШАХИСТИ
Када је завршена туристичка сезона на Светом Стефану, новине су јавиле да је добитник филмског „Оскара“ за 1990. годину Џереми Ајронс боравио у вили 118, где је дневни закуп стајао 1.500 евра. Ту је речено да тај град хотел све више подсећа на стара добра времена, када су тамо одседали Софија Лорен, Ричард Видмарк, Алан Лад, Милош Форман, Силвестар Сталоне, принчеви, принцезе, шеици, богати људи са запада, совјетски маршали Томишенко, Гречко, Кириљенко, Јакубовски, грчки композитор Теодоракис, као и светски шаховски прваци Анатолиј Карпов, Борис Спаски и Роберт Фишер.

Припремио Раде Милосављевић, мајстор Фиде

УКРШТЕНЕ РЕЧИ

○	1	○	2	3	4	5	6	7	○	8	○	9	10	11	12	13	14	○	15	○	16
17									18									19			
○		20									21									22	
23				24										25							
26						27									28						
29								30									31				
32										33									34		
35			36										37								
38					39								40								
41						42									43						
44									45								46				
○		47									48								○		
49				50									51								

РЕШЕЊЕ ИЗ ПРОШЛОГ БРОЈА ВОДОРАВНО: беговина, контакти, АМС, А, отијатар, Ашкрабић, т, агр, наредити, ревизија, наива, атомисти, асамар, Крвавец, ритуалан, Заре, огоретина, остинато, ИТ, ПА, Иријанци, окоревати, омак, чартизам, Михајлин, тенија, витамин а, Енеса, планерка, аморалан, пер, и, санкилот, калодонт, к, сви, садимлиа, енергија.

Припремио Жарко ЂОКИЋ

ВОДОРАВНО:

17. Свакојак, сваковрстан, 18. Пси пореклом из Караманије, 19. Електропривреда Србије (скр.), 20. Помало се белети, 21. Алкалоид из корена једића, 23. Народно коло, 24. Упоран, издржљив, 25. Делење, одвајање (грч.), 26. Слој начињен премазивањем, 27. Трљати се четком, 28. Француски песник, Пол, 29. Назив нашег часописа, 30. Безгласан (муз.), 31. Име мађарске певачице Вулф, 32. Позоришни, извештачен (фиг.), 33. Насеље у општини Крушевац, 34. Иницијали глумца Бандераса, 35. Ауто-ознака Египта, 36. Одрпанци, 37. Област у Шпанији, Арагон, 38. Име бившег аутомобилисте Лауде, 39. Етатистички систем, 40. Становник Бора, 41. Пркосан, инатљив, 42. Мењати перје (о птицама), 43. Столарска алатка, 44. Звати више особа на састанак, 45. Аидин отац из истоимене опере, 46. Пепељаст, 47. Вршилац асанације, 48. Застајање, 48. Биљка љутог корена, 50. Име глумице и манекенке Касте, 51. Радници у санитету.

УСПРАВНО:

1. Играч пинг-понга, 2. Атомска бомба, 3. Билијарски штап, так, 4. Корен броћа (алкалоид ализарин!), 5. Врста коњског трчања, касане, 6. Тамноцрвено украсно стакло, 7. Градић у Грчкој код Атине (анаграм од РИВА), 8. Античка мера за течност, 9. Рано воће и поврће, 10. Атлетски клуб (скр.), 11. Изађивач модела, 12. Име бивше глумице Жирардо, 13. Којешта, неоправдано (израз), 14. Прастановник Италије, 15. Тројански јунак, 16. Насеље у општини Стара Пазова, 18. Табати ногама, 19. Веза језера Ири и реке Хадсон (у Северној Америци), 20. Место у Црној Гори код Рожаја, 21. Учење атомиста, 22. Сачувати у тајности, 24. Упала зглобова (мед.), 25. Грчко острво, Саламис (битка Грка и Персијанаца), 27. Без журбе, полагамо, 28. Стручњак за арабистику, 30. Становници Анама, 31. Војне границе, 33. Трговци старим стварима, 34. Женско име, Инес одмила, 36. Котао, 37. Зимски центар у Швајцарској, 39. Потпис жиранта на монети (трг.), 40. Бивша совјетска телеграфска агенција, 42. Лопов, крадљивац, 43. Превремени, 45. Образовни центар (скр.), 46. Коњ (у народним песмама).

LASER World of PHOTONICS

LIGHT APPLIED

KOGA MOŽETE SRESTI NA NEKOM
VODEĆEM SAJMU?

SVE ONE KOJI I SAMI JESU
LIDERI.

Najvažnije tržišno mesto i fabrika ideja u jednom: kao sajam br. 1 u svetu **LASER World of PHOTONICS** okuplja sve ključne igrače iz industrije i nauke. Ujedno Vam daje i kompletan pregled tržišta i konkretna rešenja za Vaše svakodnevno poslovanje. Inovacije i trendovi? Ovde se predstavljaju prvo. Usmerenost ka praksi? Iskazuje se u našim izlaganjima iz prakse usmerenim na specifičnosti primene. Pridružite nam se u liderstvu i registrujte se online na www.world-of-photonics.net.

DEinternational d.o.o.
Tel. (011) 202 8014
Fax (011) 303 4780
stojanovic@ahk.rs

OVE GODINE U MAJU

23.-26. MAJ 2011.

www.world-of-photonics.net

NOVI
SAJAM
MINHEN

Simbol
BEOGRADA

У једној књизи попуст од 50%

Тврди повез, ф. 20×29, 288 стр.
Шифра: 111047
Цена 2.160,00 дин.
Са попустом 1.080,00 дин.

Тврди повез, ф. 20×29, 216 стр.
Шифра: 111049
Цена 1.890,00 дин.
Са попустом 945,00 дин.

Тврди повез, ф. 20×29, 240 стр.
Шифра: 111050,
Цена 1.998,00 дин.
Са попустом 999,00 дин.

Тврди повез, ф. 20×29, 160 стр.
Шифра: 111052
Цена 1.620,00 дин.
Са попустом 810,00 дин.

Тврди повез, ф. 20×29, 364 стр.
Шифра: 111057
Цена 2.646,00 дин.
Са попустом 1.323,00 дин.

Тврди повез, ф. 20×29, 358 стр.
Шифра: 111062
Цена 2.646,00 дин.
Са попустом 1.323,00 дин.

Тврди повез, ф. 20×29, 248 стр.
Шифра: 111067
Цена 2.106,00 дин.
Са попустом 1.053,00 дин.

Тврди повез, ф. 20×29, 180 стр.
Шифра: 111068
Цена 1.728,00 дин.
Са попустом 864,00 дин.

*Комплет
8.397,00 дин.
на 8 месечних рата*

НАРУЧБЕНИЦА МЦ „ОДБРАНА“

Браће Југовића 19, 11000 Београд • тел. 011/3201-995, 3241-009
Телефакс: 011/3241-363 • Жиро-рачун: 840-49849-58

Купац _____
ЈМБГ _____, број личне карте _____
издате у МУП _____
Адреса становања: _____
Телефон: _____
Потпис наручиоца _____

Наручујем следећа издања (навести шифру/ количину):

у укупној вредности од _____ динара.
Издања ћу платити (заокружити број):
1. одједном (плаћање унапред)
2. на кредит у _____ месечних рата (највише 8) по _____ дин.
(мин. рата 1.000,00 дин.), путем административне забране.
Код плаћања унапред послати доказ о уплати целокупног износа,
након чега испоручујемо књиге. Купци на кредит достављају
попуњен и оверен образац административне забране. Купљена
издања биће достављена путем Пост експреса, на терет купца.

Специјални прилог

АРСЕНАЛ

52

ОРУЖЈЕ ЗА ЛИЧНУ
ОДБРАНУ
НА АМЕРИЧКИ НАЧИН

КОМПАКТАН МАЛИША

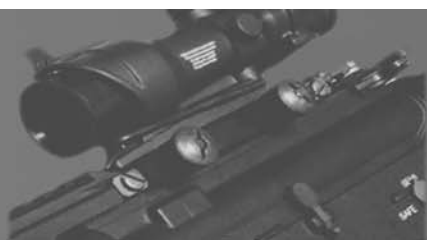
УНИФОРМА СА ЂЕЛИЈАМА
ЕНЕРГИЈЕ

СОЛАРНИ ВОЈНИК

ШЕЗДЕСЕТ ГОДИНА
ПОЛИГОНА НИКИНЦИ

ВАТРЕНА ЛАБОРАТОРИЈА

Оружје за личну одбрану на амерички начин

КОМПАКТАН МАЛИША

САДРЖАЈ

Оружје за личну одбрану на амерички начин

КОМПАКТАН МАЛИША 2

Униформа са ћелијама енергије

СОЛАРНИ ВОЈНИК 5

Шездесет година полигона Никинци

ВАТРЕНА ЛАБОРАТОРИЈА 9

Шест деценија оруђа Flak на Балкану (2)

ПУТЕВИ НАБАВКЕ 26

Уредник прилога
Мира Шведић

Фирма „Magpul“ из Колорада, која је постала позната по свом првенцу, јуришној пушци Masada, представила је пројекат – оружје за личну одбрану под ознаком PDR, који је занимљиво решење и са одређеним дотеривањем имало би сасвим солидну перспективу

После завршетка хладног рата, када су се светске велесиле утркивале у развоју летелица које могу успешно да дејствују са великих дистанци, а да на доведу у опасност своју посаду, дошло је време када су битке опет водили пешадинци. Томе је донекле допринео и развој противтерористичких дејства, али и чињеница да су се ратови преселили у урбану средину. Та промена није утицала на јединице које изводе те операције – првенствено пешадинце и специјалне јединице. Но, те јединице које се налазе у контакту морају се подржавати и опскрбљивати. Тако се рачуна да данас у савременим борбеним дејствима више од 80 одсто војника нема

као примарни задатак контакт са противником – непријатељем. Међутим, те јединице често су мете напада. У тој великој скупини су војници одређених родова и служби – послужоци разних артиљеријских и ракетних јединица, на разним радио-станицама и чворишћима, радарско-осматрачким станицама и другим позадинским јединицама.

Код тих војника оружје се (првенствено стрељачко – дуге цеви) налази у другом плану јер су им руке заузеле опслуживањем или одређеним радом. У почетку су и они носили идентичне пушке као и пешадинци у првим линијама борбе. Међутим, то оружје им је, првенствено због димензија, отежавало успешно опслуживање или одређен рад. Раз-

војем стрељачког оружја одређени војни стратеги учили су тај проблем, па су за такве кориснике наменили прво полу-аутоматске пушке, затим аутомате или аутоматске пиштоље.

Ратови кроје ТТЗ

Интервенције, односно ратови који су се водили последњих двадесетак година показали су да више не постоји класичан фронт, већ да су сви елементи борбеног распореда директно или индиректно изложени групним или масовним нападима непријатеља на линији директног контакта и на целој територији ратишта. То се видело на ратиштима у Чеченији, Авганистану, Ираку, где су нападани сви могући делови противника – непријатеља – од база до конвоја. Напади су се дешавали нарочито у урбаним срединама, где је непријатељ користио цео спектар пешадијског, противоклопног и ракетног наоружања. У таквим случајевима доказано је да се наоружање тих јединица (пиштољи и аутоматски пиштољи) показало потпуно недораслим за улогу PDW-а (personal defence weapon – оружје за личну одбрамбenu).

Проблем се углавном манифестовао у стресним ситуацијама када противник напада из више праваца, па се ствара осећај окружења, затим у условима слабе видљивости, а нарочито ако се војник налази у скученом простору попут возила које је у покрету, а треба да се брани. У таквим ситуацијама пиштољи и аутоматски пиштољи су непрецизни и скоро неупотребљиви. Због тога се указала потреба за оружјем које ће увек бити надокхват руке тим војницима, а својим димензијама неће ометати њихов примаран задатак, те да ће истовремено брзим и лаким руковањем пружити војнику одговарајућу ватрену подршку у самоодбрани.

Решење тог проблема покушано је осамдесетих, али је тек средином деведесетих дефинисан изглед таквог оружја. Међу најпознатијим решењима јесу немачки H&K PDW MP7, амерички KAC, шведски CBJ-MS, израелски Hezi SM-1 и белгијски аутомат P90. Међутим, главни проблем тих нових оружја јесте муниција – ниједно не користи класичну 5,56x45 NATO. То је

ГЛАВНИ ЗАХТЕВИ

Главни захтеви за изглед новог PDW-а били су: компактност и мала маса, максимална једноставност за употребу, лака манипулација, али само једном руком, и дејство јединачном и рафалном паљбом. Такође, тражени су велики капацитет оквира и обостране команде на оружју. Муниција је требало да има велику пробојну и зауставну моћ у односу на пиштољску. На крају, главни захтев био је мали одскочни угао. При томе, морало се водити и рачуна о томе да је то оружје намењено људству коме та „алатка“ није примарно оружје.

можда и једно од главних недостатака због кога се ти модели нису нашли у масовнијој употреби.

Да би се задовољила форма око муниције, Американци скраћују своју чувену M16, мало је „шминкају“ и добијају компактан карабин са новим ознакама M4, а при томе задржавају калибар 5,56x45 NATO. То оружје се у

неким ситуацијама показало веома добро, међутим у многим није. Карабин је претежак да би га корисник носио дуже време, а и не може да се користи једном руком. Највећа мана је ипак била муниција. Она је била прејака за ту дужину цеви тако да је на устима цеви изазивала велики блесак, а и одскок (цеви), па је скоро немогућа контрола оружја приликом рафалне паљбе.

У решавање тих проблема упустила се и фирма „Magpul“ из Колорада, која је постала позната по свом првенцу, јуришној пушци Masada. Они су представили свој пројекат PDW-а, под

ознаком PDR (personal defence rifle), који је веома занимљиво решење и са одређеним дотеривањем имало би сасвим солидну перспективу.

Смањење трзаја

Стручњаци из фирме „Magpul“ применили су идентично решење као и код јуришне пушке Masada, и преузели најбоља решења од других оружја – од белгијског P90 преузели су bull-rapp конфигурацију која има успешно ергонометријско решење и то са муницијом калибра 5,56 x 45 NATO. Приликом изра-

ник обараче. Због компактности конструктори су применили неку врсту система за смањивање трзаја. Поред овога, постоји још једна конструкцијска иновација на устима цеви. Наиме, ту се налази одређено задебљање са шест отвора. Ти отвори највероватније служе за распршивање гасова на устима цеви. Тај систем сигурно обезбеђује смањени блесак на устима цеви и одскочни угао оружја после опаљења.

ТАКТИЧКО-ТЕХНИЧКЕ КАРАКТЕРИСТИКЕ

Калибар	5,56x45 mm NATO (6,5x39 mm Grendel и 6,8x43 mm SPC)
Тежина	1,4 до 1,8 kg (празан)
Дужина	457 mm – 508 mm
Капацитет оквира	15 и 20 метака
Ефикасни домет	266 m

де делова примењен је данашњи најпознатији принцип – тврди полимер са уливеним челичним клизним деловима велике отпорности на хабање, слично као код немачког G36 и израелског Tavora. Ти материјали, заједно са компакт-ношћу оружја, обезбеђују његову невероватно малу масу која износи 1,4 и 1,8 килограма, без оквира.

Ради лакшег руковања оружјем, стручњаци су испред пиштољског рукохвата предвидели још један и то у две варијанте. Прва је класичан јуришни рукохват док је други налик белгијском P90, под углом према назад, и спојен са пиштољским рукохватом као заштит-

Аутоматика ради на провереном принципу позајмице барутних гасова са клипом. Затварач је идентичан ротациони са осам испуста – брадавица. Цев је хладно кована и тврдо хромирана са полигоналним профилем, чиме је обезбеђена висока прецизност, трајност, отпорност на бакарисање, односно гомилање легуре бакра са кошуљице зрна унутар жлебова, а и боље је заптивање зрна у самој цеви (мање барутних гасова „процури“ између унутрашње трасе цеви и зрна).

Користи две дужине цеви и то од 10,5 инча – 266,7 mm и од 12,5 инча – 317,5 mm код кога је ефикасни домет

300 јарди односно 274 m, што је за ту врсту оружја сасвим довољно. Укупна дужина такође зависи од цеви која се користи и креће се од 17 до 20 инча, односно 457 до 508 милиметара. Поред класичног калибра од 5,56x45 NATO, PDR може да се нађе и у данас све популарнијем калибру 6,5 mm Grendel, те 6,8 mm SPC. Оружје се пуни познатим „Магпуловим“ кутијастим оквири-ма капацитета 15 и 20 метака, али се предвиђа и употреба стандардних NATO оквира STANAG 4179, које користи и фамилија оружја M16.

Команде су обостране што обезбеђује успешно руковање и леворуких и десноруких стрелаца и са обе стране сандука постоји отвор за избацивање чаура. Она страна на коју се ослања образ једноставно се затвори покретним поклопцем. Смер избацивања чауре решен је највероватније полугом за избацивање која се активира затварањем отвора за избацивање чаура.

Регулатор паљбе располаже са три положаја – укочено, јединачна и рафална паљба. Ручица затварача (за запињање) налази се такође са обе стране сандука. Израђена је од полимера и максимално је малих димензија што обезбеђује сасвим солидну манипулацију приликом запињања затварача и не качи се приликом транспорта за одећу, односно остатак опреме који се налази на стрелцу. Приликом запињања затварача она се враћа у предњи положај где мирује у току рада аутоматике.

PDR је веома компактно оружје, па су конструктори имали великих проблема приликом проналаска места за постављање данас веома популарних стандардних шина за монтирање додатне опреме. Изнад сандука ипак је пронађено место за монтирање једне краће Picatinny шине, на коју се успешно поставља рефлексни нишан. Поред тог оптоелектронског нишана, оружје располаже и механичким, а они могу да се преклопе када се не користе и то предњи према назад, а задњи нишан напред. ■

Иштван ПОЉАНАЦ

СОЛАРНИ ВОЈНИК

За неколико година требало би да се заврши британски пројекат фото-напонског влакна, које ће уграђено у материјал војничке униформе, претварати сунчеву енергију у електричну и омогућити непрекидно пуњење батерија и акумулатора за савремену информатичку опрему

Опрема савременог војника 21. века непрекидно се унапређује, а у експериментисању и развоју улажу се велика финансијска средства. Између осталог, поред функционалности и ергономије тежи се смањењу масе опреме. Посебан проблем јесте маса батерија за напајање електронских уређаја, који чини велик део борбеног система.

Својевремено је пројекат „копнени ратник“ (Land Warrior) обустављен маја 2005, јер је маса батерија (поред неких других делова) била лимитирајући чинилац даљег развоја. С обзиром на то што је за потребе експериментисања начињено више стотина комплеката опреме за „копненог ратника“, након обустављања

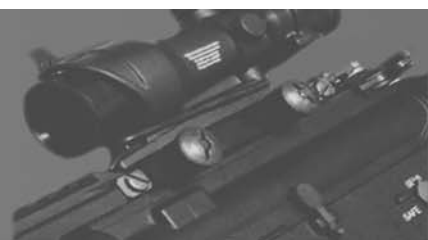
пројекта, дошло се на идеју да се постојећа техника угради на возила „страјкер“ у Четвртој страјкер бригади борбеног тима у Другој пешадијској дивизији (4. Stryker Brigade Combat Team – SBCT, 2. Infantry Division). Уграђено је 440 система „копненог ратника“ и 145 комплеката названих „уграђени ратник“ (Mounted Warrior). Возила с том опремом коришћена су у Авганистану и Ираку. Показало се да постојећа опрема добро функционише и да је неопходно смањивање масе батерија како би је могао носити један војник, а да га не оптерећује током борбених дејстава.

У конфигурацији, систем копненог ратника има масу од 7,26 kg, чему се додаје и тежина оружја, муниције, шлема, панцирног прслука и свега осталог што

Соларно одело

је потребно носити током борбених дејстава. Од тих 7,62 kg, 1,1 kg представљају батерије које дају од осам до 24 сати енергије, зависно од тога колико се користе компјутер, уређаји за везу и сензори. То је недовољно и ограничава употре-

бу „копненог ратника“ у односу на оне јединице које оперишу у садејству са возилима која могу носити већи број батерија и такође их могу допуњавати. При томе, ваља имати у виду да целокупна маса опреме, наоружања војника пешадинца за дејство у борбеним условима износи од 45 до 70 килограма.

Колики је проблем маса батерија или акумулатора указује чињеница да, на пример, батерија из лаптопа представља велики проценат укупне тежине рачунара. Војници у пешадијским јединицама морају да носе више батерија за напајање уређаја од оружја, средства за комуникацију, ГПС и друге опреме, укључујући и резерву, како би обезбедили њихов непрекидни рад у веома неповољним условима. Отказивање рада неког од уређаја у борби може бити кобно по војника, а ако откаже командир, онда је то веома неповољно за целу јединицу. За сада се користе литијум-јонске батерије.

Фото-напонска влакна

Британски истраживачи дошли су на идеју да у одело војника уграде танка влакна од материјала способног да претвара сунчеву енергију у електричну, као фото-ћелија. То је једно од многих решења да се повећа радни учинак батерија, уз истовремено смањивање масе. Исто тако, предвиђа се да се нова фото-влакна уграђују и на цераде моторних возила, те на друге врсте паковања, што би омогућили не само непрекидно напајање уређаја већ и уграђивање нових.

„Соларни војник“ је нови пројекат Универзитета у Глазгову, у сарадњи са више института, лабораторија и универзитета. Ангажовано је 15 научника и инжењера. Идеја је да се технологија за претварање сунчеве у електричну енергију користи током дневних часова када има довољно сунца. Међутим, стручњаци су отишли и даље. Они желе да искористе потенцијал који настаје током ноћи, када се температура тела војника разликује од вањске температуре ваздуха. Разлика у тој температури довољна је да покрене влакна, претвараче енергије, да производе струју којом се допуњавају литијум-јонске батерије. За сада литијум-јонске батерије представљају најисплативији вид акумулирања електричне енергије.

Разматра се и развој технологије за сакупљање топлоте настале у енергетским процесима, која би се такође ускладиштила и користила у систему напајања електричних и других електронских уређаја, а преузимала преко фото-напонских влакана. Претпоставља се да би се та технологија могла искористити за израду електричног оружја са непрекидним напајањем.

Ако се фото-напонска влакна и „напредни систем за складиштење енергије“ уграде у одећу војника, то би обезбедило довољно струје за дневне потребе, можда чак и вишак, а смањило масу опреме, посебно батерија или акумулатора и до 50 одсто од садашње тежине.

Војни стручњаци одмах су израчунали да би се тиме обезбедило аутономно деловање војних јединица и на већим даљинама од база за снабдевање јединица, односно смањила зависност од редовног дотура енергетских извора напајања. Истраживачи процењују и да би таква „уткана термоелектрана“ у војничковој одећи смањила емитовања електромагнетног спектра, а и термичке енергије и војника учинила мање видљивог на бојишту, које се скенира уређајима и сензорима за праћење збивања на бојишту. Тиме би се смањила могућности за откривање покрета јединица помоћу инфрацрвене опреме за ноћно осматрање.

Идејни вођа пројекта професор Данкан Григорије са Универзитета у Глазгову процењује да се пројекат може реализовати у наредне две године – до 2013. године. Уз то, додао је, да они развијају технологију која ће се моћи применити и на другим местима где се могу фото-напонске нити уткати у различиту опрему. Једна од могућности је и коришћење за напајање сателита. Од таквог материјала било би могуће израдити контејнере за превоз лекова или помагала која захтевају ниску температуру, а користе се у областима катастрофа. Таква

опрема одржавала би свежеом и храна у тешко приступачним рејонима или са екстремним разликама у температури.

ФЛЕКСИБИЛНОСТ

Фирма „Силикон Солар“ производи, између осталих, и више серија флексибилних (савитљивих) соларних панела од шест-седам волти, који могу да се интегришу у соларни пуњач батерија. На крајевима соларног панела налазе се лем-плочице на које се једноставно лемилцом могу причврстити каблови за спајање са пуњачем батерија или акумулатора. Соларни панели израђени су наношењем танких соларних ћелија у облику филма на савитљиву површину, нису тешки, трајни су и лагани за ношење. То је веома погодно за пуњење батерија мобилног телефона, на пример, на плажи или у планини.

Војни соларни панели за пуњење батерија

Соларни панели

Прва дигитализована дивизија америчке војске има тенкове типа „бресли“, возила „хамвеј“ и хаубице „паладин“, у потпуности опремљене савременим хардвером и софтвером. Тај склоп хардвера и софтвера користи се у мрежи тактичког интернета за управљање активностима на бојишту. Још нико није саопштио колика је потрошња електричне енергије. Међутим, сасвим је јасно да није мала. То захтева скоро свакодневно занављање батерија и коришћење агрегата. Свако смањење масе, повећање капацитета и обезбеђивање свакодневног допуњавања помоћу соларних пуњача, несумњиво повећава аутономност деловања те јединице и смањује зависности од линија снабдевања.

Потреба за коришћењем соларне енергије за напајање војничке опреме осећају се и у другим војскама, посебно у америчким јединицама на Блиском истоку, у Африци. Зато су пројекти у

многим војскама света обновљиви извори енергије. Морнарички корпус америчке пешадије, а и војници Прве дигиталне бригаде већ користе преносне соларне панеле за пуњење батерија и акумулатора. Систем обухвата преклопни соларни панел (портабл типа), са литијум-јонским батеријама уграђеним у оклоп борбених возила. Панели се постављају на бокове и преко возила кад јединица није у борби. Користе се за допуну електричне енергије у систему за маскирање возила.

Амерички Центар за истраживања, развој и производњу комуникационе електронике – CERDEC (Communications-Electronics Research, Development, and Engineering Center) развија панеле који претварају сунчану енергију у електричну, а намењени су за уградњу на војнички ранац.

Посебан тим за енергију тог центра за истраживање и производњу развио је соларни комплет који се састоји од сунчевих панела и више адаптера за претварање енергије. Нову идеју представља такозвана „биолошка батерија“, која користи сахарозу као електролит, којом се пуне горивне ћелије које стварају електричну енергију. Тим батеријама (са горивним ћелијама са сахарозом) замениле би се батерије на војничким лаптоп уређајима и у наглавним шлемовима. У плану је да се

до новембра 2011. произведе ћелија чија ће струја имати снагу од 300 вати. Оне ће одмах бити послате у јединице које су ангажоване у иностранству, ради тестирања.

Поред тога стручњаци тог института покушавају да комбинују системе који користе сунчеву и енергију ветра за стварање уређаја снаге од два киловата, који се у логистичким јединицама могу користити за пуњење акумулатора и батерија. На тај начин желе да смање потрошњу горива за погон агрегата.

Амерички економски стручњаци, који контролишу трошење војног буџета, израчунали су да се тренутно користи 40 одсто пуњивих и 60 одсто непуњивих батерија у јединицама ангажованим изван територије САД, а да је за њихово коришћење и допуњавање потребно до 12 одсто горива.

Инжењери у америчкој војсци покушали су да уграде еластичне умањене флексибилне соларне панеле на војничку униформу, на војничке шаторе и друге равне површине, где не умањује њену корисност. Током експериментисања показало се да ти додаци, направљени од савитљивих фото-активних материјала не рефлектују инфрацрвени потпис којим може да се открије положај војника помоћу инфрацрвене технологије за осматрање бојишта.

Извршна канцеларија команде за контролу комуникационо-тактичке опреме Војске САД одобрила је 2009. опремање јединица „Системом информационог пакета за брз одговор“ (Global Rapid Response Information Package), који сто одсто користи сунчеву енергију за напајање.

Нови наноматеријали омогућиће израду посебних трајних фото-електричних влакана која ће моћи да се користе за израду бројних материјала. Замислимо уређај чије кућиште је израђено од таквих влакана. Она ће моћи директно и непрекидно да напајају електричне склопове или да допуњавају батерије чим им опадне капацитет. ■

Никола ОСТОЈИЋ

ЦЕНА

У пројекат „соларног војника“ до сада је уложено 650.000 британских фунти, а средства су обезбедили Истраживачки савет за инжењеринг и истраживачке науке – EPSRC (Engineering and Physical Sciences Research Council), уз подршку Лабораторије за науку и одбрамбене технологије DSTL британског Министарства одбране. Процењује се да ће у пројекат до завршетка бити уложено око милијарду и по британских фунти. Прототип уређаја предвиђен за експериментално коришћење биће израђен до децембра ове године.

БУГАРСКО ВАЗДУХОПЛОВСТВО ПРИМИЛО ТРЕЋИ С-27

Бугарско ваздухопловство је крајем марта примило трећи транспортни авион типа С-27Ј, израђен у погонима италијанске фирме „Alenia Aeronautica“. Свечаности поводом пријема авиона, која је одржана на аеродрому Враждебна надомак Софије, присуствовали су бугарски министар одбране и министар унутрашњих послова.

Бугарска је 2007. уговорила набавку пет авиона типа С-27Ј Spartan у укупној вредности од 91,8 милиона евра. Због недостатка финансијских средстава и немогућности поштовања динамике исплате, извршена је ревизија уговора са италијанским испоручиоцем. На тај начин, уместо пет испоручена су три авиона. Укупна цена уговорених летелица смањена је за око 12 милиона евра.

Такође, бугарска страна потписала је и уговор вредан 25 милиона евра којим се предвиђа да у периоду од 2012. до 2017. „Alenia Aeronautica“ комплетно одржава бугарску флоту авиона С-27Ј.

Италијанска компанија је у оквиру уговорених активности израдила и наменски хангар за одржавање авиона, вредан 8,3 милиона евра.

Осим уобичајених транспортних задатака, Spartan-и ће и логистички подржавати бугарске јединице које се налазе у Авганистану. ■ С. В.

РУСИЈА ИЗНАЈМЉУЈЕ НУКЛЕАРНУ ПОДМОРНИЦУ ИНДИЈИ

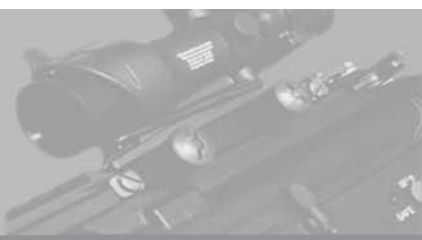

Према речима представника руске морнарице, Русија ће Индији до краја октобра изнајмити нуклеарну подморницу класе 971 „шука-Б“. Претходни извештаји указују да је реч о подморници К-152 „нерпа“, која ће бити изнајмљена на период од десет година. Под индијском заставом та подморница ће се називати „чакра“.

Индијска посада се већ налази на обуци у Русији. Обука укључује и оспособљавање за лансирање крстарећих ракета.

Та подморница позната је по инциденту из новембра 2008, када је током пробних вожњи у Јапанском мору страдало 20 руских морнара. Узрок несреће био је квар на противпожарном систему.

Процењује се да је вредност уговора око 900 милиона америчких долара. ■ С. В.

Шездесет година полигона Никинци

ВАТРЕНА ЛАБОРАТОРИЈА

Центар за испитивање наоружања и војне опреме у Никинцима, некадашњи полигон, саставни је део Техничког опитног центра, али је посебан. То је права ватрена лабораторија, јединствена у земљи, у којој се практично испитује све што је домаћи развој и што одбрамбена индустрија произведе. Средства наоружања којим се Војска опрема морају успешно да прођу полигонска испитивања како би наставила свој пут до јединица. Полигон је на тај начин тест станица квалитету. Како године одмичу биће још оштрија, јер ће набавком софистициране опреме, у оквиру пројекта капиталног опремања, постати права хај-тек лабораторија.

ПОЛИГОНСКА ХРОНИКА

На само сат вожње од Београда, смештен у сремској равници близу Руме, Пећинаца и Шапца, налази се Центар за испитивање НВО Техничког опитног центра. Иза његове капије сакривени су од очију јавности људи необичне и опасне професије и средства НВО која испитују. Само честе детонације казују да је то права ватрена лабораторија. Ове године обележава се 60 година постојања полигона и његова капија биће отворена за јавност, а ми вас тим поводом речима и сликом водимо у Никинце да сазнате нешто више о њиховој прошлости, садашњости и будућности.

И зградња полигона Никинци отпочела је првих послератних година и везана је за индустријализацију земље, у којој је војна индустрија заузимала значајно место. До 1951. испитивање оруђа и муниције гађањем за потребе истраживања, развоја и пријема серијске производње обављана су углавном на фабричким или армијским полигонима попут „Калиновика“, „Ченте“, „Шепурине“ код Задра, „Превлаке“ код Херцег Новог и рту „Камењак“ код Пуле.

Интензиван развој и производња наоружања за потребе ондашње ЈНА налагали су хитну изградњу полигона који би обезбедио примену савремених метода полигонских испитивања, уз коришћење модерне опреме, али и гарантовао безбедност испитивања.

Оснивање

Полигон Никинци основан је решењем заменика министра народне одбране 3. маја 1951. као Централни полигон Генералне дирекције индустрије муниције. Избор локације и изградња поверени су Генералној дирекцији индустрије муниције. За локацију је изабран погодан равничарски терен код села Никинци, површине 3.060 хектара, удаљен 85 км од Београда, 20 од Шапца и исто толико од Руме. Било је више фактора који су утицали на избор те локације: ненасељено и некултивисано земљиште, правац главне директрисе (замишљеног правца гађања) север-југ са изласком на реку Саву, близина железничке пруге и пута Рума-Шабац, те повољни микроклиматски услови.

Изградња је почела 1950, а прва испитивања обављена су 1951. године. Марта 1954. претпочињен је Управи за послове војне индустрије, а јануара 1957. Управи за војнотехничка истраживања као Централни полигон за војнотехничка истраживања. Поменута управа уводи 1958. полигон у састав Института за наоружање, као посебан погон повезан са одељењем балистике. Наредбом савезног секретара за народну одбрану децембра 1972, полигон Никинци, заједно са полигоном Превлака, улази у састав истовремено формираног Техничког опитног центра КоВ (ТОЦ КоВ).

До 1953. саграђени су основни објекти на полигону – управне зграде, ватрени положаји са пратећим објектима (пласмани „А„ и „Б“), тунел, пиротехника, метеоролошка станица, зграда за смештај наоружања и муниције и други помоћни објекти неопходни за несметан рад приликом испитивања.

Ватрени положаји

Полигон располаже са пет уређених положаја (пласмана) за испитивање НВО. Пласман „А“ обезбеђује испитивања на домету до осам километара, испитивање прецизности оруђа гађањем на вертикалну мету, испитивање упаљача. На пласману „Б“ опитују се артиљеријска оруђа већег калибра на домету до 12 километара. Пласман „Ц“ издвојен је изван полигона и омогућава испитивања артиљеријско-ракетних система домета до 25 километра. Пласман „Д“ служи за испитивања артиљеријских оруђа и свих врста минобацача, домета до шест километара, а на пласману ПТР испитују се вођени ракетни пројектили до три километра.

Прве године рада

О почетку рада полигона Никинци има релативно мало сачуване архивске грађе, али се из казивања људи који су у то време тамо радили може реконструирати прича. Прве године оснивања, 1951. на полигону су биле четири зграде. У три су становале старешине, а једна је била зграда управе. Тада је на полигону радило тридесетак људи – 12 административних радника и петнаестак извршилаца гађања. Војници су обезбеђивали објекте. Командант је био административно лице и он се није мешао у посао испитивача. У то време на полигону су радили водник, а касније заставник Стева Срдић, Милић Косановић, Мирослав Божиновић, Данило Копривица, Милан Ружић, Велимир Николић, Милан Тошић, Сафет Капицић, Драгутин Оташевић Теча, Милан Станојевић, Богдан Обрадовић Чича...

Током прве године рада, 1951, изведено је 120 опита. Вршено је испитивање и пријем следећих средстава НВО: метка 76 mm са ОФ-350 за топ 76 mm Б1 (први наш топ конструктора Бошка Станисављевића), мине 82 mm са О-832, новог домаћег минобацача 82 mm, хаубице 100 mm М16/48, потом пријем ремонтване муниције: мине 120 mm са ОФ-843 А, муниције 20 mm за ПА топ 20 mm М39, муниције 88 mm за ПА топ М37, те пријем и освајање барута за поменуту муницију.

У то време мерени су почетна брзина пројектила, притисак у цеви оруђа, метеоролошка мерења атмосфере и обрлада метеоролошких података.

Није тешко проникнути у све проблеме са којима су се сусретали запослени на полигону. Најпре са неизграђеном инфраструктуром, ограниченом мерном опремом и мукотрпним обрачуном резултата гађања без икакве техничке опреме. Са данашње временске дистанце, чини

се просто невероватно како су то радили и којим интензитетом.

Основни подаци

Полигон се простире правцем северозапад-југоисток дужином од 12,5 km, а просечно је широк око два километра. Дубина гађања је 12,5 km, а коришћењем ватрених положаја изван полигона продужењем главне директрисе према северу, омогућена су гађања и на домету до 25 километара. По целој дубини полигона су рејони са изграђеним објектима (око 130 зиданих објеката разних величина укупне површине од око 21.200 метара квадратних) за потребе обезбеђења, припреме и спровођења испитивања НВО. На полигону је изграђено око 30 километара путева.

Делатност

Делатност полигона повезана је са радом истраживачких установа, института, производних предузећа, ремонтних завода и других установа и јединица које имају потребу за испитивањима НВО. Испитивања, пак, изводи особље полигона, само или у присуству истраживача, конструктора, представника произвођача или завода, комисија. Опиту који се ту изводе могу бити у оквиру студија и истраживања, у току развоја, производње, ремонта, затим спољнобалистичка гађања, испитивања противоклопних пројектила и оклопа и друго. На основу испитивања, на полигону се обрађују подаци у виду протокола, записника, графикона, а потом их наручиоци анализирају како би се програмирао даља опитивања.

Значајно је да су од оснивања до данас сачувани сви резултати испитивања – протоколи. Само у прве три године рада полигона, резултати испитивања архивирани су у 43 књиге, што говори о томе како је велики био интензитет испитивања. Резултати опитовања уношени су у обрасце протокола, а контролу је радила трочлана комисије.

Први чланови комисије и руководиоци гађања у 1951. били су С. Вељковић, П. Бошковић и А. Срећковић, а руководиоци гађања Ж. Петровић и А. Срећковић, док је податке обрађивао С. Вељковић. Стари протоколи из 1951, рађени у једном примерку, писани су наливпером.

Постојала је једнаопитна посада. Први радници опитне посаде били су: Милан Ружић, Душко Јовановић (Дуле

Циганин), Дане Дамјановић, Бранко Гускић и Велимир Николић.

Изградња

У периоду 1962. до 1965. подигнут је низ нових објеката веома значајних за ефикасније и комплетније испитивање средстава НВО – пласман „Д“ и директриса са осматрачницама за испитивање минобацача, пласмани „С“ и „П“ са тунелом за испитивање оклопа и противоклопне муниције, продужена директриса „А-Б“ са новим осматрачницама, станица за климатска испитивања и објекти за механичка испитивања средстава НВО.

Године 1969. изграђена је корозиона станица за праћење понашања материјала, заштитних превлака, средстава за привремену заштиту и конзервацију у ре-

алним климатским условима. Годину касније у кругу полигона почео је са радом први павиљон сталне изложбе НВО који је крајем осамдесетих прерастао у комплексан павиљон са модерном и савременом поставком војне опреме произведене у СФРЈ.

За потребе испитивања противоклопних ракетних система 1972. проширен је полигон изградњом пласмана „ПТР“ са кинотеодолитским станицама. Током 1981. изграђена је и отпочела са радом лабораторија балистике на циљу. Намењена је за испитивање ефеката дејства на циљу пројектила, бојних глава и минско-експлозивних средстава.

Како су крајем осамдесетих и почетком осамдесетих интензивирани развој и производња средстава наоружања,

МУЗЕЈ СТАРИХ СРЕДСТАВА РАТНЕ ТЕХНИКЕ

Полигон Никинци ствара властити мали музеј старих средстава ратне технике која су коришћена као еталони за испитивања муниције. На једном издвојеном простору већ се нашло неколико старих самохотки, а формираће се јединствена збирка технике са средствима која су у употребљивом стању.

Самохотка 100 mm M44

На полигону Никинци сачуване су три самохотке 100 mm M44 које воде порекло из завршнице Другог светског рата. За потребе ЈНА из СССР су 1961. увезене самохотке M44, произведене 1945. које су пре примопредаје прошле генерални ремонт и замену мотора. Повучене су из наоружања 1996, али су у Никинцима наставиле да се користе за испитивања муниције калибра 100 милиметара. Последњих десет тренутно-фугасних метака

M62П2 из самохотки M44 испалено је 22. августа 2008. године.

Противавионски топ 57 mm С-60

Уникатни примерак руског противавионског оруђа калибра 57 С-60 на нашим просторима користи се на полигону Никинци. Оруђе је произведено новембра 1964, а годину дана касније примљено је на полигон. У јединицама ПВО С-60 није употребљаван, али је за испитивања био потребан јер користи исту муницију као самоходна оруђа 57/2 mm ЗСУ-57, која су била у саставу дивизиона ПВО у оклопним и механизованим бригаама до реорганизације 2006/7. године.

Самохотка 90 mm M36

На полигону Никинци сачувано је самоходно оруђе 90 mm M36Б1, евиденционе ознаке 7068, произведено у време Другог светског рата. Примљено је у ЈНА

педесетих у програму војне помоћи и служило у разним јединицама у гарнизонима – Крижевци, Београд, Рума, Бачка Топола, Зрењанин и Чачак. На полигон је самохотка 7068 примљена 30. августа 1971. и од тада је из њене цеви испалено 3.254 пројектила, до последње серије од 12 комада 6. октобра 2007. године.

Тенковска цев 125 mm на топ-хаубици M37

За програм „капела“, како се шифровано водило освајање лиценце тенка Т-72 у домаћој модернизованој варијанти М-84 и бројна испитивања муниције 125 mm, на полигону се користило хибридно оруђе састављено од цеви тенковског топа 2А46 постављене на лафет ХТ-152 mm M37. Реч је о оруђу из Другог светског рата које је одавно повучено из наоружања артиљерије, али се показало као изузетно корисно на полигону.

то је захтевало даље проширење капацитета полигона и његову модернизацију. Тако су у периоду од 1983. до 1989. обављени обимни радови. Проширени су и модернизовани пласмани и осматрачнице дуж директрисе „Д“, пласмани „А“ и „Б“, тунел за испитивање оклопа и противклопне муниције на пласману „П“, артиљеријска радионица, изграђен објекат за испитивање материјалног дејства пројектила распрскавањем – јама и постављен уређај за испитивање

Метеорологија

Метеоролошки подаци су веома битни за свако испитивање. Користе се приземни метеоролошки подаци, резултати пилот-балонских и радиосондажних осматрања. Код приземних мерења прате се температура, притисак, влажност, брзина ветра, а код пилот-балонских захтевана висина и сви поменути подаци. Радио-сондажна мерења раде се помоћу метеоролошког радара и на тај начин добијају се правац, брзина ветра, температура, притисак, за било коју висину до 20 километара. Сви измерени подаци обрађују се и шаљу обрачунској групи.

близинских упаљача, а започела је и изградња нове, савремене пиротехнике. На тај начин полигон у Никинцима добио је данашњи изглед.

Распадом СФРЈ велики део војне индустрије, која је углавном била лоцирана, из стратешких или неких других разлога, у Босни и Херцеговини, остао је изван Србије, па је тиме и број корисника полигона смањен. Због губитка полигона који су остали у отцепљеним републикама, практично је у Никинцима био једини опитни полигон у Србији. Он је реорганизован и прилагођен новонасталој ситуацији и потребама војне индустрије земље. Нажалост, санкције и бомбардовања НАТО-а знатно су уништили ту индустрију па ни полигон није довољно опреман и дограђиван. Томе су посебно допринели ембарга на увоз савремене војне опреме и недостатак финансијских средстава.

Живот с полигоном

Од почетка изградње полигона до његових звезданих тренутака крајем седамдесетих и током осамдесетих (када се на полигону радило од јутра до вечери, а преноћиште у „Фрушкогорцу“ било теже обезбедити него у хотелу „Москва“), када су чести посетиоци били државници и привредници из целог света, село Никинци (са око 3.000 становника), удаљено три километара од полигона, живело је са њим и од њега. Захваљујући полигону изграђени су и бројни садржаји у селу: савремен пут од Хртковаца до села, хотел „Фрушкогорац“ (1958), Дом омладине и станови за запослене. Више генерација једне породице запослену је на полигону или су пензионери који су свој радни век ту завршили.

У ТОЦ-у су знали, међутим, да се не сме стати у развоју и опремању полигона па су предано радило на пројектима и програмима за његову изградњу и модернизацију, у складу са насталим потребама. Израђен је објекат за изградњу пласмана „А-1000“ за непосредно гађање на даљинама до 1.000 метара, а завршавала се и нова, модерна пиротехника, чија је изградња прекинута почетком деведесетих.

Данас је опет одбрамбена индустрија у замаху. Повећан је и број задатака испитивања, па се полигон капитално опрема и изграђује нови безбедносно-информациони систем – БИС. Успостављен је систем квалитета према захтевима стандарда SRPS ISO 9001 и за процес испитивање средстава НВО, чиме је квалитет подигнут на знатно виши ниво, а посебно документованост квалитета.

То је, укратко, полигонска прича, а ону детаљнију испричали су бивши и садашњи команданти. ■

Вешенаменски садржаји

Полигон се граничи са земљиштем које користи Шумско газдинство „Сремска Митровица“, а шумске управе су „Кленак“ и „Купиново“. Са друге стране је пољопривредно добро АД „Полет-Хртковци“ – РЈ „Никинци“. Радној јединици Грабовци из састава Војне установе „Моровић“, припада хотел „Фрушкогорац“, а они обрађују и око 1.000 хектара земљишта на полигону. Око 300 хектара је шуме којом газдују „Војводина шуме“, а ту је и фабрика за производњу ловачке муниције „БЕЛОМ“. Уједно служи и као ловиште. Све то указује да је полигон вешенаменски максимално искоришћен.

КОМАНДАНТСКЕ ПРИЧЕ

Од постанка полигона команданти су били Зденко Степановић, Јован Родић, Љубомир Ивановић, Иван Бекавац, Чедомир Грубиша, Станислав Стошић, Душимир Николић, Рајко Филиповић, Борислав Михаљевић. Ово је полигонска прича неких од њих.

Пуковник у пензији Станислав Стошић је на полигону радио од 1970. године. Најпре као начелник одељења за балистичка мерења, а потом као командант од 1981. до 1991. године. То је био зенит наше индустрије, када је годишње на полигону извођено око 1.200 опита и испалено од 2,2 до 2,5 милиона пројектила разних калибра. Пуном паром је радило пет опитних посада. Тада је ред за испитивање био дуг и некад се чекало и по месец дана.

У то време почела је и набавка савремене мерне опреме, посебно вели-

ког данског радара за снимање трајекторија лета ракетних пројектила, који ове године одлази у историју. Стошић каже да су била направљена три таква радара у свету – један је био код нас, други у Израелу, а трећи у Шведској.

Звездане године

– Полигон је било, по неким проценама, тада трећи на свету по снази и по свим параметрима који прате рад једне такве организационе целине. Испред нас су били амерички Цеферсон полигон и Бурж код Париза. Имали су и Швеђани савремени полигон, али далеко мањи од нашег. И сви су се дивили нашем раду. Они су, додуше, имали бољу технику, али смо ми имали изузетно обучене и добре раднике.

На полигону је тада било око 300 људи, а број стално запослених кретао се у дијапазону од 195 до 210.

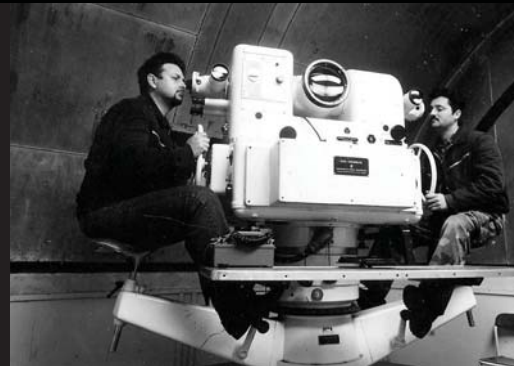
– Могу да издвојим тројицу нишанџија. То су били Вивод Ђурик, Мата Смолчић и Живан Зечевић Зека. Вивода су звали Каубој јер је из аутоматске пушке прецизно погађао сваку мету. Мата је највише гађао из артиљеријских пројектила.

Говорио је: Реците где да гађам и ја од друге гранате погађам. И стварно је било тако. Зека је посебна прича. У његовим рукама било је разно стрељачко оружје, а специјалност му је била „маљутка“ – изграђао је више од 300 комада. Такође, био је у тиму за испитивање „осе“ и „зоље“, као пробни стрелац, а његово оштро око и чврста рука, утицали су на то да је изводио показна гађања широм света. И дан-данас је ненадмашан нишанџија. Ова тројица су могли да раде и прецизно гађају без икакве припреме.

Стошић каже да је током његовог рада на полигону било тешких и лепих тренутака. Много путовања, прековременог, а неплаћеног рада.

Ризик професије

– Занимљив случај десио се приликом једног гађања противградном ракетом. Она је мимо закона физике направила петљу, вратила се и пала позади у камион где је било више од 100 тих ракета. Срећом није деловала. То је ризик професије и зато неки извршиоци који учествују у испитивањима имају четири месеца на годину бенефицираног радног стажа – објашњава Стошић.

– Највише мука нам је задавао долазак на опите највиших официра. Они понекад нису хтели да поштују мере безбедности и да се повуку у заклон током испитивања. Да се у таквим ситуацијама нешто десило, настрадао би командант опитне посаде. У таквим ситуацијама сам говорио својим старешинама, извршиоцима гађања, да прекину опит док се не створе безбедни услови. Полигонско је правило да кад нешто нареди командир опитне посаде, морају да га слушају сви, без обзира на чинове.

Период стагнације

Током Стошићевог командантског периода пуно се радило за војну индустрију – суботом, недељама, празницима. Тада је та грана индустрије приходовала 2 милијарде 629 милиона долара за СФРЈ. Када је почео рат 1991. све се променило. У то време ко-

мандант је био пуковник Душмир Николић, а нешто касније дужност заменика примио је Рајко Филиповић. Филиповић прича о свом и о времену покојног претходног команданта Душмира Николића. На полигону је провео четврт века – од 1981. до 2006. године

– и прошао све дужности – од командира специјалне опитне посаде до команданта.

— Пред сам рат на простору бивше СФРЈ освојен је наш тенк М-84 и сећам се да се и поред каснијих ратних дешавања морала наставити његова производња у фабрици „Ђуро Ђаковић“ из Славонског Брода, како би се испоштовао уговор са Кувајтом – прича Филиповић.

Тај период карактерисао је смањење развој средстава НВО у Војнотехничком институту и мањи број испитивања

за војну индустрију. Међутим, и тада је војна индустрија освајала одређену муницију, чак и за извоз. То је време повезано са ракетом „град“ 122 милиметара.

– Углавном су по среди биле дораде одређених система. На пример „нора-Б“ је стављена на тачкове и ракетни систем „пламен“. Такође, период од 1991. па скоро до 2006. био је време велике материјалне кризе и осипања кадра. Није било пара за инвестиционо одржавање полигона, нити за набавку савремене мерне опреме.

Догодовштине

Сваки полигон има своје шаливције. Легенде оног из Никинаца, чије се приче препричавају данас, јесу Ваца и Мата. Ваца је био висок и наиван и увек је наседао на шале, а Мата низак, mudar и ђаволак.

Пуковник Мића Васиљевић из Војнотехничког института, руководиоца радне групе за испитивање бестрзајног оружја, нестрпљив да оконча посао, узео је машинбравару турпију из руке и ручно истурпијао затварач на ватреном положају. Занимљив је и случај нишанције Трипка Ђукића који је после гађања из топа сео

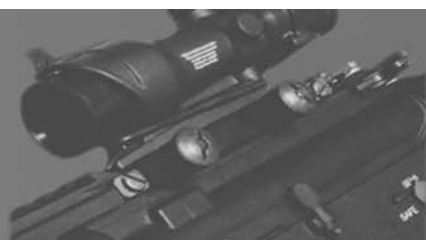
на лафет, саставио колена и јео вишње. Био је сав црвен па су се сви сјатили око њега мислећи да је повређен.

Пуно је прича које су могле да се испричају о потпуковнику Живомиру Минићу Жићи, руководиоцу бројних радних тимова из Сектора за наоружање ТОЦ-а. Он је сарадницима сваког дана знао да исприча понеки виц, а волео је увек да буде у радном оделу, без чиновна. Једном га је командир опитне посаде, млад капетан, и не знајући кога има испред себе, одредио да диже

платнену мету. После му се извињавао кад год би га видео.

Многи испитивачи сећају се времена када се радило дан-ноћ, када су дневно брзом паљбом испаливали између 150 и 200 граната. Сећају се да им је током такве паљбе крвни притисак растао на 200 (само тренутно) и да су им од натпритиска током гађања панталоне биле поцепане на фронтле. Причају да је топ 130 mm био гадан и узбуркавао им је тренутно притисак, као и хубица 122 mm и „нора“.

Почетком новог миленијума ипак се назирало излаз из велике кризе, иако је током бомбардовања НАТО-а готово уништена српска војна индустрија. Педесета годишњица полигона обележена је великом вежбом Штит, а онда је уследио низ других великих презентација за војне изасланике. Било је мање испитивања, а више презентација, каже Филиповић.

– Посебно тешко и болно за полигон било је време трансформације Војске.

Нема више папира

– Памтим једно вођење „маљутке“. Када је била на пола пута, јавио ми се човек који је снимао лет ракете на писачу и рекао: Стој Зеко, немам више папира! Од срца сам се насмејао. Као да сам могао да је зауставим – каже нишанџија и оператер стрелац Живан Зечевић Зека.

Исплатива хуманост

– Једном су дошли Индијци да купе огромну количину минобацачких пројектила и ми смо њихову делегацију од двадесетак људи одвели на „Д“ пласман да виде како муниција дејствује – прича Стошић. – Током приказа осматрач ми је јавио да је у рејону циља видео краву и питао ме шта да ради. Прекинуо сам опит и преводиоцу објаснио шта се дешава. Замолио сам је да и Индијцима објасни да ћемо опит наставити кад краву помакнемо на безбедно место. Кад им је то превела они су запљескали и рекли: Господо, завршили смо. Муниција је примљена ствар.

Број радника је са 180 сведен на једва седамдесетак. Полигон је био десеткован. Поред радничког дела, силом прилика отишао је и готово цео командни кадар. Дошли су нови људи, искусни официри, али они до тада никад нису учествовали у испитивањима и требало их је обучити – прича Филиповић.

И поред свега полигон је опстао.

Жеље и могућности

Када се после расформиравања моћне 16. мешовите артиљеријске бригаде из Руме, пуковник Борислав Михаљевић обрео на дужности команданта полигона, крајем 2006, желео је много тога да побољша. Међутим, није све могло одмах.

– Овде на полигону затекао сам следећу ситуацију – 2006. је скоро цео руководећи кадар промењен – почевши од команданта, помоћника, начелника одељења, одсека. Сем тога, услед година не-

Погрешна мета

Драгутин Оташевић Теча ће запамтити свој трећи дана по доласку на полигон, а било је то давних шездесетих. Требало је да изврши гађање, а још није добро разликовао пласман „А“ од „Б“ и десило се да оде на супротан (а разлика је огромна у домету). Кад је самохотка намештена, одмах је видео да је погрешно, али како је извршена комплетна припрема није имао куд него да гађа. Домет је био око четири километра, а на том месту налазила се фарма свиња, што није знао. Када је гађање почело војник на вези му је јавио да су гранате падале на свињац. Опит је прекинут, а епилог је био 12 убијених свиња. Срећом, нико од људи није страдао.

маштине и неулагања, овде је било веома тешко, руинирано стање. Мислим да не грешим ако кажем да су последњи објекти који су дограђивани и рађени на полигону из осамдесетих. Зато је руководство било решено да полигон поста-

ви на ноге и крене са новим људима напред. Сву моју снагу уложио сам да повратим место и улогу полигона, сада Центра за испитивање НВО, коју је некад имао.

Клима-коморе

Сва средства НВО испитују се у клима-коморама на екстремним температурама (од -30 до $+60$ степени Целзијуса). У Никинцима се налазе покретне и стационарне клима-коморе. Имају и две велике клима-коморе ($9 \times 5 \times 3,8$ m), јединствене у земље, у које се према габаритима могу сместити сва вучна и самоходна оруђа и војна моторна возила.

Управо те 2006. повећан је обим послова у Никинцима. После потписивања уговора Министарства одбране са Ираком и земљама Блиског истока, отворило се ново тржиште и практично почео процес даљег извоза наоружања. А полигон је био кадровски ослабљен.

Осим тога, у то време на полигону није радио ниједан професионални војник, па је поред испитивања, као основног задатка, све текуће послове морало да обавља оних седамдесетак људи. Требало је одржавати простор од 3.000 хектара и све објекте на њему.

– Моји сарадници и ја покушали смо да решимо питање граница полигона јер онако како сам га затекао није био безбедан за рад. Зато смо сопственим снагама оградиле ужи део полигона од 37 хектара, како нам не би улазила непозвана лица и смањили могућност крађа...

Михаљевић каже да је тада на полигону недостајала савремена мерна опрема па је покренуто питање опремања и попуне формацијских места. Полигон је од 2006. почео да се опрема, а набавке су интензивирале 2009. године.

Вечити проблем на полигону, који је Михаљевић покушао да реши, био је прековремени рад. Од некадашњи пет опитних посада, тада су на полигону радиле само две.

– Овде су посебна радна места и људи су стално под притисцима. Мој циљ је био да људи који овде раде имају сатисфакцију, да буду задовољним послом и да одлазе и долазе ведри. Нешто сам успео, нешто ће ваљда мој наследник, али се надам да ће Центар за испитивање наоружања у будућности бити на вишем нивоу – закључује Михаљевић. ■

Ванредни догађаји

Током 60 година постојања полигон, и поред свих опасности које професије тих људи носе, најалост погинуо је један човек током опита. Било је мањих повреда изазваних пуцањем хаубице 122 mm и преносног бестрзајног оруђа ПБО 82 милиметара. Догађало се да дејствује пројектил одмах по изласку из цеви, да пуцају цеви далекометних артиљеријских оруђа приликом опаљења, да ненадано без припреме вишецевни бацач ракета „пламен“ испали рафал, да „маљутка“ натера уважене госте који су стајали на ПТР-у да залегну јер је током лета направила изненадни заокрет. И „бумбар“ је на сличан начин терао своје творце на тзв. конструкторски наклон. Или да осматрачу поред главе прође метак, да ракета залута. Срећом, у таквим случајевима није било повређених нити људских жртава, јер су право-времено примењиване строге мере безбедности.

Мобилност

Положај и садржај полигона Никинци не омогућавају све врсте испитивања, пре свега артиљеријских и ракетних система домета изван 25 km, средстава ПВО, ратне морнарице, за шта су у бившој СФРЈ постојали полигони Криволак, Калиновик, Превлака, Мањача. Због тога су опитне посаде полигона оспособљене да, уз коришћење мобилне мерне и испитне опреме, средстава логистичке подршке, изврше испитивања и на другим погодним локацијама.

ВЕДРО НА ХОРИЗОНТУ

После готово две деценије стагнације, набавком нове опреме за аквизицију података и инфраструктурним уређењем, полигон ће постати модеран и јединствен центар у коме ће се развијати и доказивати нове генерације скоро свих врста наоружања и војне опреме за нашу војску

Потпуковник Жељко Киждобрански командант је Центра за испитивање НВО од 13. марта 2009. године. Када је дошао на полигон постављен је на место помоћника команданта за логистику и заједно са претходним командантом пуковником Бориславом Михаљевићем био је укључен у дефинисање постојећих проблема. До жељених промена није могло да се дође преко ноћи, али се у последње две године почињу решавати проблеми.

– Најважнији проблем биле су границе полигона, али је данас на прагу решење. Решењем министра одбране формирана је комисија која ће почети са радом и очекујем да ћемо до краја године дефинитивно решити спорне границе. После геодетских мерења знаћемо тачно који је то простор, а отприлике је то хиљаду хектара – каже потпуковник Киждобрански.

У будућности ће морати да реше и проблем кадровске обнове и повећања бројног стања на полигону.

– До 2006. није било много посла па тај проблем није био толико изражен, али од те године, са општим техничко-технолошким развојем НВО и експанзијом наше одбрамбене индустрије, вишеструко је повећан број

опита и покренут је поступак за попуну формацијских места високостручним кадром који ће радити са новом мерном опремом. Сада су отворена врата развоју. – каже наш саговорник.

Како расте број задатака испитивања, две опитне посаде постају мало. Дневно имају и по пет испитивања па командант и његови сарадници морају прецизно да планирају задатке.

Потпуковник Киждобрански каже да су ради решавања проблема прековременог ангажовања морали да организују рад у две смене. Тако се не гомилају прекобројни сати које је немогуће искористити, али је то организацијски захтевнији посао.

Проблеме инфраструктуре почели су да решавају 2009. године. Тада је уложено седам милиона и реконструисан је бедем на „А“ пласману. Осим бедема почели су да реновирају и објекат „А“ пласмана, који ће бити завршен до краја ове године. На сличан на-

чин биће обновљени објекти на другим пласманима.

Од 2009. је у потпуној функцији климатизер у главном пиротехничком објекту за пиротехничке радове, чиме су обезбеђени дефинисани захтеви за реализацију испитивања гађањем. Промењени

су сви пиротехнички подови и облоге на столовима.

При крају је реализација безбедносно-информационог система (БИС) који је дефинисан елаборатом за опремање и инфраструктурно уређење за период од 2010. до 2014. године. Командант каже да ће се, ако наставе овом динамиком, пројекат завршити до 2012. године.

Постављени су оптички каблови, повезани су „Бела зграда“ – командни центар и сви пласмани са њим. Сада се у тај систем повезују командна зграда и сала. Прошле године био је завршен само један сегмент – на пласманима. То су могли да виде и страни војни изасланици и више делегација иностраних војних полигона.

– Све је потчињено безбедности и заштити ресурса. Имамо по три камере на сваком пласману и монитор, а све се посматра из просторије која је армирано-бетонска на свим пласманима. Уједно, сви опити се прате из командног центра,

тако да увек имамо могућност да интервенишемо, ако треба – каже Киждобрански.

Истом динамиком настављају уређење објеката на полигону. Адаптирана је и потпуно уређена велика сала. Уредили су и све зграде ужег круга. Сада раде последњу – магацин.

Мерна опрема

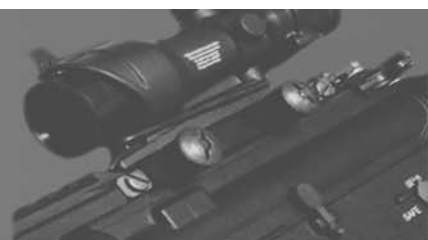
Полигон поседује мерну опрему и осматрачнице за мерења: почетне брзине и параметара лета пројектила са радарским и другим системима; трајекторизације лета вођених пројектила и ваздухопловних убојних средстава и ваздухоплова са кинотеодолитским системима. Мерном опремом такође се испитује ефикасности свих врста муниције, ваздухопловно-подвесних убојних средстава, МЕС, оружја-оружја, лансера борбених возила у свим климатским условима употребе, проверава се функција свих врста упаљача, барута и одређивање масе за све врсте артиљеријске муниције. Обављају се метеоролошка мерења атмосфере уз примену одговарајуће метеоролошке опреме помоћу рачунарске опреме и софтвера за обраду резултата свих испитивања.

Опитне посаде

Некад је била пракса да се нови извршиоци гађања прво поставе на минобацачки пласман „Д“ како би упознали посао, а тек касније одлазе на „А“ и „Б“. За рад извршиоца потребно је одређено војно образовање, познавање средстава НВО, али и велико искуство. По новој организацији Установе и SRPS ISO стандардима командири опитних посада раде на свим пласманима. Данас су руководиоци две опитне посаде капетани Милан Симић и Воја Милошевић, а уз њих стасава потпоручник Петар Петић.

У саставу опитне посаде су мерачи брзина и притиска, пиротехничари, арт-механичари и помоћни радници.

– Систем обезбеђења полигона биће везан за најважније објекте и практично ћемо обезбедити овако велику површину – закључује командант.

Набавком нове опреме за аквизицију података, полигон ће постати модеран и јединствен „центар“ у коме ће се развијати и доказивати нове генерације скоро свих врста наоружања и војне опреме. ■

Челни људи

Поред команданта потпуковника Жељка Киждобранског, челни људи одсека и група на полигону, данас у Центру јесу мајори Милан Паљић, Данко Лазић и Миле Срњић, инж. машинства Живојин Лукић, неколико подофицира, пре свих заставник Милован Тадић и старији водник прве класе Дејан Дејановић.

На челу група за климо-механика испитивања која припрема и изводи „темперање“ оружја, муниције или возила за експлоатацију у екстремним температурним условима је Миле Бунчић. Осматраче предводи старији водник прве класе Ратко Павловић, пиротехничаре старији водник Бојан Младеновић, а арт-механичаре старији водник Иван Радовановић.

Најзначајнији за свакодневно функционисање опште логистике, грађевинске „поправке и интервенције“, те приличан број поправљених зграда и објеката су војни службеници Михаљ Балог, Иван Фридман и Александар Мијаиловић. Они са пословођом војним службеником Чедомиром Ђурицом више него успешно извршавају све постављене задатке.

Нови радар за Никинце

ВИШЕГЕНЕРАЦИЈСКИ СКОК

Радар MFDR 120040, поред тога што ће заменити стари, донеће полигону нови квалитет вишегенерацијским скоком. Очекује се да ће у пракси знатно олакшати мерења и повећати обим прикупљања параметара – од почетне брзине до најбитнијих балистичких карактеристика пројектила дуж целе путање. Радар ће бити користан алат у новим развојним подухватима па се очекује да ће врло брзо по доласку у ТОЦ вратити уложени новац.

Полигон Никинци дочекаће шездесет година постојања богатији за један изузетно вредан високотехнолошки уређај – доплер радар MFDR 120040, фирме „Weibel“ из Данске. Он ће се користити за праћење у реалном времену једног или више циљева – конвенционалних пројектила, минобацачких мина, пројектила са гасогенератором, противтенковских и поткалибарних пројектила, ракета и ваздухоплова дуж читаве путање лета или оне која је предмет теста.

Изабрана је понуда фирме која је водећа у свету у ниши пројектовања и производње радара наменских дефинисаних карактеристика – од оних који су потребни за испитивања до радара интегрисаних у системе за управљање ватром. Референце Weibel-а долазе од америчке NASA, свих водећих светских истраживачких и опитних центара. Ишло се на сигурно и затражен је ра-

дар прилагођен захтевима ТОЦ-а за праћење лета пројектила током читаве путање. Конкретно, нови радар може да прати пројектиле калибра 155 mm какви се користи на самоходној хаубици „нора-Б52“ до удаљености од 50 километара. Строги захтеви постављени су због будућег развоја технике јер се већ сада са домаћим пројектилом 155 mm (са генератором гаса) постиже домет од 44 km, а планира се да се иде и до 65 километра.

Радар MFDR 120040 може да мери параметре лета пројектила димензија минимално 1-2 милиметра (ефектних рефлексних површина у интервалу од 0,1 cm² до 40 m²), укључујући мерење параметара лета више делова пројектила.

Занимљиво је да фирма „Weibel“ своје радаре испитује праћењем лета пројектила испаљеног из обичне ваздушне пушке и зато могу да докажу да се без проблема прате циљеви од 1-2 милиметра.

Конфигурација 3D

Радар MFDR 120040 изведен је у 3D конфигурацији, односно даје даљину, висину и брзину и то у интервалу радијалних брзина од 0 m/s до 8.900 m/s. Може истовремено да прати више циљева, да мери ротације пројектила, угане брзине и углове... Листа врлина нове технике је подугачка. Посебан захтев ТОЦ-а био је да се радар може, без лимита, користити за праћење ракетних пројектила јер је постојећи уређај имао лимитиране могућности у праћењу ракета и ракетизираних пројектила.

Са радаром су интегрисани термовизијска и дневна камера, које прате

пројектиле унутар пуних могућности радара. Camere могу да открију и прате објекте величине 1,2x0,5 m на даљини од 18 километара.

Радар ће се користити за мерење параметара путање лета ракетних и артиљеријских пројектила великог домета за завршна и верификациона испитивања, затим приликом испитивања за продужење века употребе ракета (што ће полигон Никинци ускоро да ради за ракетне системе ПВО „куб-М“ и „нева-М“ и за потребе гађања ракетних јединица ПВО).

Осим тих намена, први пут ће се средство које је примарно предвиђено за потребе полигона Никинци, а који се тежишно бави наоружањем Ков-а, користити за испитивање ваздухоплова – у конфигурацији интегрисан Weibel радар и систем Skytrack.

У основи реч је о стационарном уређају, али су, због потребе да се у будућности прате циљеви и на другим можда и страним полигонима погодним за рад са системима великог домета, у ТОЦ-у су прилагодили теретно возило са приколицом Mercedes-Benz 1213 за превоз радара и пратећих уређаја.

Радар, поред тога што ће заменити истрошене ресурсе старих уређаја, донеће нови квалитет вишегенерацијским скоком. У пракси, очекује се да ће се знатно олакшати мерења и повећати обим прикупљања параметара – од почетне брзине до најбитнијих балистичких карактеристика пројектила дуж целе путање. Нови радар биће користан алат у новим развојних подухватима па се очекује да ће врло брзо по доласку у ТОЦ вратити уложени новац преко профита оствареног за услуге произвођачима наоружања.

Интегрисани мултисензорски систем

Радар MFDR 120040 замишљен је као срце и мозак новог интегрисаног мултисензорског система (ИМАС) у који ће бити укључени сви постојећи сензори кроз савремену софтверски и хардверску подршку за аквизицију параметара и обраду података у последним анализама. Зато тај нови уређај има отворену архитектуру и може да наводи друге сензоре или да буде навођен према потреби задатка. Из једног контролног центра координираће се рад свих делова система где год да се налазе, са могућношћу да се слика и инфор-

Дански радар

Данске фирме познате су по квалитету и високим могућностима радара погодних за испитивања артиљеријских и ракетних система. Зато није случајно што ће нови радар фирме „Weibel“ стићи као смена за два радара такође данског порекла – DR.532B који је произведен у Данској 1977. и који се користи за мерење параметара лета ракетних пројектила и BS 850/AR, фирме OPOS из 1988, који је коришћен за праћење стрељачких, артиљеријских и ракетних пројектила. Тај радар тренутно је основни мерни уређај на полигону Никинци.

Полигон од производа фирме „Weibel“ већ има бројач W-640 у конфигурацији са фотохелијским детектором или солениодним рамовима и мери брзину пројектила на једној или више мерних тачака на путањи и време лета пројектила.

Лична карта

Нови уређај је монопулсни доплер радарски систем који у реалном времену прати циљеве и даје угаону брзину, азимут, даљине и елевације до циља. Систем има континуално зрачење, а угаона мерења заснивају се на монопулној техници за идентификацију угла. Израчунавање правца проводи се великом брзином дигиталном обрадом сигнала.

Радарска антена Weibel-а има фазирану решетку и променљиве фреквенције. Максимална снага радара је 2.000 W. Централна учесталост предњег сигнала је 10,515 GHz. Снага предсјног сигнала износи 120 W, а појачање антене 40 dB. Од та два податка изведена је ознака радара MFDR 120040. Антена се састоји од два дела масе 55 kg, односно 50 kg, димензија 150x75x10 центиметара. Уређај ради на фреквенцијама између 10.400 и 10.550 GHz.

мације сензора преносе до удаљених локација била за потребе испитивања било за презентације на пример на изложбама наоружања или пред потенцијалним корисницима новог наоружања из домаћег развоја.

Поред радара MFDR 120040, у ИМАС ће ући две станице са оптотеодолитским системом Skytrack, телеметријски систем Loral и ултрабрза видео-камера, који се већ користе у ТОЦ-у, те нови уређаји – дигитални гониометар и метеоролошки радар. Посебан безбедосно-ин-

формациони систем (БИС) представљаће такође део ИМАС-а.

Систем Skytrack, швајцарског порекла, до сада се користио углавном за испитивања у домену ратног ваздухопловства, а убудуће ће у систем праћења авиона бити интегрисан и нови радар, који ће обезбедити знатно прецизнија мерења параметара посебно на великим удаљеностима, уз пуно искоришћавање извршних оптичких справа тог система.

Skytrack мери координате објеката у ваздуху методом триангулације и ласерским даљиномером. Теодолитска платформа у ствари је сложен вишесензорски систем са shater ТВ камером жичане даљине од 0,75 m, zoom ТВ камером 100–10.000 mm, термовизијском камером са увећањем од 6 или 16 пута, рикординг камером за брзина снимања од 5.30 снимака у секунди и камером високе брзине британске фирме „Vinten“, која може да направи до 300 снимака у секунди и ласерским даљиномером, који мери удаљеност до 99 километара.

Телеметријски систем америчке фирме Loral користи се за пренос измерених величина од летелице до пријемне станице на земљи и зато има два подсистема – мерни у самој летелици, односно пројектилу, и пријемне станице са високо усмереном параболичном антеном која прима и веома слабе сигнале са летелице.

Једно од додатних улагања, потребних за полигон Никинци, биће набавка новог метеоролошког радара који у складу са савременим стандардима може да мери параметре атмосфере помоћу радио-теодолита, радио-сонде и ГПС-а. Стари радар РМС-1, произведен у бившем СССР-у, не може више да се кори-

сти јер прописи не дозвољавају да се атмосфера сондира са уређајем масе веће од 500 kg, укључујући и балон и подвесни терет, а постојећи уређај има масу од 700–1.150 килограма.

За Никинце су потребни и нови дигитални бинокуларни гониометар за мерење домета и висине дејства пројектила у завршном делу путање који ће аутоматски чувати у меморији измерене углове и брзо пренети податке до контролног центра. До сада су коришћени класични теодолити за осматрање код којих је обрада података сложена и дуга.

Трансфер података до контролног центра изводиће се стационарним оптичким везама на полигону Никинци и бежичним путем.

НАТО стандард

Предуслов за будући развој и извозне послове јесте задовољавање стандарда НАТО-а у области испитивања. С тим стандардима ТОЦ може да буде декларисана установа која нуди услуге чланицама Програма Партнерство за мир. Затим, готово сви наручиоци савременог наоружања желе стандарде НАТО-а, чак и када је реч о државама које нису склоне том савезу, али уважавају систематичност и знања која су подлога за стандарде. У складу са тим стандардима неке од новости за Никинце биће, поред тестова издржљивости средстава на екстремне температуре, провера у сланој комори, затим, у наменским коморама за испитивање утицаја песка и прашине, сунчевог зрачење, пада са 12 метара и у комори за вештачку кишу.

Сви наведени елементи ИМАС-а јесу мобилне платформе са властитим енергетским изворима.

Безбедносно-информациони систем за Никинце треба да буде гаранција да неће доћи до нарушавања безбедности полигона и да ће се у случају проблема правовремено реаговати. Зато се планира размештање мреже камера на више позиција на полигону и инфраструктури полигона и сензора за периметарску заштиту, за заштиту од продора у објекте и просторије. ■

Испитивања

На полигону се спроводе следеће врсте испитивања: унутрашње и спољнобалистичко гађање из артиљеријског и ракетног наоружања за домете до 12,5 km унутар полигона или коришћењем ватрених положаја изван полигона до 25 km; испитивања стрелачког, артиљеријског и ракетног наоружања, система за управљање ватром, нишанских и осматрачких справа, мототехничких и инжињеријских средстава, противоклопне муниције и оклопа на дometима до 1.000 метара, близинских упаљача; противоклопних ракета. Спроводе се климомеханичка испитивања свих врста средстава НВО, опитовања ваздухопловноубојних средстава са малих висина, ултрабрза снимања пројектила у лету, испитивања ефикасности пројектила распрскавањем у јами и обору и друго. За опитовање полигон располаже свим средствима НВО која су усвојена у наоружање и серијски се производе.

ОСАВРЕМЕЊАВАЊЕ

Реализацијом свих наведених активности, полигон се већ сада сврстао у ред најсавременијих европских полигона, а без сумње је најзначајнији ресурс за испитивање НВО у овом делу Европе.

„Технички опитни центар као установа Војске Србије надлежна за спровођење завршних и верификационих испитивања средстава НВО веома је важна карика у процесу опремања Војске Србије. Процесом испитивања – оцењивања усаглашености средства са захтеваним карактеристикама, на најмању могућу меру смањује се могућност увођења у наоружање Војске средстава сумњивог квалитета и поузданости, небезбедних за употребу или оних која не задовољавају карактеристике које је захтевао тактички носилац. Без обзира на то да ли је реч о развојним или испитивањима готових производа са домаћег или иностраног тржишта, само се експериментима – низом тестова у реалним условима могу потврдити или оповргнути прорачуни и математички модели пројектаната НВО, односно карактеристике које је декларисао произвођач. То је веома одговоран задатак који од свих припадника установе захтева максималну стручност, примену свих мера безбедности при раду како у односу на извршиоце испитивања, тако и у односу на окружење, и крајњу непристрасност.

Осим стручног кадра, верификоване методологије, одговарајуће мерне опреме, неопходан услов за успешну реализацију задатака испитивања је и поседовање одговарајуће инфраструктуре. Свакако да је у том погледу најзначајнији ресурс ТОЦ-а полигон у Никинцима. То је ресурс, који уз Центар за летна испитивања, одлучујуће доприноси препознатљивости установе у земљи и у окружењу.

Елорбат

Основан пре 60 година растао је упоредо са развојем војне индустрије СФРЈ, да би крајем осамдесетих постао један од најпрестижнијих полигона за испитивање наоружања у Европи. Почетком деведесетих почињу године стагнације, смањења броја задатака, неулагања у опрему и инфраструктуру, да би почетком 21. века преживљавао најтеже тренутке. Некад најмодернија опрема постала је неперспективна и услед недостатка делова непоуздана, број извршилаца смањено се неколико пута, а инфраструктура толико пропала да је готово сваки њен део захтевао темељну реконструкцију.

Са новим развојним пројектима Војске Србије и поновним обнављањем наше војне индустрије, претила је опасност да полигон постане уско грло и кочница развоју нових средстава ратне технике. Управа ТОЦ-а, препознајући значај полигона у неминовној модернизацији Војске Србије и подршци извозним напорима наменске индустрије, урадила је неопходне анализе и уобличила план ревитализације полигона у „Елаборат за опремање и инфраструктурно уређење Полигона Никинци 2010–2014“, који је у изворном облику усвојен на седници Савета Управе за планирање и развој крајем 2009. године.

Капитално опремање

„Капитално опремање полигона Никинци за период 2010 – 2014“, чија је реализација у току, садрже следеће одреднице: изградњу нових полигонских садржаја; модернизацију мерне и испитне опреме на високом техничком нивоу, укључујући и софтверску подршку; завршетак започетих објеката и њихово стављање у функцију; интеграње мерне опреме и полигонских садржаја других научних и техничких институција за потребе полигона која ће омогућити нове врсте испитивања; реконструкцију и модернизацију инфраструктуре полигона; кадровско ојачање полигона са кадром за непосредно испитивање – мерење и обраду података и за логистичку подршку испитивањима, укључујући и обуку кадра у иностранству и дање унапређење система квалитета полигонских испитивања у складу са светским стандардима.

Елаборатом су постављена три основна циља: максимално повећати безбедност приликом испитивања развојем безбедносног-информационог система, затим у највећој могућој мери повећати објективизацију мерења набавком модерног 3D доплер радара, унутрашњег мернобалистичког система и модернизацијом постојећих опто-теодолитских система, те побољшати услове рада неопходним инфраструктурним уређењем.

Реализација

До сада су реализоване све активности из динамичког плана елабората, а неке од њих извршавају се и пре зацртаног рока. Највећу инвестицију представља набавка радара, који је током априла 2011. испоручен полигону. Испорука унутрашњег балистичког мерног система очекује се током године.

Пројекат Безбедносно-информационог система реализован је у проценту од 90 одсто и путем локалне оптичке мреже сада је могуће локално и даљинско видео-праћење комплетног тока испитивања, а и његова постпроцесна анализа. У оквиру система развијен је софтвер за прикупљање и обраду података током испитивања и генерисања протокола.

Извршен је ремонт, уградња и стављање у погон најмодерније коморе за климатска испитивања која је деведесетих пребачена са Превлаке. Такође, након двадесетак година поштена је у погон климатизација пиротехничких објеката, ремонтовани су мали и велики тунел, сви објекти у ужем делу полигона, модернизовани су или новоизграђени санитарни чворови на свим пласманима,

изграђена настрешница на „С“ пласману са кога се презентују могућности средстава НВО, а у току је претварање настрешнице од око 400 м² у хангар за смештај опитних оруђа.

Све активности ремонта опреме и објеката реализоване су захваљујући оствареним приходима ТОЦ-а и сопственим радом припадника полигона.

За сада су нереализовани радови на ремонту електроенергетске, водоводне и путне инфраструктуре за што су потребна већа средства и помоћ Министарства одбране. До краја јуна планиран је завршетак пројекта који није предвиђен елаборатом – израда покретне лабораторије за балистичка мерења.

Реализацијом свих наведених активности, полигон се већ сада сврстао у ред најсавременијих европских полигона, а без сумње је најзначајнији ресурс за испитивање НВО у овом делу Европе.

Свега овога не би било без пуног разумевања и подршке претпостављене Управе за планирање и развој (Ј-5), Сектора за материјалне ресурсе МО и несобичног залагања свих припадника полигона и осталих припадника ТОЦ-а.

Обележавање 60 година постојања прилика је да јавности прикажемо садашње могућности полигона, али и да са истом енергијом наставимо са радом до потпуног испуњења свега што је предвиђено елаборатом,“ каже директор Техничког опитног центра пуковник Горан Стојановић. ■

Прилог припремили

Мира Шведић и Александар Радић
Стручни консултанти потпуковници
Ненко Бркљач и Милош Радовановић
Фото документација
Техничког опитног центра

ФЛОТА ГРИПЕНА НАЛЕТАЛА 150.000 САТИ

Авиони „грипен“ шведске производње премашили су недавно бројку од 150.000 сати налета, без иједног удеса услед квара на мотору. Такође, није забележен ниједан озбиљнији инцидент или отказ везан за погонску групу.

„Грипени“ су погоњени турбовентилаторским мотором типа RM12 који шведски „Volvo“ производи на бази лиценце за амерички мотор General Electric F404. У односу на базни модел, RM12 садржи одређена побољшања, која доприносе његовој поузданости и економичности. ■

АМЕРИЧКА АРМИЈА УВОДИ ДЕТЕКТОРЕ ПУШЧАНЕ ПАЉБЕ

Припадници америчке армије у Авганистану ускоро ће почети да добијају индивидуалне детекторе упозорења на пуцањ. Ти детектори састоје се од четири мала акустична сензора и приказивача прикаченог на панцирни прслук војника на којем је могуће да се уоче подаци о правцу из којег долази паљба, а и удаљеност од места

испаљивања. Сензори, величине шпила карата, детектују суперсоничне звучне таласе који се генеришу проласком пушчаног зрна кроз атмосферу. Читав систем тежи мање од једног килограма.

Током следећих 12 месеци америчка армија планира да месечно уведе по 1.500 тих система. ■

ЛОКИД МАРТИН ПРЕДСТАВИО НОВУ ВЕРЗИЈУ ХЕРКУЛЕСА

Компанија „Локид Мартин“ недавно је представила први авион MC-130J Combat Shadow II намењен Команди за специјалне операције аме-

ричких ваздухопловних снага. Тај авион представља најновију верзију познатог транспортера C-130 Hercules. Део конструктивних решења и авион-

ских система преузет је са претходне верзије „херкулеса“ која носи ознаку KC-130J.

„Локид Мартин“ је уговором обавезан да испоручи 15 нових авиона те верзије. ■

Припремио мр Славиша ВЛАЧИЋ

АРСЕНАЛ

Шест деценија оруђа Flak на Балкану (2)

ПУТЕВИ НАБАВКЕ

Другог јула 1964. донета је одлука да се обустави наставак развоја модернизације осамдесетосмица, али је крајем октобра одржан технички збор на коме је приказана потпуно модернизована батерија. Иако се у ЈНА тежило масовности и често су задржавани стари системи у наоружању и после неколико циклуса модернизације, оруђа 88 mm остала су у саставу ПВО до 1968. године. Од тада су задржани само калибри 90 и 94 милиметра.

Немци су потценили брзину продора Црвене армије са истока на Балканско полуострво па су тек октобра 1944. почели да повлаче најмање 300.000 људи из састава групе армија (ГА) „Е“, до тада стациониране у Грчкој и на острвима. У маси јединица које су се покренуле према северу били су делови 19. противавионске дивизије. Део технике Немци су оставили на острвима, јер нису имали времена за превоз, а део су извукли моравско-вардарским правцем, па у БиХ и онда даље до нових рејона размештаја.

У борбама за извлачење ГА „Е“ активно су учествовале осамдесетосмице из 58. моторизованог противавионског пука и још неки од самосталних дивизиона. Правац за излазак тих јединица водио је долином Ибра и Западне Мораве, које је зато одлучно држао Корпус барона Фридриха Милера (од 12. новембра 34. армијски корпус за нарочиту употребу) на чијој су се листи директно потчињених јединица налазили штаб и штабна батерија 58. пука. Дивизиони су били придодати јединицама ангажованим у борбама против НОВЈ и Црвене армије. Делови 58. пука били су у рејону Краљева последњих десетак дана октобра, када су се извукли у Босну.

Током октобра и новембра 1944. када се командно место ГА „Е“ налазило у Старом Тргу на Косову и Метохији, у ширем подручју били су 308. дивизион, премештен из Јањине у Приштину, 309. дивизион који је из Патраса са Коринта дошао у Косовску Митровицу у 310. дивизион, покренут из Солуна и преко Битоља пребачен у Краљево.

После прве веће количине 8,8 cm Flaк-ова које су у руке НОВЈ, односно ЈА, пале у Србији, следеће немачке противавионске јединице у целини су заробљаване тек пред сам завршетак рата, тежишно у Словенији, јужној Аустрији, околини Загреба и Хрватском Загорју. Део осамдесетосмица на нашем терену постао је ратни плен совјетске армије. У захтеву врховног команданта Тита од 3. маја 1945. од 3. украјинског фронта тражено је да препусти ЈА део наоружања немачког порекла, укључујући 10–12 осамдесетосмица.

Обалска артиљерија Кригсмарине

Немци су на острвима и приобаљу од 1943. развили снажну мрежу батерија, које су имале задатак да дочекају никада остварени англо-амерички десант. Немачка обалска артиљерија потчињена Кригсмарине, лоцирана јужно од Пага, расформирана је или премештена северно на нове одбрамбене положаје, током октобра, закључено до 29. новембра 1944, када је престао да постоји састав Штаба адмирала Јадрана. Пред завршетак рата осамдесетосмице су тек пристигле на преостале делове југословенске обале под контролом Немаца у саставу Артиљеријске команде 497, са командним местом у Тржичу потчињене 97. корпусу.

Батерије калибра 8,8 cm биле су на положајима идући од југа према северу – на острву Раб на положају Брно, оформљеном новембра 1944. (делови 540. морнаричког артиљеријског дивизиона са командном на Цресу), батерије 621. дивизиона у Пули и 626. дивизиона за одбрану луке Трст. Сви ти дивизиони били су мешовити и имали су од шест до 12 оруђа 8,8 cm, уз разне друге калибре. У саставу 97. корпуса биле су и морнаричке противавионске батерије из 730. дивизиона код Тржича и Градежа и 821. дивизиона на подручју Трста и Ријеке.

Прва је пала батерија од четири оруђа са положаја Брно на Рабу која је узета 12. априла 1945. у поморском десанту Југословенске морнарице. Разлог је јасан – у то време приоритет су биле борбе за Трст и Пулу, а рабске осамдесетосмице су у почетку биле само обезбеђене стражом.

Немци су на Јадрану намеравали да одбране луку Пула која је 30. новембра 1944. проглашена Хитлеровим наређењем за утврђено место које се може евакуисати само на основу његовог одобрења, а по личном наређењу команданта групе армија „Ц“. Командант немачке одбране контраадмирал Георг Вое (Georg Wae) је увече 3. маја 1945. пред притиском ЈА повукао своје јединице из града на утврђене положаје на полуострву Музил, чија се одбрана ослањала на 12 осамдесетосмица из састава противави-

ПРОТИВТЕНКОВСКЕ ОСАМДЕСЕТОСМИЦЕ

У борбама за Книн, новембра и децембра 1944, у ратном плену НОВЈ нашла се батерија од шест противтенковских осамдесетосмица. Оне су увршене у артиљеријску бригаду 8. корпуса у којој су главнину инвентара чинила тешка артиљеријска оруђа за подршку. У то време, због малог броја противничких тенкова Пак 88, у НОВЈ чинио се корисним за уништавање фортификација и за задатке подршке према потребама јединица на терену. Због недостатка муниције део Пак 88 постепено је повучен у резерву. Када је артиљерија 8. корпуса прерасла у артиљеријску бригаду Четврте армије (1. марта 1945.) у саставу те јединице, у завршним борбама маја 1945, у 5. противтенковском дивизиону била су два Пак 88 милиметара. Неколико Пак 88 пронађено је на ватреним положајима у околини Славонског Брода, пролећа 1945. и не треба искључити могућност да их је било и у плену у завршници рата у Словенији.

онске батерије 621. морнаричког артиљеријског дивизиона. Ватром тих оруђа Музил се бранио све до пада Трећег рајха. Предали су се 8. маја у седам часова, са свим оруђима.

ОРУЂА СОВЈЕТСКОГ ПОРЕКЛА

Немци су оскудевали у техници и никад се нису суздржавали у примени наоружања из ратног плена ако би се указала прилика да дођу до рентабилне количине. Почетом рата против СССР у руке Вермахта пале су стотине ПАТ-ова калибра 76 и 85 mm. У почетку резерве муниције из плена биле су знатне и ПАТ-ови су зато коришћени у изворном облику у ПВО немачке. Од 1943. када су прилике на фронту пошле лоше по Немце више се није рачунало на прилив муниције са истока па су у фабрикама северне Италије цеви прекалибриране на 88 милиметара. Између осталих оруђа, модификовано је 96 комада ПАТ-ова који су у немачкој оружаној сили носили ознаку 7,62 cm Flak M.31(r). Изворно, то су били ПАТ-ови 76 mm „образац 1931 г.“ са подвоском ZU-29 за механичку вучу. Када је 1932. ПАТ „образац 1931 г.“ уведен у наоружање Радничко-сељачке црвене армије био је једна од најсавременијих конструкција на свету,

посебно када је увезан са механичким рачунаром ПУАЗО-1.

Зоне ефикасног дејства са 9.300 m по висини и 14.200 по даљини и почетна брзина пројектила од 815 m/s, теоретска брзина паљбе од 15 до 20 метака у минути и остале тактичко-техничке карактеристике биле су готово идентичне као код осамдесетосмице. Стога су Немци „образац 1931. г“ прихватили у својој ПВО без пуно премишљања. Током рата техника се брзо усавршавала и када су Немци прекалибрирали Flak M.31(r) резултати преправке нису били импресивни. Зато су пред крај 1944. године Немци 24 комада предали НДХ. Формирана су два дивизиона од 12 оруђа – за 4. дивизион у Загребу и 7. у Сарајеву. Због недостатка нишанских уређаја практично нису ни коришћени наменски за ПВО. Услед недостатка возила за вучу одустало се од покушаја да се примене као противтенковска оруђа.

Када се после рата одлучивало о судбини ратног плена, оруђа М31 препуште-

на су обалској одбрани, јер су имала солидне балистичке особине, али због лошег нишанског система нису била погодна за ПВО. Са М31 преименованим у Д-50(н) попуњено је пет обалских батерија. У ЈРМ су добила ознаку Д-50. У првој половини педесетих планирала се потпуна замена Д-50 са „Шкодиним“ оруђима 80 mm М28 која су такође „прекомандована“ из ПВО. До плана реорганизације Дрвар-1 1959. „шкоде“ су потиснуле Д-50, али се 20 комада и даље налазило у ЈРМ 1961, када је предложено да се расходују због исхабаности. Коначно, оруђа Д-50 расходована су 1964. у време реорганизације ЈНА по плану Дрвар-II.

Југословенске ПА бригаде

Оруђа из ратног плена најчешће нису одмах коришћена због разних штета које су Немци учинили пре предаје или кварова који су настали услед неукости партизана у покушају да хитро савладају нову технику. Често су недостајали витални делови, посебно они осетљиви попут нишана. Наведене тешкоће савлада-

ване су у ходу и са комплетираном техником формиране су прве јединице противавионске артиљерије. У почетку, осамдесетосмице су концентрисане за одбрану Београда у саставу 1. противавионског пука Врховног штаба, формираног 10. новембра 1944. године. Тај пук послужио је као језгро за развој три противавионске бригаде (ПА бр) формиране 1. марта 1945. године.

У саставу 1. ПА бр у Београду било је пет батерија 88 mm (када говоримо о примени осамдесетосмице код нас, прелазимо у складу са нашом праксом на израз калибра у милиметрима), а 2. ПА бр у Земуну, задужена за тај град и северне прилазе Београду, имала је три батерије 88 милиметара. У саставу 3. ПА бр формиране у Јабуци код Панчева били су лаки ПАТ-ови. Она је за разлику од прве две бригаде послата на фронт и маја 1945. дошла до Загеба, где се од новог плена у ПАТ-овима 88 mm и 76,5 mm попунила још једна бригада. Од обе јединице затечене у Загребу формиране су две бригаде – „нова“ 3. ПА бр са тешким оруђима и 11. ПА бр са лаким ПАТ-овима.

У првим послератним данима у Београду се налазило 12 оруђа, у Загребу четири, а у Љубљани су краће време биле чак 24 осамдесетосмице. Део технике налазио се у Главној трофејној бази у Загребу у којој је деловао и Противавионски наставни центар, који је имао четири осамдесетосмице. У бази је прикупљена техника која је проналажена разбацана на терену, сврставана по техничком стању и припремана за примопредају јединицама. У недостатку стручног ка-

„Флакови 37“ на подвосцима „зондерхангер 201“ на Бањици пре почетак параде поводом прве годишњице ослобођења Београда, октобра 1945. године

дра ефикасно решење било је да се и обука проводи у бази којој су потребни добри познаваоци технике.

Када су борбе коначно завршене, јула 1945. приступило се консолидацији ПАА, па је наређено да се осамдесетосмице концентришу у противавионским бригадама формираним за одбрану највећих градова – Београда, Загреба и Љубљане. У саставу четири противавионске бригаде налазила су се 54 ПАТ 88 mm. Од тог времена до завршетка службе осамдесетосмица, основна организацијска јединица у ПАА био је дивизион са три батерије од по четири оруђа, класификована у средњокалибарску противавионску артиљерију (СПАА).

Противавионске бригаде имале су радне батерије које су прикупљале на терену технику из плена и поправљале је. Ради попуне јединица затражено је од Војнотехничког завода „21. октобар“ из Крагујевца (наређењем Генералштаба ЈА од 8. јула 1946) да се одмах изврши ревизија и поправка немачких оруђа из плена према листи приоритета. Осамдесетосмице су се налазиле у првој групи предвиђеној за хитне радове.

Муниција из плена тешко се размештала по јединицама због недостатка документације и знања. Судаћи према једном телеграму који је Команда артиљерије ЈА 1946. послала Главном убојном складишту број 4 у Зајечару, дешавало се да се до ПАА доставља неадекватна муниција 88 mm предвиђена за тенкове.

У ратном плену затекло се и неколико нишанских радара „вирцбург“ (Würzburg) које су Немци користили у јединицама ПАА. Из Чехословачке су наручени новији радар „манхајм“ (Manheim) – требало је да у немачкој ПВО замене „вирцбург“. Та два радара добила су у Југословенској армији домаће интерне ознаке – радио-локатор РЛ-1, односно РЛ-2. Најпре се врло амбициозно планирала примена тих уређаја у батеријама 88 милиметара, али су услед мале количине радара, недостатка резервних делова и стручног кадра, служили само као наставна средства и нису били од користи за јединице ПАА.

Уз осамдесетосмице коришћени су батеријски електромеханички командни рачунари (КР) М-40 и помоћни командни

рачунари М-35/37 који су били прихватљиво решење за поратне године, посебно у време кризе настале после Резолуције ИБ-а када је ПАА била у високој борбеној готовости за одбрану од очекиваног изненадног налета авијације Источног блока. Већ у првој половини педесетих М40 били су застарели и склони отказима. Извештај о борбеној готовости ЈНА за 1955. каже да се М40 лако кваре, не постоје грејачи за тај уређај па се батерије 88 mm практично не могу користити у зимским условима.

Део оруђа имао је уништене или оштећене уређаје повезане са основном наменом противавионске одбране. Команда Морнарице је јануара 1947. затражила да се три батерије тих оруђа доделе обалској одбрани на основну информације да постоји 27 осамдесетосмица које се неће моћи користити у ПАА. Због хитног уређења обласке одбране процењивало се да ће осамдесетосмице уштедети време и трошкове изградње положаја за стационарна оруђа 90 mm италијанске производње Д-53, сличних тактичких и балистичких особина.

Покушај попуне из војне помоћи

Када су 1950. отворени преговори са западним савезницима о војној помоћи (МДАП), очекиване су хитне набавке нових ПАТ-ова. У почетним преговорима

понуђено је 400 ПАТ 88 mm, од тога око 150 комада из Норвешке, али без муниције. Друга понуда односила се на оруђа из француских вишкова. Тим набавкама повећао се број оруђа у јединицама и он је педесетих и у првој половини шездесетих износио 164 комада.

Нисмо до сада прецизно установили колике су количине додатних оруђа. Извештаји сачувани у Војном архиву кажу да је средином јула 1951. амерички пуковник Борк, задужен за програм војне помоћи, посетио Норвешку и Француску и у име америчке владе преговарао о поклону у наоружању немачког порека за ЈНА. У извештају југословенског војног изасланика из САД за 3. август 1951. наводи се да је Борк рекао да ће Норвешка поклонити ПАТ-ове. Реч је о оруђима која су Норвежани имали у значајном вишку, али без резерве муниције. Оруђа су била препуштена SHAPE (штаб НАТО-а смештен у Монсу), који је доносио одлуке о подели чланицама НАТО-а.

На преговорима око помоћи, одржаним у Вашингтону током августа 1951, „на столу“ су биле различите количине осамдесетосмица – од 80, па 176 и на крају, 18. августа, 140 комада. Тадашњи начелник ГШ ЈНА генерал Пеко Дапчевић инсистирао је у телеграмима посланим делегацији у Вашингтону да траже што више муниције 88 милиметара.

Дефицитарна муниција тражила се посвуда. У једном извештају војног иза-

Електромеханички командни уређај М40 – основни рачунар у батеријама 88 mm у југословенској ПАА

сланика из Париза од 11. септембра 1952. наводи се да је понуђено да се из француских стокова у року од 60 дана преузме 10.170 ХЕ и 6.125 пробојних граната 88 mm за Пак 43. Затим, прибављена је понуда да Грци проследе 3.500 граната 88 mm са Крита. Сви ти преговори замрли су почетком јесени 1952. због процене Генералштаба да муниција 88 mm неће бити потребна јер нису преузети обећани „флакови“ из Норвешке. Наиме, око набавке норвешких оруђа конфузни преговори наставили су се 1953. и 1954. године. У једном од извештаја југословенског војног изасланика из Вашингтона из фебруара 1953, Американци, позивајући се на став Југославије из октобра 1952, кажу да Југославија неће осамдесетосмице и да су оне зато дате другим државама, па се сада више не могу одузети и преусмерити. Из Београда су демантоване те тврдње и 3. марта 1954. амерички представници прихватили су захтев за норвешка оруђа. У то време ужурбано се ради око превоза у југословенске луке француских вишкова осамдесетосмица из северне Африке.

Набавка радара

У време када се ЈНА ослањала на снабдевање кроз МДАП, покушана је

Трофејни радар „вирицбург“

модернизација батерија 88 mm за ПАА и за обалску одбрану. На састанку око листа помоћи, 24. јула 1954, затражена је од Американаца подршка за набавку значајног броја британских нишанских радара 3Мк7 и 18 рачунара фирме „Контравес“ из Швајцарске за батерије 88 и 85 mm (ПАТ М39 произведен у СССР). После преговора, договорено је да се у план помоћи за 1956. уврсте радар и командни рачунари, али су прве набавке остварене

тек 1957. године. Године 1955. разматране су понуде холандске фирме „Хенгело“ за артиљеријске централе К 2/0 и L 2/0 – требало је да се користе уз осамдесетосмице у обалској артиљерији.

Главни проблеми у набавци софистицираних нишанских система били су високе цене, и то у девизама, које Југославија није имала. Зато се сва пажња преусмерила на радаре 3Мк7 који крајем педесетих више нису били техноло-

ЈУГОСЛОВЕНСКА ПОМОЋ АЛБАНИЈИ

Иако су технички ресурси ЈА били скромни, у државном врху сматрало се да је важно подржати савезнике па је 1947. део осамдесетосмица изузет за потребе Албаније. Слање наоружања проводило се као поверљиви задатак и зато се у документима за Албанску народну армију користила шифра „Јединица 8888-1“. За потребе албанске обалске артиљерије (Artilleria Bregdetare) која је хитно формирана због учесталих инцидената повезаних са кризом у Грчкој, додељена су оруђа која су у то време у ЈА била све осим вишак.

Невезано за тај хитни повод, одмах иза рата југословенски официри обилазили су албанску обалу са задатком да утврде шта треба урадити за развој обалске одбране. У извештају комисије, коју је предводио мајор Вик-

тор Кобел од 15. фебруара 1946. наводи се, после обиласка острва Сасене, да на оба „скоро и нема оружја, о чему треба водити рачуна“. Зато су између остале технике осамдесетосмице предате „Јединици 8888-1“.

Из Генералштаба Албанске армије 21. јануара 1947. у Генералштаб ЈА стигао је шифрирани телеграм у које се предлаже генералу Радету Хамовићу, у то време првом оперативцу ЈА, да артиљеријски материјал за ОА стигне у две парије преко луке Драч, где би се искрцао део терета и остатак у Сазану и Саранду.

Првих 12 осамдесетосмица и потребна муниција искрцано је у Албанији фебруара 1947. године. Са оруђима дошли су и инструктори Милутиновић, Микић и Комаровић и четири подофицира.

Они су добили задатак да проведу обуку албанског људства одређеног за обалску артиљерију. То су била времена у којима се Тирана за све и своја обрађала Београду. Начелник Генералштаба албанске армије генерал Мехмед Шеху наводи 13. јуна 1947. да су честе провокације туђих бродова који повређују албанске територијалне воде, али да су одлучили да забране обалској артиљерији дејства све док бродови не дејствују. Шеху пита југословенске колеге: „Молимо вас да нас обавестите о вашем конкретном мишљењу како бисмо поступили ако наше територијалне воде буду повређене од стране туђих бродова без нашег одобрења“. После попуне јединица ОА на правцима прека Грчкој из Албаније су 3. децембра 1947. затражили још две осамдесетосмице за одбрану Драча.

шки новитет, али су у односу на постојеће стање у ПАА доносили велику добит у вероватноћи погађања циља. Радар 3Мк7 постављен на приколицу са две осовине масе 5,5 тона могао се увезати са рачунарима на три најважнија калибра ПАА ЈНА – 88 mm, 90 mm, и 94 mm. Максимални домет откривања циљева величине бомбардера био је 54 km, а домет аутоматског праћења износио је 32 km. Тачност одређивања азимута и месног угла износила је плус/минус осам минута, а даљине 30 метара. Радар је радио у таласној дужини од 10 cm са радном фреквенцијом од 3.000 до 3.100 MHz и импулсном фреквенцијом од 1.500 Hz. Импулсна снага износила је 200 kW.

Радари 3Мк7 наручени су, осим преко помоћи, из британских вишкова по врло повољној цени. На пример, 1957. године 146 радара 3Мк7, увезених из Британије, плаћено је седам одсто од тржишне цене за средства у добром техничком стању, а само два одсто цене за радаре који су морали на ремонт пре доделе јединицама. Реч је о коришћеним средствима, али потпуно применљивим.

Модернизација

У декади од завршетка рата до 1954/55. осамдесетосмице су биле најважнији део попуне дивизиона СПАА до доласка 100 ПАТ-ова 90 mm М1А1 америчке производње, примљених кроз

МДАП. Затим је 1957. и 1958. у наоружање уведено 300 ПАТ-ова калибра 94 mm МЗА, британске производње. Оба оруђа имала су електронске командне рачунаре и користила су нишанске радаре 3Мк7. Ти радари показали су се подобним и за примену у јединицама осамдесетосмица, тако да се барем део технике СПАА унификовао.

Пукови СПАА често су имали мешавину четири калибра. На пример, у 377. ПАА пуку у Београду 1958. постојала су три дивизиона СПАА – један 88 mm, један 85 mm и један мешовити 88 и 94 милиметара. У 353. пуку у Скопљу био је мешовити дивизион 85 и 88 милиметара.

У то време резерве ПАА ЈНА биле су 103.455 метака 88 mm, односно 631 метак по цеви према нормативу са просечним дневним утрошком од пет б/к од 150 метака. И то су биле резерве за 126 дана рата.

У складу са реорганизацијом Дрвар I, проведеном 1959. године, СПАА је постала део територијалне ПВО у којој су увезани сви елементи – од ловачке авијације, преко ваздушног осматрања и јављања до СПАА. У то време је ЈНА, према попису од 1. јануара 1959, имала 41 батерију 88 mm са 164 оруђа и 117.128 метака. Према тадашњим проценама то је била количина муниције довољна за 63,5 дана рата, под претпоставком да је просечан дневни утрошак 17 метака. Свака од 41 батерије имала је по један

радар 3Мк-7. У 25 батерија коришћени су рачунари КР-40 увезани са нишанским радаром, што се за тадашње стандарде сматрало солидним решењем. У 16 батерија коришћени су помоћни рачунари КР-35 и КР-37 и оне су податке са радара примале преко класичних радио-станица.

Због процене да се на тај начин неће моћи обезбедити ефикасна примерна СПАА 88 mm у рату, затражено је да се пројектује и уведе у наоружање домаћи електронски командни рачунар и батеријски и пуковски командни сто (БКС и ПКС).

Замисао организације СПАА заснивала се на увезаности свих делова пука. Требало је да ПКС обезбеди пријем даљине и азимута циља од осматрачко-аквизицијског радара Мб1 Фрушка гора (произвођен по француској лиценци у фирми „Руди Чајавец“ у Бањалуци), идентификацију циља, обраду и аутоматско достављање података о циљу батеријама које имају повољне услове за гађање. БКС је примао податке о положају циља од ПКС, срачунавани су и приказивани параметри кретања циља, примани подаци батеријског нишанског радара и одржавана веза са свим елементима батерије и ПКС.

Нови електронски командни рачунар ЕКР-59, пројектован у Електроинституту тадашње УВТИ, подржавао је гађање циљева брзина до 720 m/s што је више од двоструко него М40.

Вежба гађања ПАА 88 mm 1946. године

На полигону Шепурине код Задра октобра 1960. проведени су тестови прототипа „аутоматизованог“ М18/37 са полуаутоматизованим рачунаром КР-40. У 1961. су до фазе прототипа доведени ЕКР-59 и БКС-88. Проведене су и припреме за израду пробне партије од осам осамдесетосмица и 16 ЕКР-59.

Када је завршен развој нових система за осамдесетосмицу 1961/62, доведена је у питање сврсисходност модернизације јер је већ наручен ракетни систем ПВО „двина“, али су 12. марта 1962. дилеме прекинуте наређењем Генералштаба ЈНА В стр. пов. бр. 5, којим су уведени у наоружање и ЕКР М-59 и БКС-88. Тим наређењем пројектанти су добили одрешене руке да наставе са послом и Електроинститут је завршио рад на ЕКР-59 и израдио документацију за серијску производњу у погону „Искре“ у Љубљани.

Нулта серија ЕКР-59 и БКС-88 мм примљена је 26. новембра 1962. године. На самом оруђу морале су бити прове-

дене модификације за ручно праћење, које су биле предуслов за примену ЕКР-59. Измењен је и механизам за пуњење.

На перспективу осамдесетосмица се у првој половини шездесетих умало погубно одразио проблем са муницијом ратне производње. После неколико несрећа са знатним жртвама показало се да се не може веровати муницији лабораторисаној са упаљачем АЗ. Зато је забрањено гађање из више оруђа земаљске, противавионске и обалске артиљерије која су користила ту муницију. Затим, забрањено је гађање темпирним метком 88 мм због проблема везаних за детонатор. У то време резерве те муниције биле су око 98.000 комада. Велик број поузданих оруђа ЈНА је одлучила да задржи у инвентару па је проблем решен 1963. када је у наоружање усвојена реконструисана муниција 88 мм са упаљачем М-51 А5П1 уместо АЗ-23/28, и детонатором М.21/4П1 уместо Нп10.

До тог времена већ су проведене модификације на 56 осамдесетосмица и обављане припреме за наставак рада на преосталих 108 оруђа, а до јединица достављени су пуковски и батеријски командни столови и ЕКР-59. Зато се морао решити проблем муниције јер би сваки други потез био нерационалан. Са планом модернизације наставило се 1964. паралелно са реорганизацијом ЈНА по плану Дрвар-II у којој су формиран по калибру униформни пукови СПАА. Пукови осамдесето-

ПАТ М18/37 из београдског гарнизона на вежби 1955. године

ВУЧНА ВОЗИЛА

У ратним данима осамдесетосмице су вукла затечена возила из плена, најчешће немачки полугусеничари. Већ 1945/46. проведена је стандардизација вучних возила у којој су дивизиони ПАА добили тракторе ЈА-12 руског порекла. После преласка на америчку технику из помоћи педесетих истрошене ЈА-12 заменили су трактори М5, а почетком шездесетих П-800 – трактори мађарског порекла произведени у ФАМОС-у. Они због мале тежине и вучне снаге нису били погодни за 88 милиметара.

Услед недостатка гусеничара често се педесетих користио стандардни теренски аутомобил ГМЦ. Због масе оруђа брзо су страдале гуме на возилима и проходност се сводила готово на симболичну јер је било незамисливо савладати и најмању узбрдицу и кретање ван доброг пута. У једној песимистичној процени из анализе борбене готовости ЈНА за 1956. наводи се да би СПАА у случају рата била непокретна јер ГМЦ „не може да вуче оруђе масе од осам тона“.

смица имали су према формацијском саставу 36 оруђа подељених у три дивизиона од 12 оруђа.

Нове набавке из СССР-а тада су већ озбиљно утицале на процене потреба и 2. јула 1964. донета је одлука да се обустави наставак развоја модернизације осамдесетосмица, али је крајем октобра одржан технички збор на коме је приказана потпуно модернизована батерија. Иако се у ЈНА тежило масовности и често су задржавани стари системи у наоружању и после неколико циклуса модернизације, тек од 1968. оруђа 88 мм више нису била у саставу ПВО. Од тада су у СПАА задржани само калибри 90 и 94 милиметра. ■

(Наставиће се)

Александар РАДИЋ